

พระพุทธศาสนา

ภาคความรู้ทั่วไป

ดูก่อนอานนท์ ! ภิกขุ ภิกขุณี อุบาสก อุบาสิกา ไตฺย, ประพฤติ
ธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบยิ่ง ปฏิบัติตามธรรมอยู่, ผู้นั้นย่อม
ชื่อว่า สักการะ เคารพ นับถือ บูชา ตถาคต ด้วยการบูชาอันสูงสุด.

มหาปริณีพพาน. มหา. ที.

ปีที่ ๕

พฤษภาคม ๘๐

เล่ม ๑

ศ.ค.ศ. ๒๕๘๐

ความสุข ความเจริญ จะมีแต่ท่านทั้งหลาย

บรรณาธิการแถลง

ในเล่มนี้เรามีเรื่องให้ท่านอ่านอย่างจุใจ และสนุกขบขันพร้อม. ผู้ที่ยังสงสัยเรื่องเทวดา สวรรค์ พระอินทร์ ควรจะรีบเปิดไปอ่านเรื่อง ชาวสวรรค์ของ “ท่านางสังข์” จะทำให้ท่านแจ่มแจ้งขึ้นได้.

ผู้ที่ชอบอ่านเรื่องเยินๆ ใจ เกี่ยวกับยอดสุขของมนุษย์ ควรอ่าน เรื่อง พระนิพพาน—จุดปลายทางของชีวิต จะได้รับความรู้ว่า ทำไม ทุกคนต้องไปพระนิพพาน และไปถึงเร็วช้าต่างกันอย่างไร? ถ้าใครอยากจะได้รับความสุขยิ่งกว่าถูกลอตเตอรี่ ควรจะรีบอ่านให้สมอยาก ถ้าอ่านด้วยความใคร่ครวญ แล้วคงจะพบลาภอันประเสริฐยิ่งกว่าลอตเตอรี่пенแน่ และเรื่องถูกลอตเตอรี่ก็มีอยู่ในเรื่องพระนิพพานมากเหมือนกัน.

“เปลือก” และ “เนื้อแท้” ของพระรัตนตรัย อธิบายไว้ถี่ถ้วน ในเรื่อง ปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับการถือพระรัตนตรัย.

ต้นพระศรีมหาโพธิ์

ต้นพระศรีมหาโพธิ์ งอกขึ้นตรงที่เดิม เป็นพืชพันธุ์ของต้นเดิมที่พระองค์
ได้ตรัสรู้ ณ ภายใต้. ผู้ได้ไปเที่ยวอินเดียถึงเมืองพุทธคยา มักจะนำ
ใบพระศรีมหาโพธิ์จากต้นนี้มาเป็นที่ระลึก. ทางขวา คือพระวิหารพุทธคยา.

ศาสนาวันนี้

ศาสนาเคยเป็นนาบุญโดยเต็ม
บัดนี้ มีนาบุญอื่นๆ เข้ามาแบ่งเฉลี่ยแล้ว

(ภาพย่นะบัง)

“penเนื่อนาบุญอันไพ_	ศาลแดโลกัย
และเกิดพิบูลย์พูนผล	
“สมยาเอารสทศพล ^๑	มีคุณอนนต์
อเนกจะนับเหลือตรา”	
นี่คือวาทะพระยา	ศรีสุนทรนา_ ม(น้อย) ^๒
ตระหนักในคุณ	
อันสรรพกุศลผลบุญ	แบบเป็องบรรพ์คุ่น

.... ทศพล ๑ พระสงฆ์ได้สมยาว่าเปนลูกของพระพุทธเจ้า เพราะท่านเป็นผู้สืบต่ออายุพระศาสนาให้สิ้นศุนย์ และได้ชื่อว่าpenเนื่อนาบุญ เพราะท่านเป็นผู้ที่เราได้ไปทำบุญโดยถวายของหรือเลี้ยงท่าน ท่านเปนแดนเกิดแห่งบุญกุศลของเราอย่างเดียวกับนาข้าวpenแดนเกิดแห่งข้าวของเราฉะนั้น

.... (น้อย) ๒ คำประพันธ์ที่ยกมาอ่างนั้น อยู่ในบทสังฆคุณในค่านมัสการคุณานุคุณซึ่งพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย) เปนผู้แต่ง

ข้างเห็นพระ, เจ้า,^๑ จึงควร

ศาสนา นานุญทั้งมวล

ให้ชินให้เชื่อเหลือหลาย

แต่เกิดทราบเท่าวันตาย

ชนทรายเข้าวัด^๒ ตะพัดไป

ครั้นเข้าเขตต์ซีคิวโลสต์

ก็เกิดก็มีนานา^๓

จงชีพชนชวน

ผูกขาดมาดหมาย

นานุญแบบใหม่

.... พระเจ้า ๑

การทำบุญทางอื่นๆ เป็นต้นว่าทำบุญแก่โรงพยาบาล หรือโรงเรียน มักกล่าวกันว่า “ไม่เห็นพระเห็นเจ้า” หมายความว่าไม่ได้ทำบุญกับพระ. ความรู้สึกนี้เนื่องจากการทำบุญแต่โบราณก็มีแต่ทางวัดทางเดียว ถ้าให้อะไรแก่คนขอทาน ก็เรียกว่าให้ทาน แท้จริงทานในพระศาสนา คือ การให้ ไม่เลือกกว่าให้แก่ใคร หรืออะไรๆ หมด

.... วัด ๒

“ชนทรายเข้าวัด” เกิดแต่พิธีก่อพระทราย ซึ่งจะได้ทรายถมวัดด้วย แต่คำนี้เลยใช้เป็นภษิต หมายความว่าดีให้ เช่น ทำให้เกิดประโยชน์แก่รัฐบาล หรือ แก่ผู้เป็นใหญ่ เช่น หัวหน้าปกครองคน ก็เรียกว่าชนทรายเข้าวัด.

.... นานา ๓

ในสมัยที่บ้านเมืองจัดการปกครองเจริญขึ้น รัฐบาลย่อมให้ความช่วยเหลือแก่พลเมืองมากขึ้น เช่นมีโรงเรียนให้เด็กเรียนทั่วหน้า, มีโรงพยาบาลให้คนเจ็บได้ไปรักษาตัวเป็นการรักษาชีวิต, มีโรงเรียนเด็ก, มีการให้ประกันเพื่อสุขภาพ, และมีการให้เบี้ยเลี้ยงแก่ผู้ทำงานทำยังไม่ได้ หรือในยามเกิดทุกข์ภัยต่างๆ, เหล่านี้ล้วนเป็นการทำสาธารณประโยชน์ในทางบำรุงชีพของพลเมือง ตะละอย่างๆ จะเรียกว่า ‘นานุญแบบใหม่’ ก็ได้ทั้งนั้น เพราะสาธารณประโยชน์ทั้งหลายย่อมต้องการความช่วยเหลือของผู้มีกำลัง.

โรงเรียน, โรงพยาบาล, สา- ธารณประโยชน์มา
 แบ่งแยกและแจกจ่ายไป
 ทรายชนกล่นเกลื่อนเลื่อนไหล ผ่านวัดซัดไป
 สู่อื่นๆ ตื่นแดน
 บิณฑบาตเลี้ยงอาตม์แร้นแค้น ต้องตั้งคร้วแทน
 ต้องซื้อต้องหาคร่าไป^๑
 บ้านนอกยังดีกว่า, ใน กรุงเงินเปนใหญ่,
 ไม่ใช่, ลำบากยากแสน^๒

ศาสนาต้องสะสมศาสนสมบัติ
 เหมือนมูลนิธิ^๓ อื่นๆ สะสมสมบัติ
 จึงวัดอัครคัตขาดแคลน จำเปลี่ยนเพี้ยนแผน

.... ไป ๑   ทุกวันนี้ภิกษุจะอยู่ได้ด้วยบิณฑบาตฉันเท่านั้นยากเต็มที   ต้องมี
 อุปฐากสงสารรับ   หรืออาศัยมีคร้วของตน   หรือ ของวัดโดยมอบให้
 ผู้อื่นจัดหาหรือทำให้

.... แสน ๒   ตามบ้านนอกเดี๋ยวนี้ที่วันยังค่ำไม่ต้องใช้สตางค์ก็อยู่ได้ยังมี   หรือ
 ใช้เพื่อซื้อหาบ้างเล็กๆ น้อยๆ นอกนั้นก็มิของตัวเองในบ้าน   แต่
 ในกรุงหาเงินเช่นนั้นไม่แล้ว   อะไรๆ มีค่าไปหมด   มีการแบ่งแรง
 จนทุกคน   จะต้องมีเงินใช้จึงจะอยู่ได้   ภิกษุเปนผู้ขอเขาเลี้ยงชีพ,   ไม่
 สะสมและไม่แตะต้องเงินเลย   จึงอยู่ได้ด้วยความลำบาก   อย่าวว่า
 แต่จะเปนที่พึงพักอาศัยของศิษย์มากมายเหมือนแต่ก่อนนี้เลย

มูลนิธิ ๓   ที่ตั้งแห่งขุนทรัพย์   เราหมายเอากองทรัพย์ที่อุทิศไว้จัดเพื่อเก็บ
 ดอกเบี้ยหรือกำไรใช้ในการกุศล   ตัวอย่างเช่นรอคคิเฟลเลอร์มูลนิธิ
 ที่ช่วยประเทศเราทางสาธารณสุข   และทางคณะแพทยศาสตร์   แห่ง
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย   เป็นต้น

หาผลประโยชน์เยียวยา

สะสมสมบัตินศาสนา

และที่ธรณีสงฆ์^๑ สงวน

ให้เช่าเอาประโยชน์โดยควร

เหมือนมูลนิธินานา

ยุบอารามเหลือเพื่อเพื่อหา

รวมพระรวมวัดจัดออม

อุโบสถสำคัญปล้นถนอม

นำจิตต์ชาวบ้านร้านรวง

กันที่ทำประโยชน์อื่นปวง

จักก่อจักเกินนักหนา

วันธรรมสวณะพระมา^๒

ระ, การรักษาทุนหลาย

สมสมัยใช้เงินเปนนาย

ในอันประสิทธิ์กิจมอง

จัดที่กัลปนา

ประมุขประมวล

ประโยชน์ตั้งว่า

เพื่อแสดงธรรมน้อม

โภคผลใหญ่หลวง

เทศน์โปรดทุกวา-

ยังความสดวกตาย

พระต้องทำหน้าที่ตอบแทนในมนุษยสมาคม

หนึ่งพระจะจำสำนอง^๓

ให้ธรรมตามครอง

ประชาทุกชั้นทันสมัย

.... สงฆ์ ๑

ที่ธรณีสงฆ์ คือ ที่เปนสิทธิ์ขาดของสงฆ์ แต่ที่กัลปนานั้น มี
เจ้าของ เจ้าของเพียงอุทิศผลประโยชน์ให้แก่วัด

.... มา ๒

วันฟังธรรม พระมาเทศน์ คือวัดมีแต่อุโบสถ ไม่มีพระสำนัก
จึงธรรมกลักต้องมาแต่วัดอื่น

.... สำนอง ๓

สนอง ตอบแทน รับผิดชอบ

ใครไม่ถึงพระ, พระไป	ถึงเขาจงได้
เพื่อได้โปรดเขาเนาคุณ	
ชวนขวายเป็นามุ่ง ^๑ ลงทุน	กอบเพื่อเกื้อหนุน
เพื่อนมนุษย์ดุจพุทธจริยา	
ใดมีวิถีถูกกา-	ลสมัยใช้สา-
รพัตรพิสิฐฐ์กิจการ	
ตั้งโรงเรียน, โรงพยาบาล,	สมาคม, สภาคาร,
ค้อยสมานตรุณครุ่น ^๒ ธรรม	
เงินทองคล่องได้โดยกรรม	เปนกุศลนำ
ประโยชน์ช่วยชาติศาสนา	
การศึกษาของธรรมกถึก ^๓	
หน้าที่สำคัญพรรณนา	นี้ต้องศึกษา
จึงสมรรถ ^๔ และถนัดกรณีย์	
หลักสูตรนักธรรมคัมภีร์	เปรียญเอกโทตรี
เหมาะล้วนในส่วนศาสนา	
บัดนี้สบสมัยวิทยา-	ศาสตร์, ลึกขภาษา ^๕
ล้ำสมพหุศรุต, วุฒิคุณ	

ม่ง ๑

ม่ง โบราณใช้เปนม่ง

ครุ่น ๒

หมกมุ่น

ธรรมกถึก ๓

ท่านผู้แสดงธรรม นักเทศน์

สมรรถ ๔

สามารถ

ลึกขภาษา ๕

หมายถึงการเรียนภาษาต่างประเทศที่มีประโยชน์เนื่องกันทางพาณิชย์
การเมือง และ อักษรศาสตร์

โดยคมนาคมเข้าหนุน ร่วมโลกร่วมกิจสนิทสนม ศึกษาแบ่งสามตามนิยม มัธยม, อุดม, สมแสง วิชาหลายอย่างอ้างแสดง ตามภูมิปัญญาบารมี เป็นส่วนสามัญวิถี เรียกวิสามัญ ^๑ สรรเสริม ธรรมกถึกศึกษาถ้าเต็ม ผนวกอุดม ^๒ สมควร เป็นธรรมบัณฑิตโดยขบวน แตกฉานน่าชมสมสมัย รองมาัชฌิมภูมิไสร เพียงประกาศนียบัตรเปรียญธรรม ยังนวกภูมิชั้นต่ำ ผนวกมัธยมต้น—กลาง ^๓ ไม่ใช่เพียงโรงเรียนอย่าง มหาวิทยาลัยไอฮาร์	โลกแคบคนคั่น ตั้งต้นประถม, จำแนกแจกแจง ทางแยกยังมี เถรภูมิภาคเพิ่ม โลกธรรมถ่องถ้วน ผนวกมัธยม, ให้ คือนักธรรม, นำ เดี๋ยวนี้, ต้องสร้าง
--	---

วิสามัญ ๑

การศึกษาแผนกอาชีพ, ธรรมกถึกศึกษา ก็เป็น วิสามัญศึกษา
ส่วนหนึ่ง

ผนวกอุดม ๒

ให้วิสามัญศึกษาชั้นเถรภูมิต่ออุดมศึกษาชั้นปริญญามหาวิทยาลัย
ซึ่งวัดจัดตั้งขึ้นเอง

มัธยมต้น-กลาง ๓

แต่มัธยมปีที่ ๓ ถึงปีที่ ๖ ค่อยเขยิบขึ้นตาม พื้นศึกษา ของ
ท้องถิ่น

เพียงประกาศรับตามวิชา	ชั้นต่ำพอลา,
ชั้นสูง, กลาง, ขาดปราศไป	
หนึ่งเล่าการอบรมไว้	แต่เล็กคุ่มใหญ่
ก็ย่อมจำเป็นเช่นกัน	
การจัดการจ่ายในอัน	สำเร็จจักพลัน
ต้องลงทุนรอนแหลหลาย	
แต่ศาสนสมบัติมากมาย	ควรเงินทุนจ่าย
ต่อนั้นเก็บผลเลี้ยงพอ	

ปัญหาสำหรับอนาคต

อุดมศึกษาสำเร็จด้วยปัญญากับความเพียร	
อาชีพพรหมจรรย์เลือกพ้นคนได้น้อยเข้า	
การสอนศาสนาอาจต้องอาศัยฆราวาสเข้าช่วย	
อันการศึกษานี้หนอ !	ยิ่งจัดยิ่งก็
จะเกิดจะก่อกรณี	
คือเสร็จศึกษาอาชีพ_	วะจะต้องมี
อยู่ที่ได้เพียรเรียนมา	
แต่ว่าต่อไปในอนาคต_	คตเปนปัญหา
ว่าผู้สมัครเรียนพอหรือ ?	
อันการศึกษาขึ้นชื่อ	“อุดม” นี้คือ
ต้องฉลาดและเรียนนานปี	
จึงจะสำเร็จด้วยดี	เหมาะแก่กรณี
ที่ใช้ในเชิงปรีชา	
คนฉลาดชาติเติบโตค้นหา	แม้ไม่เข้ามา

พาให้วงเล็กลงแคบไป

ถ้าธรรมกถิกขาดไสร้

ก็จะต้องใช้

ฉรรวาสเข้าช่วยด้วยแล

ดีกว่ามหายาน^๑ หาญแก้

ให้พรหมจรรย์แปร

เปนพระมีเมียมเค็ลยคลอ

การฟังธรรมในวันธรรมสวนะ

“ฟังธรรมโดยกาล” ขานข้อ

มงคลสูตร^๒ ของ

สวัดีจึงมีแต่สยาม

ยังยืนอยู่ได้ด้วยควม

สยามจำธรรมงาม

ตามพุทโธวาทบวร

การนิมนต์พระมาเทศน์สอน

เหมือนเปนการจร

ประจำพิธีมีงาน

มีข้อบกพร่องสองประการ

ไม่เรียกไม่ขาน

ไม่นิมนต์ไม่มานำขัน

ทั้งไม่เสมอสมำประจำวัน

ธรรมเนียม เช่นนั้น

จึงน่าจะแก้แปรไป

เปนธรรมเนียมถ้วนหน้าได้

สู่วัดตะพัดไป

มหายาน ๑

นิกายหนึ่งในพุทธศาสนา ที่นับถือกันอยู่ทางฝ่ายเหนือ คือ ทิเบต, จีน, ญี่ปุ่น. นิกายใต้ของเราเขาเรียกว่า ‘หินยาน’ เปนชื่อข้างฝ่ายเขาตั้ง, ข้างฝ่ายเราเรียกเขาว่า ‘อุตตรนิกาย’ และเรียกของเราเองว่า ‘ทักษิณนิกาย’

มงคลสูตร ๒

ในมงคลสูตรท่านยก ‘การฟังธรรมโดยกาล’ ว่าเปนมงคลอันอุดม ส่วนหนึ่ง

ในวันธรรมสวนาการ^๑

ผองพุทธศาสนิกมอบมาน^๒

โดยเสด็จกุบาล

ในราชนิยมสมสมัย

เพื่อชาติศาสนาเพ็ญไพ-

บุลย์องค์ทรงชัย

อัครศาสนูปถัมภก เทอญ

๑ ธันวาคม ๗๑

คัดจากหนังสือโคลงกลอนของครูเทพเล่ม ๑ พิมพ์
จำหน่ายที่โรงพิมพ์ไทยเชชมถนนเฟื่องนคร พ. ศ. ๒๔๗๓.

[เรื่องนี้แม้ท่านผู้เขียนได้เขียนไว้นานแล้ว ก็ยังเป็น
เรื่องที่แสดงความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์แก่ความเจริญ
ของพุทธศาสนาในสมัยปัจจุบันนี้มาก. จึงได้คัดมาลง
เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจท่านผู้อ่านทั้งหลายว่า “เรายังมี
หน้าที่ทำความเจริญให้เกิดขึ้นแก่พระศาสนา อีกหลาย
ประการ” . . . . บ. พ.]

วันธรรมสวนาการ ๑
มาน ๒

หมายเอาวันที่มีการฟังธรรมที่วัดเป็นกำหนด
ความคิด, ใจ.

พุทธศาสนาในอเมริกา

โดย

ริกอน ชากุ

(ท่านสาธุคุณ โรเบิร์ต สจ๊วต คลิฟตัน)

ส. ณ. กรุณา สารนาถ พาราณสี อินเดีย, แพล.

จากเรื่อง BUDDHISM IN AMERICA by Rigon shaku, (Rev. Robert Stuart Clifton), San Francisco Buddhist Temple, U. S A.

ในหนังสือพิมพ์รายเดือนมหาโพธิ ประจำเดือน มกราคม พ. ศ. ๒๔๗๗.

เมื่อประมาณ ๓๐๐ ปีมาแล้ว คณะเผยแผ่พุทธศาสนาครั้งแรกในประเทศอเมริกาได้จัดตั้งขึ้นโดยนิกาย ฮอนปา ฮงวันจิ แห่งเมืองเกียวโตในประเทศญี่ปุ่น. ชาวญี่ปุ่นซึ่งอาศัยอยู่ในอเมริกา เปนพุทธศาสนิกแทบทั้งหมดก็ว่าได้. เขาเหล่านั้นพากันรู้สึกว่าเป็นการสมควรที่จะจัดให้พวกอพยพมาจากบ้านเกิดเมืองนอน ได้รับการสั่งสอนและอบรมในทางศาสนาโดยวิธีอันถูกต้อง. ต่อมาไม่ช้ามีผู้จัดส่งพระภิกษุหนุ่มที่มีความสามารถหลายรูป ไปทำการเผยแผ่พุทธศาสนาถึงเกาะฮาไว และ คาลิฟอร์เนีย. พระภิกษุเหล่านั้นได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดี จากพุทธศาสนิกชนผู้ร่วมศาสนา ซึ่งตั้งหลักแหล่งอยู่ ณ ที่นั้นๆ. ต่อมาไม่ช้านักก็มีผู้สร้างวัดฝ่ายพุทธศาสนาขึ้น แทบทุกเมืองใหญ่ๆ ในอเมริกาด้านมหาสมุทรแปซิฟิก, และได้ขอรับรองไปทางประเทศญี่ปุ่น ให้จัดส่งพระภิกษุที่ทรงคุณวุฒิ ไปช่วยเหลือในการเผยแผ่พุทธศาสนาอีก.

เวลานี้ในประเทศอเมริกา (ไม่เกี่ยวกับ คานาดา เม็กซิโก และฮาวาย) มีพระภิกษุอยู่ ๖๔ รูป, พุทธศาสนิกชนเก๋ากหมื่นห้าพันคน, ในจำนวนนี้มีชาวอเมริกาแท้รวมอยู่ด้วย ประมาณพันสองร้อยคน. นอกจากนี้ยังมีชาวอเมริกาได้อุปสมบทเป็นภิกษุในพุทธศาสนา ๓ รูป, ฆราวาสเพนนิกเทศน์เผยแผ่พุทธศาสนาชาวอเมริกัน ๑๐ คน, และชาวอเมริกันที่กำลังศึกษาพุทธศาสนา เพื่อจะอุปสมบทในภายหน้าอีก ๓ คน.

ในทุกวันนี้ การเผยแผ่พุทธศาสนาในประเทศอเมริกา กำลังดำเนินไปอย่างเปนระเบียบเรียบร้อยยิ่ง. นับว่าตรงกันข้ามกับนิสัยของพุทธศาสนิกชนเราโดยมาก ซึ่งมักจะเก่งแต่การพูดและการตำริขึ้นเท่านั้น, การเผยแผ่พุทธศาสนาในอเมริกา ได้กระทำกันอย่างจริงจังมาตั้งแต่ต้น. จำนวนประชาชนที่หันเข้ามานับถือพุทธศาสนาก็มากขึ้นทุกๆ ที่ไม่มีลดถอย, และสาขาใหม่ๆ ของคณะเผยแผ่พุทธศาสนา ก็ได้ตั้งขึ้นตามสถานที่ต่างๆ เปนระยะๆ เรื่อยมา, ประกอบด้วยนักเทศน์ที่มีความสามารถ, จัดการให้การศึกษแก่เด็กเล็กๆ อย่างเปนระเบียบ, ประกอบด้วยคณะครูอาจารย์ ที่ทรงความรู้ ยอดเยี่ยม และจัดการพิมพ์หนังสือออกจำหน่ายโดยราคาย่อมเยา.

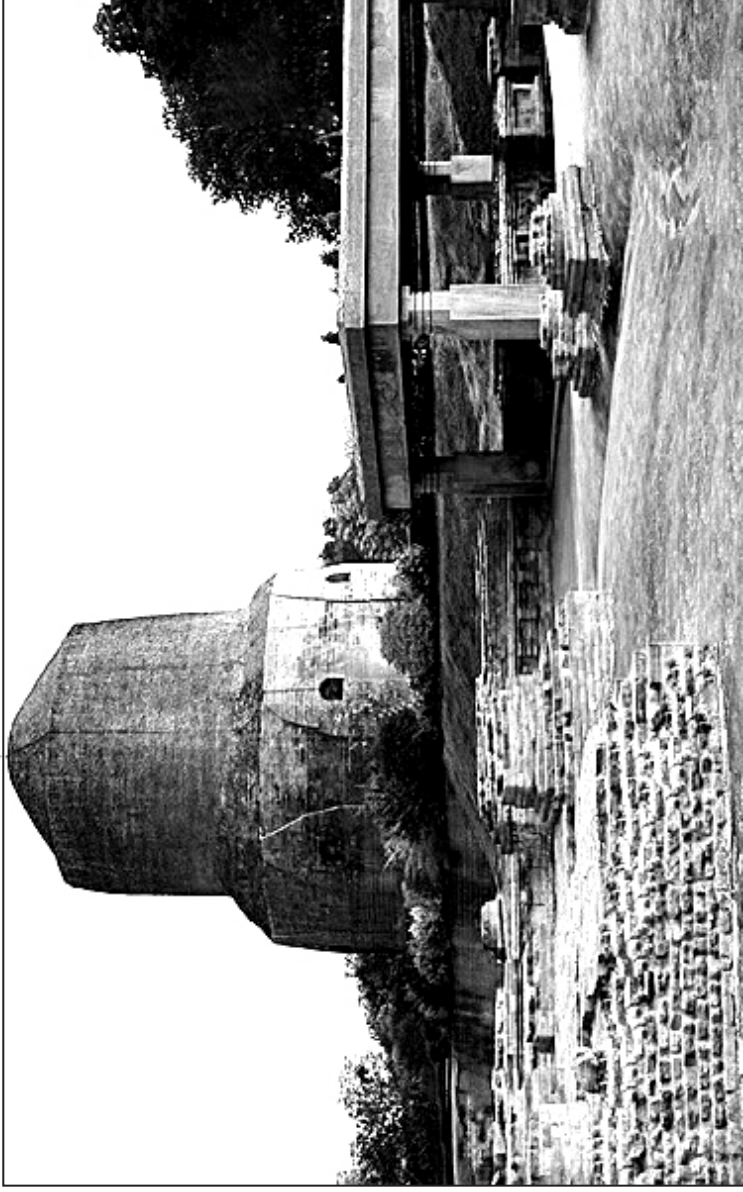
ยุวพุทธศาสนิกชนในอเมริกา ได้รวบรวมกันขึ้นเปนหลายหมู่หลายคณะ, เช่น Young Men's Buddhist Associations สำหรับชายหนุ่ม, Buddhist Boy Scouts สำหรับเด็กชาย, Young Women's Buddhist Association สำหรับสุภาพสตรี, The Lotus Blossom Society สำหรับเด็กหญิง. มีวัดอีกหลายแห่ง มีสโมสรสำหรับมารดา Mothers' club, และโรงเรียนอนุบาลทารกประเภทไม่เก็บเงิน รับเลี้ยงเด็กเล็กๆ ในเวลากลางวัน ขณะที่มารดาต้องไปทำงาน. นอกจากนี้ยังมีสโมสรกีฬา สโมสรร้องเพลง สโมสรนักเรียน และคณะบำเพ็ญทานแก่คนยากจนอีกด้วย. ผลของการงานอันเข้มแข็งเหล่านี้ก็คือ ทำให้พลเมืองหันมานับถือพุทธศาสนา

มากขึ้นทุกที, และทำให้ประชาชนสนใจในพระธรรมทวีขึ้นเรื่อย ๆ .

เนื่องจากในอเมริกา มีประชาชนนับถือพุทธศาสนิกายต่างๆ กัน, ดังนั้นจึงเป็นการจำเป็นที่โบสถ์วิหารวัดวาอารามต่างๆ ที่สร้างขึ้นไว้ ต้องไม่มีการกีดกันจำกัดนิกาย. ถึงแม้ว่า วัดวาอาราม โบสถ์วิหารต่างๆ ในอเมริกา จะเป็นฝ่ายลัทธิมหายานก็ตาม พวกพุทธศาสนิกชนในนิกายเถรวาท หรือหินยาน ก็ยังพากันไปนมัสการพระในโบสถ์วิหารเหล่านั้น และได้รับการต้อนรับช่วยเหลือฉันท์มิตรสหาย อันสนิทสนมแท้จริง, เป็นครื่องแสดงให้เห็นชัดว่า การรับเอาศาสนาเป็นที่พึ่งไม่เป็นสิ่งเฉาะหรือมีแก่นิกาย หรือคณะใดเลย. เป็นการยากที่จะหาที่ไหนซึ่งมีเสรีภาพในการถือศาสนาให้เหมือนกันกับที่มีอยู่ในวงพุทธศาสนาในอเมริกา.

ในอเมริการเวลานี้ มีวัดอยู่ทั้งหมดประมาณ ๔๘ วัด และในแทบทุกวัดเหล่านี้ มีการสวดมนต์ไหว้พระเป็นภาษาอังกฤษ ในวันกำหนดไว้เป็นประจำ. ในจำนวนวัดทั้งหลายเหล่านี้ มีหลายวัดที่สร้างด้วยหินและเทคอนกรีตแข็งแรงสวยงามมาก. ภายได้หลังคาเดียวกันมีห้องหลายห้อง และมีกิจการหลายแพนง. วัดที่ใหญ่โตและอุดมสมบูรณ์ ก็ช่วยอุปการวัดเล็กๆ สถานแสดงธรรมเทศนาในที่ต่างๆ และโรงเรียนทางศาสนาในวันอาทิตย์สำหรับเด็กตามหมู่บ้านนอก.

เนื่องจากชาวญี่ปุ่นรุ่นเก่าในอเมริกา ได้ถึงแก่กรรมไปจนเกือบหมดสิ้น ทำให้การสวดมนต์ไหว้พระของชาวญี่ปุ่นรุ่นใหม่ ใช้ภาษาอังกฤษกันเสียโดยมาก. ภายในเวลา ๑๕ ปีข้างหน้า ภาษาอังกฤษจะเป็นภาษากลางที่ใช้สวดมนต์ไหว้พระกันทั่วทุกวัดในอเมริกา. เด็กญี่ปุ่นเกือบทั้งหมดก็ได้ไม่คอยเข้าใจภาษาของบิดามารดาของตนเลย. หลายปีมาแล้วการพิมพ์หนังสือทางพุทธศาสนา จำเป็นต้องพิมพ์สองภาษา คือภาษาญี่ปุ่นและอังกฤษด้วย, ทั้งนี้เพื่อความสะดวกแก่ทั้งชาวญี่ปุ่นรุ่นใหม่ และชาวอเมริกันที่ได้

อิสิปตน มฤคทายวัน

ภาพแสดงการขุดค้นโบราณวัตถุ ที่ตำบลสารนาถ เมืองพาราณสี พระเจดีย์ใหญ่คืออัมเมกสถูป พระเจ้าอโศกทรงสร้างไว้ ในที่ซึ่งพระพุทธองค์ประทับทานโถวาท สังกิกขุ ๖๐ รูป ออกประกาศพระศาสนาเป็นครั้งแรก, ทางชาวสุคตมียอดแต่หลม คือมูลคันธกุฎีวิหารที่สมามมหาโพธิสร้างขึ้นใหม่.

เข้ามานับถือพุทธศาสนาและที่กำลังศึกษาอยู่. แต่เดี๋ยวนี้ หนังสือโดยมาก มักพิมพ์ขึ้นเป็นภาษาอังกฤษล้วน.

ความรู้สึกของพุทธศาสนิกชนทั่วไปในเวลานี้ก็คือ พุทธศาสนามีอนาคตกาล ที่เต็มไปด้วยความหวังอย่างใหญ่หลวง ในโลกใหม่นี้ (อเมริกา). แน่นอนทีเดียว อเมริกากำลังละวางศาสนาเดิมของตนและแสวงหาสัจธรรมด้วยความเร่งร้อน. ในจำพวกศาสนาทั้งหมดในโลกนี้ พุทธศาสนาเท่านั้นที่ไม่มีต่างพร้อย ไม่เคยมีมลทินเลย. เป็นศาสนาเดียวเท่านั้นที่มีประวัติการณ์อันบริสุทธิ์ที่สุด.

ข้าพเจ้าผู้เขียนเรื่องนี้มีหวังว่า เมื่อความจริงเหล่านี้มาร่วมประสานกันเข้าแล้ว จะให้ความยุติธรรม ในการที่จะทำนายว่า พระพุทธศาสนา จะฟื้นฟูรุ่งเรืองสดใสยิ่งขึ้นในโลกใหม่นี้.

ถึงที่ชนะเลิศ

สพพทานิ	ธมมทานิ	ชินาติ	ธรรมทาน	ชนะทาน	ทั้งปวงแล้
สพพรสํ	ธมมรโส	ชินาติ	รสธรรมะ	ชนะแน	ซึ่งรสหลาย
สพพรตี	ธมมรตี	ชินาติ	ความรักธรรม	ล้ำรัก	ที่มากมาย
ตณฺหทุกฺโข	สพพทุกฺโข	ชินาติ	ตัณหาวาย	ชนะทุกฺข์	ทุกอย่างเอย
ธ. ขุ.					“สิริวยาส”

The gift of the Dhamma exceeds all gifts.

The sweetness of the Dhamma exceeds all sweetness.

Delight in the Dhamma exceeds all delight.

The extinction of greed overcomes all pain.

M. B. J.

สจจ เว อมตา วาจา
สจจธาเรนติ ปณฺฑิตา,
เอเตน สจจวชเชน
ปลายนตุ อธมฺมิกา.

เรื่องนำของเล่มนี้

พระสงฆ์ควรเลิกยาเสพติด

“ธรรมโยธ” เขียน

หมาก พลุ บุหรี่ น้ำชา ฯลฯ และสิ่งอื่นบางอย่างที่เป็นของเสพติด ไม่เป็นของจำเป็นแก่ร่างกาย กลับให้โทษเสียด้วยซ้ำ แม้ว่าในหมู่สงฆ์ได้เสพติดมาแต่โบราณกาล ชวนกันสมมุติเป็นของไม่มีโทษไปแล้วก็ตาม (สมมุติหมากให้เป็นเภสัช, พลุเป็นคิลานเภสัช ย่อเรียกแต่เพียงว่าคิลา, บ้านนอกเรียกเพี้ยนเป็นเภลา) ถึงกระนั้น มันก็ยังทำหน้าที่แก่ผู้เสพ (คือทำให้ติด) ตามธรรมชาติเดิมของมันนั่นเอง.

บัดนี้การศึกษาเจริญมาก พอที่จะทำให้เรารู้จักคุณและโทษของสิ่งบางอย่างแล้ว ไม่ใช่สมัยงมงาย, พระสงฆ์เป็นผู้ถือประทีปนำทางของมหาชน เป็นผู้ให้แสงสว่างแก่เขา ควรทำตัวอย่างในเรื่องนี้. คำว่าพระ มาจากศัพท์วร ซึ่งแปลว่าประเสริฐ สงฆ์แปลว่าหมู่ คำว่าพระสงฆ์จึงแปลว่าหมู่แห่งผู้ประเสริฐ เพราะฉะนั้น ผู้ประเสริฐ น่าจะยังคงเป็นผู้เสพยาเสพติดในสมัยที่รู้สึกแล้วนั้น ไม่ได้, ธรรมดาสิ่งที่รู้ว่าชั่วจะต้องชวนกันเลิก มิฉะนั้นจะห่าง

จากหลักมัชฌิมาปฏิปทา คืออัฐังคิกมรรค อันเป็นหลักสำคัญในพุทธศาสนา.

ถ้าหากพระสงฆ์ซึ่งมหาชนนับถือและเชื่อฟัง เลิกยาเสพติดได้แล้ว มหาชนก็จะได้เลิกตาม, มหาชนมีหน้าที่ประกอบอุตสาหกรรมและกสิกรรมอันเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงของประเทศ ไม่มีโอกาสค้นคว้าความรู้ จึงได้มอบกายถวายตัวให้พระสงฆ์เป็นผู้นำทางของตน เกียรติยศอันสูงสุดนี้ควรจะรักษาไว้ด้วยการนำเขาไปสู่แสงสว่างให้จงได้ ตามที่เขายอมมอบให้เป็นผู้นำทางจริงๆ.

แม้ว่าการเสพหมาก พลุ บุหรี่ จะได้สืบปรำปรากกันมานานแล้ว ก็ไม่เปนข้อแก้ตัวอันใดที่จะทำให้เราเห็นได้ว่า ควรเสพต่อไปตามเคย, เราไม่จำเป็นต้องติเรอเองในสิ่งที่ได้สืบกันมาผิด เพราะไม่มีเจตนาชั่ว และครั้งโน้นเปนสมัยงมาย, แต่เมื่อเรารู้สึกแล้ว เปนการแน่นอนทีเดียว ที่เราควรแก้ไขทันที เพื่อรักษาเกียรติยศแห่งคำว่าประเสริฐของเราไว้, ในทางธรรมจะได้ชื่อว่า หมุนลงหามัชฌิมาปฏิปทา, ทางโลกก็ได้ชื่อว่า ช่วยเศรษฐกิจหรือโภคกิจของชาติประเทศ ด้วยการตัดรายจ่ายอันไม่จำเป็น หาประโยชน์มิได้กลับให้โทษเสียด้วยซ้ำ, ทั้งพระสงฆ์เปนเพศที่มีการเลี้ยงชีพเนื่องด้วยผู้อื่น. สำหรับสิ่งไม่จำเป็น ควรพยายามตัดทอนไปอย่าให้เหลือ, สินค้าอื่นๆ เช่นกะโถน ที่เขี่ยบุหรี่ ถ้วยชา ป่าน ฯลฯ ก็จะพลอยเข้าเมืองน้อยลงไป เวลาอันมีค่าสูงสุดของผู้เสพ และของผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย เช่นเด็กเทกะโถน ประเคนหมาก ก็จะได้หมุนเอาไปใช้ในทางที่เป็นประโยชน์ยิ่งขึ้นไป, นักวิปสนาธุระจะไม่ต้องออกจากที่สงบสำหรับบำเพ็ญเพียรเพราะเงินหมาก หรือต้องนำเข้าไปด้วย ให้รุ่งรังและขัดขวางต่อการกระทำ, ผู้สันโดษตามเพศแห่งสมณะจะเบากายจากยาเสพติดที่ติดแล้วเว้นไม่ได้อันนี้.

อาหารเปนสิ่งจำเป็น แม้เราจะต้องกินทุกวันก็ไม่จัดเปนยาเสพติดเพราะได้ประโยชน์. หมากพลุ บุหรี่ น้ำชา ฯลฯ ไม่จำเป็น, บริโภคแล้ว

กลับให้โทษ ตามหลักวินัยที่นิยมกันมาควรแก้ไขเสียใหม่ สงเคราะห์เข้าไปพวกอกัปปิยะ เช่นยาฝิ่น เป็นต้น ก็น่าจะตรงต่อพุทธประสงค์มากกว่าที่จะสงเคราะห์ยาบุหรืเข้าไปในยาแก้ไข้, การสงเคราะห์ยาเสพติดเข้าไปในยาแก้ไข้ก็เพราะเอาคนที่ติดงอมแงมมาเป็นเกณฑ์ตัดสิน หรือผู้ตัดสิน. ผู้ที่ไม่เสพมาแต่เด็กและไม่ริหัดเสพ ด้วยเห็นว่าโก้เก๋อย่างไร กลับสวดกสบายกว่ามาก ทุกคนคงอย่างเดียวกันเพราะเป็นมนุษย์เหมือนกัน แต่เป็นเพราะมักจะพากันเห็นเป็นของน่าดูในสมาคม ฝิ่นหัดเสพจนติดกลายเป็นของทิ้งไม่ได้ ข้าพเจ้าทำไต่ว่าธรรมชาติของ ลิ่น ปาก คอ ปอด ไม่ต้องการรสของบุหรืหรือหมากเลย ครั้งแรกที่เดี๋ยวต้องฝิ่นเสพเพราะเห็นแก่อะไรบางอย่างเท่านั้น.

ขอให้พระสงฆ์ทั้งสิ้น จงพร้อมใจกันเลิกยาเสพติดอันสืบปราปรามาหนี้เสีย เพื่อเห็นแก่ความสุขของตนเอง และความสวดกในการบำเพ็ญสมณธรรม และเห็นแก่สุขของผู้อื่นคือชาติประเทศ เห็นแก่ธรรมและแก่เกียรติยศอันสูงสุดของพระสงฆ์เอง. ขอคณะสงฆ์จงออกกฎหมายให้ผู้นจะเข้ามาบวชเลิกยาเสพติดเหล่านี้เสียก่อน จึงจะรับบวชให้จะดีไม่น้อย แม้พวกเขาจำป็นต้องเสพอยู่ ก็ไม่น่าจะถือป็นแง่สำหรับค่าน เพราะกฎหมายบางอย่างในโลก เขายกเว้นเฉพาะคนบางพวก เช่นผู้ที่เกิดหรืออยู่ก่อนออกกฎหมายนั้นๆ ก็มี, แต่ถ้เลิกได้พร้อมกันนั้นแหละป็นการประเสริฐสุดที่จะเปรียบได้ เพราะส่อน้ำใจอันเข้มแข็งเหนือกิเลสกลุ่มรุมคือความเจียนนั้นได้.

แท้ที่จริงผู้มีความรู้ป็นอันมากลงความเห็นว่ ถ้ผู้ใดมีกำลังใจอ่อนแอจนแม้แต่เลิกยาเสพติดเล็กน้อยเหล่านี้ก็ไม่ได้แล้ว เขาจะปฏิบัติธรรมอันสูงของพระพุทธเจ้า ซึ่งต้องการกำลังใจเข้มแข็งถึงกับให้อิฐฐานได้ว่ายอมให้เลือดเนื้อแห่งไปไม่ยอมเลิกความเพียร ก่อนแต่ได้บรรลุผลอันสูงที่สุดนั้นอย่างไรได้. ขอพระสงฆ์จงเลิกยาเสพติดนี้เถิด มหาชนได้เลิกตาม บิดามารดาจะสอนบุตรน้อยๆ ได้ง่ายว่ เจ้าจงดูอย่างพระสงฆ์เถอะลูก. โลก

จะได้เปล่งเสียงก็ก้องพร้อมกันว่า พุทธบริษัทไม่เลวเลย ศิษย์พระโคตม
ไม่ใช่คนงมงายดอก เพราะเขาเว้นสิ่งที่ถึงคราวควรจะเว้นได้ด้วยใจอัน
เข้มแข็ง.

ของจงเลิกเถิด   ของจงเลิกเถิด   ของจงเลิกเถิด
เลิกเสพยาเสพติดซึ่งไม่มีประโยชน์อะไรแก่ชีวิต
ให้สมชื่อว่าบุตรตถาคตมีใจกล้าหาญ มีกำลังเหนือกิเลส เช่น
ความอยากเป็นต้น.

เรื่องพระสงฆ์ควรเลิกยาเสพติด ของธรรมโยธ เป็นความเห็นที่ตรงไปตรงมา ยกเหตุผล
ประกอบพอควร แม้จะมีคำบางตอนแปลกๆ ไปบ้างก็ไม่จำเป็นจะต้องตัดออก ให้ผิดความประสงค์
ของเจ้าของ ถ้าตอนใดไม่เป็นที่เพราะเหตุ ขอผู้อ่านได้ถือเอาแต่เนื้อความเถิด --บรรณาธิการ

เรื่องของตน

อตตนา ว กตํ ปาปํ
อตตนา สํกิลิสุสตี
อตตนา อถตํ ปาปํ
อตตนา ว วิสุซุณตี.

จ. ขุ

ทำชั่ว ด้วยตน มีตนท้อ อลเวง
ต้องเศร้า หมองเอง ใครเล่า แบ่งเบา ?
เมื่อไม่ ทำชั่ว ด้วยตัว ของเรา
ไม่ต้อง พึ่งเขา ก็พึ่ง ไสเอง.

“สิริวิยาส”

By ourselves is evil done,
By ourselves we pain endure.
By ourselves we cease from wrong.
By ourselves becomes we pure.

M. B. J.

BEAUTY IS BUT SKIN-DEEP.

from

Visuddhi-magga

WITH HIS EYE HE SEES FORMS

He sees forms with his eye-consciousness, which is able to see forms, and which is called by the name of its instrument, the eye. As the ancients have said, "The eye does not see forms, in as much as it is not the mind, and the mind does not see forms, in as much as it is not the eye. But when the object of sense meets the organ of sense, a person sees with the mind by means of the sensitiveness of the eye." The phrase to "see with the eye" makes mention only of the instrument, as when it is said "He wounds with his bow" Accordingly, the sense is, with his eye-consciousness he sees forms.

BUT TAKES NO NOTE OF SIGNS:

Either signs of femininity, or of masculinity, or of sensuous beauty,

or of anything else calculated to arouse the passions, but stops short at what he sees.

NOR OF MINOR TOKENS :

He takes no note of a person's hand, or foot, or smile, or laugh, or conversation, or looking, or gazing, or other personal characteristics called "tokens," because they betoken and reveal the passions. Only that which is real does he note, as did the elder Maha-Tissa, the hermit of Mt, Cetiya.

The story is that a certain woman had married into a family of rank but had quarreled with her husband, and, decked and ornamented, until she looked like a goddess, had issued forth from Anuradhapura, early in the morning, and was returning home to her family. On her way she met the elder, as he was on his way from Mt. Cetiya to go on his begging-

rounds in Anuradhapura. And no up inquiringly, and observing her sooner had she seen him, than the teeth, realized the impurity of the perversity of her nature caused her body, and attained to saintship. to laugh loudly. The elder looked Therefore was it said :

“The elder gazed upon her teeth,
And thought upon impurity;
And ere that he had left that spot,
The stage of saintship he attained.”

Then came her husband, have you seen a woman pass this following in her footsteps, and seeing way ?”
the elder, he said : “Reverend sir, And the elder said :

Was it a woman, or a man,
That passed this way? I cannot tell.
But this I know, a set of bones
Is traveling on upon this road.

selected by Indapanna.

from Warren's translations.

ทำนายปัดเวนท์

ทำนายพระสุบินของพระเจ้าปเสนทิโกศล หรือที่เรียกกันอีกอย่างหนึ่งในเมืองเราเพี้ยนไปว่า “ทำนายปัดเวนท์” นั้น เป็นเรื่องที่น่าคิดดูเล่น จะเพนคิดเพราะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ตาม อย่างน้อยจะทำให้พบความเพลนในธรรม โดยเฉพาะคือความไม่เที่ยง และเห็นสมจริงตามที่ท่านกล่าวนั้นบ้างไม่มากก็น้อย จึงเขียนส่งมาเสนอท่านอ่านเล่นในเมื่ออ่านธรรมะเรื่องยาวๆ มาจนเหนื่อย.

คำในฝันนั้น มีอยู่ ๑๖ ข้อ มีที่มาในบาลี คือพระไตรปิฎกสยามรัฐ เล่ม ๒๗ หน้า ๒๔, มีอธิบายละเอียดในอัฐฐกถาของพระบาลีนั้น คือเอกนิบาต วัณณา ภาค ๒ หน้า ๑๔๖, ส่วนที่แปลเป็นภาษาไทยแล้วคือชาตกฉบับหอสมุดวชิราวุธ เล่ม ๒ หน้า ๑๗๙. จะยกเอาหัวข้อบาลีในพระไตรปิฎกมาใส่ไว้ในที่นี้ก่อนคือ :

อุสสา รุกขา คาวิโย ควา จ
อสุโส กัสโส สิกาสิ จ กุมโก
โปกฺขรณิ จ อปากจนฺทํ
ลาวุนิ สีทนต์, สีลา ปฺลวนต์,
มณฺฑุกิโย กณฺหสปเป คิลนต์,
กาคํ สุวณฺณา ปรีวารยนต์,
ตสาวกา เอฬกานํ ภายนต์,
วิปริยาโย วตตติ นยิธมตฺถิ.

เรื่องมีว่า พระเจ้าปเสนทิโกศล ทรงพระสุบินไปในคืนวันหนึ่งว่า ได้เห็นเรื่องปลาต ไม่คิดว่าจะเปนได้ถึง ๑๖ เรื่องด้วยกัน พระนางมัลลิกา ทูลแนะนำให้ไปขอคำอธิบายจากพระผู้มีพระภาคเจ้าได้รับคำทำนายแล้วจึงเบาใจหายกลัว, เรื่องในฝันและทำนายฝันนั้น มีดังต่อไปนี้ :—

(๑) **อุสสา,** ฝันว่าโคล่าสันสีตัววิ่งมาจากทิศทั้งสี่ มีอาการเกรี้ยวกราดวิ่งเข้าหาดูจะชนกันที่หน้าพระลานหลวง พอเข้าใกล้กัน ก็ถอยห่างออกจากกันเสีย หาชนกันไม่. ข้อนี้ทรงทำนายว่า ไม่เกิดอะไรขึ้นแก่พระเจ้าปเสนทิหรือใครๆ ในบัดนี้ (ครั้งนั้น) เลย แต่ว่าในการข้างหน้าวันหนึ่ง เปนสมัยที่พระราชาราชและพลเมืองพากันไม่ประพฤตีสั่งที่เป็นธรรมดา พากันเดือดร้อนข้าวยากหมากแพง, กระทบฝนก็ไม่มีตก มีแต่ลั่นคำรามเฉยๆ. (สำหรับในบัดนี้ น่าจะได้แก่การที่มหาประเทศ ทั้งหลายขัดข้องระอาในการที่จะทำสงครามแก่กัน ได้แต่คำรามกันเฉยๆ เหมือนที่ยอรัช เบอนารุด ซอวู กล่าว. ส่วนอาการเช่นนั้นจริงๆ จะมาถึงเมื่อไรไม่ทราบได้).

(๒) **รุกขา,** ต้นไม้ทั้งหลาย พองอกได้เพียงคืบหนึ่ง หรือศอกหนึ่งก็มีดอกและมีลูก. ทรงทำนายว่าในการข้างหน้าสมัยหนึ่ง ที่เด็กหญิงจะมีราคาค่าฤชาไปสู่อำนาจบุรุษแต่เด็กๆ มีครรรค์ และมีบุตร ทั้งมีวัยยังไม่สมบูรณ์. (ข้อนี้หากกล่าวถึงเด็กชายไม่ แต่ควรเข้าใจเอาได้โดยนัยเพราะเมื่อเด็กหญิงเปนได้ เด็กชายก็ต้องเปนได้อย่างเดียวกัน ทั้งดูเหมือนว่า เท้าที่ปรากฏอยู่แก่ตาเราทั่วไปในบัดนี้ ก็พอที่จะรับรองข้อความอันนี้ได้บ้างแล้ว).

(๓) **คาวियो,** แมโคทั้งหลาย ต่างต้องพากันดูตกินนมของลูกโคที่ตนเพิ่งคลอดออกมาเอง. ทรงทำนายว่า จักมีสมัยหนึ่ง ซึ่งหนุ่มนุสส์พากันละเลยต่อเขฏฐาปจายนกรรม คือการนอบน้อมต่อท่านผู้เจริญกว่าโดยอายุ โดยชาติ โดยคุณสมบัตติ, เด็กหนุ่มทั้งหลายสามารถหาเลี้ยงตัวเองตาม

ชอบใจ ได้ทรัพย์มาแล้ว ชอบใจก็แบ่งให้บิดามารดาที่แก่เฒ่า, ไม่ชอบใจก็ไม่แบ่ง ถือลัทธิเสรีภาพแม้ต่อกฎแห่งธรรม, คนแก่ทั้งหลายจักต้องคอยประจบประแจงเอาใจเด็ก ๆ ของตน เพื่อขอรับประทานไปวันหนึ่งๆ. (ในบัดนี้ ถ้าเปนจริงตามเรื่องที่มีบางคนเขียนสดุดีหนุ่มหัวนอกบางคน ที่ทำแก่บิดามารดาของตน ก็พอนับได้ว่า มีส่วนแห่งความจริงบ้าง แต่ยังหาดูยากสักหน่อย ขออย่าได้เปนเช่นนั้นเลย).

(๔) **ควา จ,** หมุ่มนุสส์พากันจับลูกโคอ่อนๆ เข้าเทียมแอกปล่อยโคที่หนุ่มแน่นแข็งแรงเสีย ไม่เอาใจใส่ ผลที่ได้ก็คือความยุ่งยากไม่ลุล่วงสมหมาย. ทรงทำนายว่าจักมีสมัยหนึ่ง ซึ่งพระราชาพากันมีความคิดเห็นตรงกันข้าม ปลดอำมาตย์ที่คงแก่งานออกเสียจากตำแหน่ง แต่งตั้งคนหนุ่มคนองเข้าแทนที่ พวกครูอาจารย์ต้องเก็บตัวหุบปากเงียบ ไม่มีการเกี่ยวข้อง และพวกหนุ่มคนองเหล่านั้น ลากเอากิจการของหมู่ของคณะเข้าหาความยุ่งยากหนักขึ้นทุกที. (ข้าพเจ้าไม่ทราบว่าจะมีการเช่นนี้ที่ไหนบ้างหรือไม่, เห็นมีแต่คนหนุ่มที่สามารถอยู่ทุกๆ ไป).

(๕) **อสฺโส,** ม้าตัวหนึ่ง มีปากทั้งสองข้าง (คงมีหัวสองหัวด้วย), มหาชนพากันเอากล้าข้าวเหนียวป้อนมันทั้งสองปากอย่างเหลือเฟือ. ทรงทำนายว่า จักมีสมัยหนึ่ง ซึ่งอธรรมิกราชตั้งมนุสส์ผู้ไม่ยุติธรรมไว้ในฐานะเป็นผู้วินิจฉัยคดี, เขาพากันเรียกเอาสินบนเอาจากคู่ความทั้งสองข้างเสียก่อนแล้วจึงตัดสินเอาตามพอใจตน. (ถ้าทั้งโลกพากันเข้าถึงสมัยนี้แล้ว น่ากลัวว่านั่นแหละคือฉากสุดท้ายของโลก).

(๖) **กิส,** มนุสส์พากันขัดสีถาดทองคำราคาตั้งแสน ให้สวยสะอาดแล้ว นำไปหาสุนัขจิ้งจอกให้ถ่ายปัสสาวะใส่. ทรงทำนายว่าจักมีสมัยหนึ่ง ซึ่งคนตระกูลสูงตกอยู่ในความประมาท พวกตระกูลหรือวรรณะต่ำๆ พากันยกตัวเองขึ้นได้ด้วยการศึกษาจนพระราชาทรงแต่งตั้งแทนพวกตระกูลสูง,

พวกตระกูลสูงจักต้องยอมให้บุตรธิดาของตนทำการสมรสกับพวกต่ำ. (ข้อนี้แปลก ข้าพเจ้ายังคิดไม่ออกว่า ทำไมพระพุทธรองค์ซึ่งได้นามว่าเป็นผู้ทำลายลัทธิถือชาติตระกูล มาทรงจัดชั้นมนุษย์ด้วยตระกูลแทนการจัดด้วยเอาความดีเป็นหลัก, หรือจะเป็นเพียงการกล่าวถึงความเปนไปของมนุษย์เท่านั้น).

(๗) **ลิลากี,** ชายผู้หนึ่งเอาหนังมาพันเชือกอยู่บนม้านั่ง ห้อยส่วนที่พันแล้วลงไปใต้ม้า นางสุนัขจิ้งจอกตัวหนึ่งอยู่ที่นั่น มันกินเชือกที่พันแล้วนั้นเสียรำไป ไม่เปนเชือกขึ้นมาได้. ทรงทำนายว่า จักมีสมัยหนึ่ง ซึ่งเด็กหญิงพากันเสื่อมเสียศีลธรรม สาละวนแต่ในการตกแต่งร่างกายให้สวยงาม, โกลเลในชายหนุ่ม, ต้มน้ำเมา, ศึกษาวิชาการยั่ววนบุรุษให้หลงไหล, ไม่ใส่ใจต่อการเรือนของตน, ไปหาชู้โดยกระโดดข้ามรั้วไปบ้าง เข้าทางหน้าต่างบ้าง, ทรัพย์ที่สามิตนหามาได้สักเท่าไร ก็รั้วไหลไปด้วยการหน้าไหว้หลังหลอกนั้นๆ ไม่มีเวลาเหลือ, ทำงานเรือนสักว่าพอเปนที ใช้เวลาทั้งหมดนอกนั้นเพื่อความเพลินส่วนเดียว. (ขออย่าให้สมัยนี้มาถึงพวกเราชาวสยาม ในยุคที่เรากำลังก่อร่างสร้างกำลังให้แก่ชาติประเทศของเราเลย, และถ้ามันจะมา ควรจะมาทางประเทศตะวันตกซึ่งก้าวหน้าไปก่อน นั่นแหละมากกว่า, ซึ่งเราจะได้พากันฉวยเอาโอกาศนั้น เปนเครื่องเตือนใจเราให้กลับตัวทัน. นี่หมายความว่า ถ้ามันจะมาจริงๆ หรือกำลังมาอยู่, แต่ถ้าไม่มาเสียเลยนั้นแหละดีที่สุด. และดูเหมือนว่า ถ้าเราจะช่วยป้องกันไว้ มันคงไม่มาเยี่ยมประเทศเราเปนแน่).

(๘) **กมุโ,** มีโอ่งน้ำใหญ่ตั้งอยู่ใบบึงหนึ่ง โอ่งนิดๆ ล้อมอยู่เปนอันมากโดยรอบ, มนุษย์ทั่วทุกทิศพากันตักน้ำมาใส่แต่โอ่งใบบึงนั้นทำเดี๋ยวจนหกมันไปแล้วก็ยังไม่สิ้น ไม่มีใครใส่ในโอ่งเล็กๆ นั้นบ้างเลย. ทรงทำนายว่า จักมีสมัยหนึ่ง ซึ่งราษฎรจักต้องทำงานหารายได้บำรุงพระราชารหรือรัฐบาลโดยส่วนเดียว โดยไม่ต้องนึกในการเก็บภาษีของตนเอง. (ข้อนี้ถ้าหากว่าบำรุง

ชาติประเทศด้วยความจำเป็นในสมัยที่ต้องทำการป้องกันตัวกันอย่างเต็มที่ ก็ไม่น่าจะถือว่าเป็นข้อเสียหาย. และอีกอย่างหนึ่ง ข้าพเจ้าเข้าใจว่าน่าจะได้แก่ การที่ทุกวันนี้ การเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมแผ่นดิน มันช่วยให้คนมั่งมีมั่งคั่ง ยิ่งขึ้น เครื่องจักรแย่งแรงงานของคนจนเสียหมด, โองน้อยๆ จึงว่างพร่อง, โองใหญ่เต็มล้น, ได้แก่ปัญหาคนไม่มีงานทำนั่นเอง กระทบ).

(๙) **โปกขรณี,** มีสระน้ำใหญ่ ผุงสัตว์ทุกชนิดพากันลงกินน้ำ, แต่น้ำลึกๆ ที่กลางสระกลับชุ่มปนตม ส่วนริมขอบสระใสแจ๋วเย็นสอาด. ทรงทำนายว่า จักมีสมัยหนึ่ง ซึ่งในเมืองหลวงไม่เป็นที่อยู่อาศัยอันผาสุก มหาชนพากันหลีกออกไปหาที่อยู่อาศัยอันสำราญตามชนบท. ในเมืองหลวงมีแต่ความยุ่งยาก ชนบทมีความเยือกเย็นสบายดี, เมื่อในเมืองหลวงกำลังถูกบีบคั้นจากโจรภัย ราชภัยแผ่นดิน ที่บ้านนอกเต็มไปด้วยความเมตตากรุณาโดยไม่ต้องอาศัยอำนาจอาชญา. (ข้อนี้ท่านคงหมายถึงความยุ่งยากทางการเมืองหรือปัญหาเศรษฐกิจ เป็นต้น มากกว่าความป่าเถื่อน ที่จะเกิดขึ้นในเมืองหลวง).

(๑๐) **อปาก,** ข้าวสุกที่บุคคลหุงในหม้อเดียวกัน ชีงหม้อข้างหนึ่งสุกดี, ข้างหนึ่งสุกๆ ดิบๆ อีกข้างหนึ่ง ดิบแท้. ทรงทำนายว่าจักมีสมัยหนึ่ง ซึ่งพระราช ราชตระกูล อำมาตย์ ราษฎร ทุกคนพากันถืออำนาจเป็นธรรม ไม่เคารพหลักธรรม กระทั่งพวกเทวดาที่เฝ้าอยู่กับมนุษย์ก็พลอยเป็นไปด้วย, เมื่อเป็นเช่นนั้น ฝนจักตกไม่เสมอ, ในรัฐสีมาอันเดียวกัน ส่วนหนึ่งมีฝนตก, ส่วนหนึ่งไม่มีตกเลย, อีกส่วนหนึ่งตกเล็กๆ น้อยๆ. (ข้อนี้คงหมายถึงชนิดที่มีใช้ธรรมชาติของอุตุนิยม, คือเป็นเพราะเหตุอื่นๆ บันดานจริงๆ. ข้าพเจ้าเข้าใจว่าคงเป็นการยากมากที่พวกเราจะได้เห็นเช่นนั้น. และอีกอย่างหนึ่ง คำว่าฝน อาจเป็นชื่อของความผาสุกของประชาชนก็ได้ ผากไว้พิจารณาด้วย, โดยเฉพาะนักวิทยาศาสตร์ฝ่ายธรรมชาติวิทยา ก็ยังไม่ควรหัวเราะเยาะเร็วเกินไป, เพราะน่าจะมียุคมากที่เราจะคาดไม่ถึง).

(๑๑) **จนฺทนี**, คนพวกหนึ่ง เอาแก่นจันทร์ แดงอย่างดีราคาสูงสุด เปนอันมาก ไปแลกนมเปรี้ยวอย่างเร็วๆ หม้อเดียวเท่านั้น. ทรงทำนายว่า จักมีสมัยหนึ่ง ซึ่งนักบวชในศาสนา นี้ ได้ศึกษาเล่าเรียนธรรมวินัยของตถาคต ซึ่งมีวิมุตติเป็นคุณค่าอันเลิศ เปนอันมากแล้ว พวกกันนำไปแลกลาภผลด้วยเห็นแก่ปากแก่ท้องเล็กๆ น้อยๆ, เขาจะนำเอาค่าของตถาคตที่ตีเตียนความโลภไป แสดงแก่นนุสส์ทั้งหลาย ให้นุสส์ละความโลภนั้นๆ โดยสละปัจจัยถวายตน, อลัชชีเหล่านั้นเมื่อไม่อาจถอนตนออกจากความเป็นพาสในลาภ หรือตั้งอยู่ใน ผักฝ้ายแห่งพระนิพพานได้ ก็ได้อาศัยความรู้ในทางอรรถะพยัญชนะ หรือเสียง อันไพเราะแสดงธรรม ทายกผู้หลงไหลในความรู้หรือเสียง ก็ถวายปัจจัยเปนอันมาก. อลัชชีบางพวก จักนั่งแสดงธรรมเรื่องพระนิพพาน ตามข้างถนน ทางสี่แพร่งและประตูของพระราชา(ประตูวัง?) เพื่อเห็นแก่เงินเพียงมาสกหนึ่ง (ประมาณยี่สิบสตางค์) เปนอย่างต่ำ. เขาพากันนำเอาธรรมที่ตถาคตแสดง อันประกอบด้วยคุณค่าสูงสุด เพราะอาจยังสัตว์ให้ถึงพระนิพพานที่เขาทั้งหลาย เรียนเอาแล้วเหล่านั้น ไปแลกเงินเพียงเล็กน้อยเท่านั้นเอง. (ข้อนี้ทรงหมายถึงการกระทำของผู้ที่มุ่งลาภโดยส่วนเดียว, เพราะคนประเภทนี้ เปนผู้ก่อให้เกิดประเพณีว่าจ้างให้แสดงธรรมจนมีธรรมเนียมว่า “ไม่นิมนต์ ไม่มา นำชัน” ขึ้น, ทั้งที่การแสดงธรรมเปนหน้าที่ของบุตรตถาคตโดยตรง).

(๑๒) **ลาฎุณี สีทนต์ิ**, น้ำเต้าแห้ง กลวง เปล่า ซึ่งตามธรรมดา ย่อมลอยน้ำ กลับจมดิ่ง. ทรงทำนายว่าจักมีสมัยหนึ่ง ซึ่ง โลกแปรปรวนจนถึงกับนิยมเชื่อถือถ้อยคำของคนคดโกง. ในราชสำนักในที่ประชุม ที่วินิจฉัยด้วยความ ถ้อยคำของคนเท็จ คนประจบ ได้รับการเชื่อถือ, ในท่ามกลางสังฆ สันนิบาต (ที่ประชุมภิกษุสงฆ์ทั้งหมด) คนทุศีลที่อาศัยศาสนาหากิน ย่อมมีเสียงดัง มีคนเชื่อฟัง, คำของเขาเปนดูจว่านำสัตว์ออกจากทุกข์ไปสู่พระนิพพานได้. ส่วนคนผู้มีศีลประพฤติตรงประพฤติชอบ ไม่มีเสียง, ดูจไม่เป็น

ถ้อยคำที่ยังผู้ฟังให้ออกจากทุกข์ได้. แม้ในการตัดสินอิทธิกรรมแผ่นดิน ก็ทำนองเดียวกัน. (เรื่องนี้อย่อมก่อให้เกิดความสังเวชเป็นอันมาก ในเมื่อมาระลึกถึงว่า พวกพระพากันถือศาสนาเงิน ชายหมายเบิกทางไปสวรรค์ จนเกิดการปฏิวัติทางศาสนาแก่ประวัติศาสตร์ เช่นเรื่องมารติน ลูเธอร์ เป็นต้น, มักจะมียุคหนึ่งเสมอที่อธรรม พุดจ้อ, แต่ธรรมเป็นไป).

(๑๓) **สิลา ปลนวนติ**, สิลาแน่นทึบ โตเท่าเรือน พากันลอยฟ่อง อยู่เหนือน้ำ เหมือนเรือสำเภาที่มีได้บันทุกสินค้า. ทรงทำนายว่าจักมีสมัยหนึ่ง ซึ่งโลกแปรปรวน ทำคนตระกูลสูงให้ตกยากโดยมาก คนตระกูลต่ำกลับมั่งคั่ง และไม่เคารพคนตระกูลสูง. ในที่ประชุมก็คือที่ที่คนตระกูลต่ำพูดเยาะเย้ยถากถางคนตระกูลสูง (เก่า), ในท่ามกลางสังฆสันนิบาต ก็คือที่ที่พวกอลัชชีพูดด่าข่มเหง เยาะเย้ยถากถางภิกษุผู้เป็นลัชชี. (ข้อนี้ถ้าเราจักฟังในฝ่ายดี ควรเข้าใจว่า คนตระกูลสูงประมาทจนเคยตัว วงกลมที่หนักมากก็หมุนไปตามกฎแห่งกรรมจนคนตระกูลสูงตกยาก คนตระกูลต่ำที่ไม่ประมาทยกตัวเองขึ้นได้ด้วยความรู้ความสามารถของตน จนมีฐานะดีกว่าคนชั้นสูงซึ่งเคยประมาทเขาว่า “คนตนเอง ข้าไม่ให้ลูกสาวของข้าดอก !” เช่นในอินเดียเดี๋ยวนี้ ปรากฏว่าคนวรรณะสุทร บางคนมีความรู้ความสามารถสูงเยี่ยมก็มี, ผิดกันแต่ว่าในที่นี้ท่านประสงค์เอาการที่เปนกันทั้งหมดเท่านั้น). (ข้อนี้คล้ายกับข้อสิบสอง เพียงแต่กลับกันเสียเท่านั้น, พิจารณาอีกทางหนึ่งอาจเป็นสมัยที่คนดีซึ่งตกยากลงไปกลับฟื้นตัวขึ้นได้อีก จะดีกว่ากระมัง, จะได้ไม่ซ้ำกับข้อต้น และได้ความยืดออกไปอีก).

(๑๔) **มณฑุกิโย กณฺหสเป คิลนติ**, นางเขียดน้อย ไล่ตามงูเห่าตัวมเหิมา ทันแล้วกลืนกินเสียเหมือนที่มันกลืนกินก้านหน่อบัวอันอ่อนฉนั้น. ทรงทำนายว่าจักมีสมัยหนึ่ง ที่บุรุษพากันตกอยู่ในอำนาจสตรี เพราะความหลงไหลในกาม ทรัพย์สมบัติ ข้าทาสกรรมกร อยู่ในมือหญิงผู้เป็นแม่เรือนหมดเลยเป็นเหตุให้เล่นตัว มีอำนาจเด็ดขาดอยู่เหนือสามีตน ไม่กล้าปริปากอะไร

แม้แต่คนเดียว. (ข้อนี้จะเป็นไปได้ในเมื่อสตรีเจริญด้วยศิลปะในการยั่ววนถึงขีดสุด สามารถผูกมัดบุรุษไว้ด้วยมือด้วยประการทั้งปวง. ถ้าจะมีผลดีบ้างก็เป็นผลดีต่อเมื่อไม่มีทางอื่นจะป้องกันสงครามของโลกแล้วเท่านั้น, เพราะเชื่อว่าบางทีสตรีอาจห้ามบุรุษไม่ให้รบกันได้, สตรีไม่ปรากฏว่าชอบรบ, ถึงจะรบก็ต้องเป็นการรบที่อ่อนแอเหมือนเพศของตน. นอกนั้นไม่มองเห็นแง่ดี).

(๑๕) กากิ สุภณฺดา ปริวารยณฺติ, ราชหงษ์สีทองทั้งหลายเที่ยวแห่ห้อมล้อมโอกาสีดำไปทั่วๆ. ทรงทำนายว่า จักมีสมัยหนึ่ง ซึ่งราชตระกูลไม่ได้รับการเลี้ยงดูจากพระราชา โดยที่พระราชาระแวง คิดตัดกำลังเสีย หรือด้วยเหตุอื่นๆ ไต่ก็ตาม, ราชตระกูลเหล่านั้นต้องหันไปพึ่งพาอาศัยคนชั้นต่ำที่เป็นราษฎรแผ่นดิน ซึ่งเป็นผู้มียศมีอำนาจ ได้รับการแต่งตั้งจากพระราชา. (เมื่อโลกปั่นป่วนด้วยปัญหาประชาธิปไตยยิ่งกว่าที่เป็นกันอยู่ในบัดนี้นั้นแหละ ราชตระกูลจึงจะได้รับความกระทบกระเทือนถึงเพียงนั้น, แต่สำหรับในบัดนี้ สังเกตเห็นว่าการศึกษาอาจช่วยให้เหล่าราชตระกูลช่วยตัวเองได้เป็นอย่างดี เช่นที่เราเห็นได้ในวงการเมืองของยุโรปอยู่บ่อยๆ).

(๑๖) ตสาวกา เอพกานํ ภายนฺติ, แพะทั้งหลายพากันไล่จับเสื่อมาเคี้ยวกินอยู่กรวบๆ. ทรงทำนายว่า จักมีสมัยหนึ่งซึ่งพระราชาประพฤติผิดธรรม ทำคนตระกูลต่ำให้มีอำนาจ ปราบปรามคนตระกูลสูงหรือราชตระกูลให้อยู่ในอำนาจของตนต่อเอาทรัพย์สินเงินทองเสียด้วยอำนาจอันคดโกงหรือข่มขู่ จนต้องยอมให้ พากันหลีกไปซบเซาอยู่ในที่เสียบ. ภิกษุที่เป็นบาปทั้งหลายพากันเบียดเบียนภิกษุที่ประพฤติธรรม เมื่อเธอเหล่านั้นไม่ได้ความยุติธรรมจากพระราชาหรือใครๆ เป็นที่พึ่งของตนแล้ว ก็ต้องหลีกออกอยู่ตามป่าดง. (ข้อนี้คล้ายข้อต้นๆ ผิดกันเพียงที่ข้อนี้กล่าวเลยไปถึงการเบียดเบียนในเมื่อข้อแรกๆ กล่าวเพียงขึ้นหน้าขึ้นตากว่ากัน. ทุกๆ ข้อมีใจความตรงกันคือข้อ ๑๒—๑๓—๑๔—๑๕—๑๖).

เมื่อเราอ่านเรื่องนี้ด้วยการพิจารณาดูให้ดีแล้ว จะพบเจตนาเดิมของท่านว่า เปนไปในทางให้คนเรารู้ตัวล่วงหน้าถึงความไม่เที่ยงแท้ (อนิจจัง) ของโลก มากกว่าที่จะให้เชื่อว่าเปนเช่นนั้นไปทุกตัวอักษร, แม้ว่าเรื่องที่กล่าวนั้น จะเปนเรื่องจริงอยู่มากก็ตาม. โลกนี้เอาแน่เอาอนกะมันที่ไหนได้ ในเมื่อมันอาจเปลี่ยนหน้ามือเปนหลังมืออยู่เช่นนี้. พระเจ้าปเสนทิจจะฝันจริงหรือไม่จริงนั้น เราไม่คิดก็ได้ ไม่เปนปัญหาสำคัญ, แต่ปัญหาสำคัญนั้นอยู่ที่ว่า เราจะทำตัวเราเองให้เหมาะกับที่จะเปนอยู่ในโลกอันไม่แน่นอนนี่ยังไรเท่านั้น. หากใครจะเชื่อถือเรื่องนี้ว่าเปนเรื่องทำนายฝันที่แน่นอนอย่างยิ่ง ก็คงจะไม่ได้รับประโยชน์อะไร มากไปกว่าอ่านหนังสือทำนายฝันธรรมดาเล่มหนึ่งเท่านั้น. แต่ถ้าเขาจะอ่านในฐานะเปนเรื่องหลักธรรม ที่แสดงความไม่เที่ยง ที่สั่งสอนตัวเองไม่ให้ทำตนเปนอลัชชี แต่ให้เปนคนกตัญญู รักสงบ คิดช่วยตัวเอง รักษาเกียรติยศของตัวเอง หรือโดยเฉภาะเกียรติยศของสตรี ไม่ถือเสียว่าเมื่อเขาเหยียดหรือผลักแล้วก็พลอยใจน นั่นแหละ จะได้รับผลที่มีค่ายิ่ง, ไม่ใช่เปนเรื่องฝัน หรือเครื่องทำนายฝัน.

ดูเหมือนบางคนอ่านเรื่องนี้ รู้ไว้เพื่อเตรียมตัวจะทอดอาลัยตายอยาก ว่ามันเปนเรื่องที่จะมาถึงในเร็วๆ นี้ และไม่มีทางแก้ไขอย่างใดเสียเลย. ข้าพเจ้าเข้าใจว่า บางทีมันอาจเปนเรื่องความคิดเห็นที่เขาเชื่ออยู่ก่อนพระพุทธร่องค์บังเกิดก็เป็นได้ พระสังคีติกาจารย์เห็นว่ามีประโยชน์อยู่ จึงรวบรวมมาใส่ลงในพระไตรปิฎก, ต่อมาพระอภฺฐกถาจารย์ แต่งเนื้อเรื่องสรวมลงให้เต็มบริบูรณ์ ในจุดประสงค์จะให้ผู้อ่านในชั้นหลัง รับประทานความดี หรือรักษาความดีไว้ให้มั่นคงเท่านั้น. เมื่อท่านไม่ได้ตั้งใจให้เปนเรื่องทำนายฝัน เราไม่ควรใช้เปนตำราทำนายฝัน หรือพยากรณ์ชตาของโลก, แต่พึงถือว่าเปนเพียงเครื่องเร้าใจให้ทำดีเสียโดยเร็วเท่านั้นเอง. พระพุทธรศาสนาไม่ถือโชคชตา แต่ถือกฎแห่งกรรม, ถ้าเราทำอยู่เช่นนี้ ผลจะไปเกิดเปน

อย่างอื่นตามตำราโชคชะตาหาได้ไม่ มันต้องเป็นไปตามเหตุผลของมันเองอยู่นั่นแล.

เพราะฉะนั้น ทางดีที่สุดก็คือ การคิดหาคำตอบของปัญหาที่ว่า เราจะครองชีพอยู่อย่างไร จึงจะเบาสบายอยู่ได้ในโลกอันไม่แน่นอนถึงเพียงนี้, และนั่นมันจะได้เป็นตัวช่วยให้ลูกหลานของเราถือเอาเป็นตัวอย่าง ในการที่จะครองชีพอยู่ สืบต่อจากเราไป.

“ชาวคณะธรรมทานผู้หนึ่ง.”

๑ พฤษภาคม ๒๔๗๙

เราเกิดมา เป็นมนุษย์ สุดล้าเลิศ
 แสนประเสริฐ ยิ่งกว่า สัตว์ทั้งหลาย,
 ควรละชั่ว กลัวบาป อย่าหยาบคายน
 ประพฤติกาย วาจาใจ ให้ดีงาม.
 ถือหลักธรรม คำสอน พระสุคต
 ดังกำหนด ไว้ใน ลิกขาสาม,
 โดยสามารถ วาสนา พยายาม
 กว่าข้าม พันโหม ลาโลกเอย.

หลวงรักษาราชทรัพย์

พิพิธธรรม ๒๐

ปัญหายุ่งยากของฝ่ายศาสนา

โดยภิกษุ ชคทีช กศยป M. A.

บ. ช. เขมาภีรัต แปล

จากเรื่อง A. PROBLEM OF RELIGION, by JAGADISH KASYAPA, M. A.

ในหนังสือพิมพ์รายเดือนมหา โปธิ ประจำเดือนพฤษภาคม พ. ศ. ๒๔๗๗

ศาสนานั้น จัดว่าเป็นของเจริญคู่กันกับการครองชีพและความเปนไปของมนุษย์ที่เดียวกันได้. ไม่ปรากฏว่า มีประชาชนชาติใดที่ไม่ถือลัทธิศาสนา ชนิดใดชนิดหนึ่ง, ไม่ว่าจะเปนลัทธิที่ต่ำทรามหรือง่ายๆ เช่นลัทธิบูชาโตเต็มของพวกอเมริกันอินเดียน หรือลัทธิเคารพนับถือปีศาจของพวกที่อยู่ตามหมู่เกาะพีจี, คองโก และซิเบต สมัยเมื่อหลายร้อยปีมาแล้ว, ตลอดถึงลัทธิศาสนาอันเจริญในทางหลักศีลธรรมและปรัชญาอย่างสูงๆ นับตั้งแต่ศาสนาชินโตจนถึงศาสนาที่มีคนรู้จักแพร่หลายที่สุดในสมัยปัจจุบัน.

เรื่องที่คนถกเถียงกันมากก็คือ เรื่องที่ว่า “คนเราเป็นผู้ที่มีหัวใจในเรื่องลัทธิศาสนาโดยสัญชาติ ตามนิสัยสันดานอันเกิดพร้อมกันมากับตัว หรือไม่,” แต่คำตอบปัญหานี้มันต้องสุดแล้วแต่ความเข้าใจในการตีความหมายของคำว่า “ศาสนา.” ใครจะตีความหมายของ ‘ศาสนา’ ตามนัยอันจำกัดเพียงแค่ว่า ‘ศาสนา’ คือความเชื่อในอำนาจบังคับของพระเจ้าผู้ที่เขาเชื่อฟัง, หรือจะคิดตีความหมายอย่างกว้างๆ ว่า ‘ศาสนา’ เปนเพียงลัทธิหรือแบบแผนแห่งความเชื่อถือเคารพก็ตาม. นั้นเป็นเรื่องของชั้นภูมิแห่งความรู้ความเห็นในเรื่องนั้นๆ ของตนๆ โดยเฉพะาะ, เพราะหลักความประพฤติอันจะนำชนให้ถึงวัตถุประสงค์ที่เราเรียกว่าศาสนาหนึ่งๆ, เท่าที่เราเห็นนั้นก็ต่างกันในส่วนความคิดเห็นตามกาลเทศ.

มกุฏพันธเจดีย์
เป็นเครื่องหมายสถานที่ถวายพระเพลิง ที่เมืองกุสินารา (กาเซีย)

เราอาจกล่าวโดยสังเขปว่า ลัทธิศาสนาชนิดที่เชื่อในพระเจ้าเป่นเจ้า ย่อมคลี่คลายขยายตัว และจะคลี่คลายขยายตัวต่อไป.

คือในตอนแรกๆ ประชาชนชาติต่างๆ มีพระเจ้าเป่นอันมาก เช่นรุกขเทวดา ธารเทวดา, พระเจ้าแห่งธรรมชาติ พระเจ้าแห่งดินนชาติแลพืชพันธุ์ต่างๆ อันเป่นพระเจ้าที่ไม่ค่อยน่าจะหวาดเสียว ซึ่งอุบัติขึ้นในตอนหลังๆ เหล่านี้ก็เป็นพระเจ้าที่เจริญ แตกกิ่งก้านสาขาออกมาจากพระเจ้าในสมัยก่อนๆ ที่น่าสตุ้งกลัวขึ้นไปกว่าอีก, เช่น พระเจ้าแห่งอสุณีบาด, พระเจ้าแห่งพายู, พระเจ้าแห่งลม และพระเจ้าแห่งสรรพธรรมชาติวัตถุอื่นๆ อีก ซึ่งต่างๆ ออกไปตามส่วนแห่งปริชา หรือความหยั่งรู้ของชนเหล่านั้นๆ, เพราะเราต้องไม่ลืมว่าอสุณีบาดปีศาจของชาวพีเซียนนั้น มีความเกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิดกับชีวส์, เทวธิดาของพวกกรีกซีโบราณ.

มีพระเจ้าต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากพระเจ้าที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น อีกเป่นจำนวนมากอย่างนับไม่ถ้วน, ซึ่งแสดงความเป่นไป หรืออาการของธรรมชาติทุกๆ ชนิด. ในยุคต่อมาพระเจ้าของพวกโมโนเทอิสต์ (ผู้ถือว่ามีพระเจ้าแต่เพียงองค์เดียวเท่านั้น) ก็อุบัติขึ้น, เพราะพวกนี้เห็นว้าธรรมชาติวัตถุของโลกไม่มาก แต่ว่ามีอันเดียวเท่านั้น.

อย่างไรก็ตาม แม้พระเจ้าของพวกโมโนเทอิสต์นี้ ก็ยังต่างออกไปตามความเห็นที่ถือกันระหว่างชาติและประชาชนต่างๆ. การเปรียบเทียบในระหว่างภาวะของพระเจ้าทั้งหลายเหล่านี้ มีผลอันน่าพิงพอใจมาก, เพราะฉะนั้นเราจะนำพระเจ้าที่จัดว้าสำคัญๆ มาเปรียบเทียบกันคู่สัก ๕ องค์.

คือ **หนึ่ง**, พระเจ้าผู้เป่นหัวหน้า ของชาวปีรูโบราณ. ในสมัยของพระเจ้าองค์นี้ เราจะเห็นว้าการเอามนุสส์ทำการบูชาญันนั้นจัดว้าไม่มีแล้ว แต่มีพิธีศักดิ์สิทธิ์อย่างหนึ่งที่เรียกว้า โฮลี คอมมิวี่ยน (วันทำพิธีบริสุทธิเนื่องด้วยว้าระลึกถึงการมรณะของพระเจ้า) ขึ้นแทน, แลในพิธีนี้

มีการกินขนมปังที่เรียกว่า ‘สัสนซู’ ซึ่งถูกประพรหมด้วยโลหิตของแกะที่เอามาทำการบูชาัยญ. ผู้ที่มาประชุมได้กินสัสนซูนี้หลังจากพระเจ้าได้ประกาศว่า : “พวกเจ้าทั้งหลายจงระมัดระวังว่าพวกเจ้ากินสิ่งนี้ (สัสนซู) อย่างไร, เพราะว่าใครผู้กินสัสนซูนี้ด้วยใจอกุศลและไม่แนใจ เปนผู้ที่พระบิดาของเรา—พระอาทิตย์รู้เห็น, พระบิดาของเราจะลงโทษผู้นั้นให้ได้รับความระทมทุกข์.”

มันเป็นสิ่งที่น่าสนใจว่า เมื่อชาวสเปนได้พบการปฏิบัติชนิดนี้ ซึ่งเกี่ยวเนื่องกันอย่างใกล้ชิดกับลัทธิปฏิบัติอันหนึ่ง ซึ่งชาวตะวันตกรู้จักดี และบัดนี้ชาวตะวันออกก็รู้จัก; ด้วยเหตุผลอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งเราทราบกันไม่ได้, เขาได้ลงมติว่า อาหาร นี้ท่านเสนต์บาโลโลมิวเปนผู้ได้ประดิษฐานขึ้น.

สอง, จากอเมริกาใต้ เราเลี้ยวไปทางอาฟริกาตอนตะวันออกเฉียงเหนือ ที่นี้เราจะพบพระเจ้า “โอสิริส” ของพวกอียิปต์ และโฮรัส, พระโอรสผู้เปนสื่อหรือคนกลางของพระองค์เปนผู้ที่นำคนตายไปหาพระองค์, หลังแต่ได้ชั่งหัวใจของคนตายเหล่านั้นแล้ว.

สาม, ต่อจากนี้ก็คือ ศิวะของพวกฮินดู ผู้ซึ่งชิมทราบอยู่ทั่วสากลโลก. เราต้องเปรียบเทียบสังเกตถึงพระเจ้ายาโวธของพวกฮิบรู ซึ่งได้เลื่อนกลายมาเปน ยะโฮวา ตามพระคัมภีร์เก่า (Old Testament), ซึ่งในที่สุดได้กลายเปนพระเจ้าผู้ทรงไว้ ซึ่งอนันตานุภาพของพวกที่อิสต์ (พวกที่นับถือพระเจ้า และความรู้ที่พระเจ้าเปิดเผยให้) ตามที่กล่าวไว้ในพระคัมภีร์ใหม่ (New Testament), ผู้ซึ่งได้สร้างสวรรค์และแผ่นดิน. พระโอรสของพระองค์เปนผู้ทำหน้าที่เป็นคนกลาง เช่นเดียวกับโฮรัส แต่นอกนี้ยังเปนผู้ช่วยโลก, และในสมัยหนึ่งในอนาคต จะเปนผู้ตัดสินการกระทำของคนทั้งที่เปนอยู่ และที่ตายไปแล้วด้วย.

องค์สุดท้าย แต่ก็เป็นองค์สำคัญเหมือนกัน คือพระเจ้าของพวกหมหมัดผู้ซึ่งเขาพูดถึงว่า “ไม่มีพระเจ้าองค์อื่นนอกออกไปจากพระเจ้า, และ

มหมัดเป็นผู้แทนของพระองค์.”

ถึงแม้ว่าลัทธิศาสนาชนิดที่เชื่อถือในพระผู้เป็นเจ้า มีเป็นอันมาก แลแตกต่างกันหลายประการก็ดี แต่ทุกๆ ลัทธิต่างก็มีสิ่งสำคัญและมูลรากอันหนึ่งซึ่งร่วมกัน. มูลรากอันสำคัญที่ทุกๆ ลัทธิต่างก็ปรารถนาที่จะเข้าให้ถึงนี้ก็คือ **การปลดปล่อย แลการก้าวล่วงเสียซึ่งความทุกข์.**

ลัทธิศาสนาคริสเตียน มุ่งหมายเพื่อจะยัง “จักรวรรดิของพระเป็นเจ้า” ให้บังเกิดขึ้นบนพื้นโลก ประกอบด้วยบุคคลผู้ตั้งอยู่ในคุณงามความดี ได้บรรลุสวรรค์ อันเป็นสถานที่ที่ไม่มีความเศร้าโศกและความชั่ว. ศาสนา มหมัดรับรองจะให้สวรรค์แก่ผู้นับถือ, สวรรค์ของลัทธินี้เป็นสถานที่ที่สาวกทั้งหลาย อาจดำเนินชีวิตได้อย่างพุ่มเฟือยหรูหราเต็มไปด้วยความสุข. ในทำนองเดียวกันลัทธิศาสนาในยุคแรกๆ ต่างก็มีความมุ่งหมายเหมือนกัน. สวรรค์ต่างๆ ได้เจริญดียิ่งขึ้นในทางเดียวกัน, แต่ก็ไม่ดีไปกว่า **“ความดี ความงามที่จัดกันว่าเป็นอย่างเยี่ยมที่สุด”** ของมนุษยในยุคหรือสมัยนั้นๆ.

เพราะฉะนั้นดูเหมือนว่า ถึงจะมีความแตกต่างกันด้วยภูมิชั้นอย่างไรก็ดี แต่ศาสนาทั้งหมดในโลก ต่างก็มีความหมายที่แท้จริงอยู่อันเดียว คือตั้งใจแสวงหาสถาปนาสันติภาพ, ภารตภาพ แลการุณยภาพ ระหว่างมนุษยชาติ อันจะเป็นทางให้บรรลุผลที่มุ่งหมายอันแท้จริง — คือ การปลดปล่อยทุกข์ โศกทั้งหลาย.

อย่างไรก็ตามแม้จะดูเหมือนว่า ความคิดเห็นเช่นนี้จะดีเยี่ยม แต่ผลที่ได้รับคงเหมือนกันกับผลแห่งความปรารถนาดีจำพวกเดียวกัน แทบทั้งหมด, เพราะลัทธิศาสนาทุกๆ ลัทธิที่อาศัย **ความเชื่อ** เป็นหลัก ย่อมสำเร็จผลในสิ่งอันเดียวเท่านั้น—สิ่งอันนั้นคือการส่งเสริมความรู้สึกในทางสงคราม, การริ้วใจให้เกิดความอาฆาตพยาบาทซึ่งชุ่มช่อนอยู่, ยังผลคือความอลหม่านวุ่นวาย, การทำลายกันทั่วไปให้เกิดขึ้น.

ไม่มี “การสงครามที่บริสุทธิ์ประเสริฐ” (สงครามเพื่อศาสนา) ชนิดใดๆ, เช่นสงครามเมกซิโกในสมัยโบราณ, สงครามครูเสดในสมัยกลาง หรือสงครามซีฮาด (สงครามศาสนาระหว่างพวกหมัดกับพวกอื่นๆ) ในสมัยหลังจากนั้น เกิดขึ้นโดยปราศจาก “ความเชื่อในทางศาสนา” คอยสนับสนุนส่งเสริม. สงครามเหล่านั้นที่เกิดขึ้นก็เพราะเนื่องมาจากลัทธิความเชื่อ หรือเพราะสัทธาผังหัวในลัทธิ, และพวกพระในลัทธิเหล่านั้นนั่นเองที่เป็นผู้โหมเพลิงแห่งการสงครามเหล่านั้น.

โซคร้ายของนักวิทยาศาสตร์ผู้ซึ่งได้เปิดเผยว่าโลกกลมนั้น ทุกๆ คนคงทราบดีว่าเป็นอย่างไร. โสเครตีสถูกวางยาพิษไม่ใช่เพราะเหตุว่าเขาได้กล่าวความจริง แต่เพราะว่าความจริงที่เขาว่านั้นไม่ลงรอยกันกับความเชื่อของคนในสมัยนั้น. มันไม่จำเป็นที่จะย้อนไปดูความเป็นไป ในสมัยที่มีการแตกแยกตั้งนิกายโปรเตสแตนต์ขึ้นใหม่ (มีการสงครามศาสนา) ซึ่งทำให้เกิดการแตกแยกกันในระหว่างตระกูลต่อตระกูล, บิดากับบุตร,^๑ เพราะแม้ในสมัยที่รุ่งเรืองขึ้นกว่านั้น เช่นในบัดนี้ เราก็ยังพบพวกฟ้องของตระกูลหนึ่งๆ ซึ่งประพฤดิและคิดกันไปคนละทาง, เนื่องด้วยมีความเชื่อต่างศาสนากัน.

ทุกๆ ศาสนาได้สั่งสอนในทางภราดรภาพ, แต่สาวกของลัทธิต่างๆ ที่ปฏิบัติตรงตามคำสอนนั้นมีน้อยนัก. แม้ในลัทธิเดียวกันในนิกายเดียวกัน ก็ยังมีหลายหมู่ หลายคณะ, คณะหนึ่งๆ ก็ยังรังแกรุกรานคณะอื่นๆ. ปรากฏอยู่บ่อยๆ ว่า ถ้าคณะใดขยับจะซื่อสัตย์สุจริต และมีน้ำใจกว้างขวาง เมื่อนั้นแหละเขาจะต้องรับโซคอย่างเดียวกันกับที่โสเครตีสได้รับมาแล้ว.

ประวัติศาสตร์ได้แสดงความจริงอย่างไม่มีข้อสงสัย แม้แต่นิดเดียว ว่า ศาสนา (ที่เชื่อในพระเจ้าผู้เป็นเจ้า) และนิกายทั้งหลายมีแต่จะนำไปเกิดการ

---

๑. ในการที่คริสตศาสนาแตกแยก มีนิกายโปรเตสแตนต์ขึ้น ได้เกิด “สงครามสามสิบปี” เนื่องจากการไม่ลงรอยกันในทางศาสนา. พวกพระและผู้สัทธามั่นในศาสนาบางนิกาย ถูกบังคับให้กลับใจ, ถูกทรมานถูกเผาทั้งเป็น แทบทุกประเทศในยุโรปอลหม่านกันด้วยเรื่องนี้.

แยกหมู่ แยกคณะ การทะเลาะวิวาท ความอลหม่านกันทั่วโลกอย่างใหญ่หลวง นับตั้งแต่สมัยต้นๆ มาทีเดียว; แต่ละศาสนา แต่ละนิกาย ซึ่งมีหลักเดิมร่วมอย่างเดียวกัน (คือมุ่งกำจัดทุกข์), แต่ไม่มีหลักอันแท้จริงนั้นไว้ภายในจิตต์ใจกันแม้แต่น้อย; ยังคงไม่มีใครลืมนเลยว่าที่เรียกกันว่า “ศาลพระ” (Holy Inquisition) ที่ตั้งขึ้นสำหรับตัดสินหรือทำลายความเห็นที่ตรงกันข้ามกับความเชื่อของคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิกนั้น เพิ่งเลิกเสียเมื่อร้อยปีมาแล้วนี่เอง เนื่องจากภาวะแห่งเหตุการณ์บังคับ.

มันคงจะดูเป็นการให้เหตุผลอย่างวนเวียนไปมา ในการที่เราจะกล่าว ว่า : ลัทธิศาสนาต่างๆ เปนเหตุให้เกิดความทุกข์ยุ่งยากเปนอันมากแก่มนุษยส์จริงๆ, จนถึงกับพูดได้จริงเหมือนกันว่า ถ้าไม่มีความทุกข์ยุ่งยากในโลกนี้, ความคิดความเห็นด้วยเรื่องพระเจ้า ก็คงจะไม่บังเกิดขึ้น เมื่อเปนดังนี้ลัทธิศาสนาที่เชื่อในพระเจ้าย่อมจะไม่.

มันเปนเพราะเหตุว่า ส่วนมากของมนุษยส์ชาติในส่วนใหญ่ของโลก ยังไม่ได้รับการศึกษาพอเพียงแลมีภูมิรู้ยังอยู่ในระดับที่ต่ำ, ลัทธิความเชื่อในพระเจ้าเหล่านี้จึงยังมีอยู่ได้, เพราะถ้าพูดกันตามจริงๆ แล้วความคิดนึกในเรื่องที่ว่า [สิ่งทั้งปวง] ไม่มีความเปนอยู่อันแท้จริง (อนัตตา) นั้นเปนความคิดที่พ้นอำนาจความหยั่งรู้ของคนธรรมดาทีเดียว. ตราบใดที่คนคิด, เขาย่อมรู้สึกว่าเขาเป็นตัวเขาเปน และเขาไม่สามารถที่จะจับความรู้สึกคิดเห็นที่พ้นไปจากนั้นว่า ตัวเขาไม่มีตัวเขาไม่เปน. เพราะเหตุนี้ลัทธิศาสนาเช่นที่กล่าวมาข้างต้นนี้จึงยังเปนสิ่งที่ย่อมอยู่มาก.

อย่างไรก็ตาม เราจะเห็นในไม่ช้านี้ว่า แม้มนุษยส์มีความทุกข์อย่างหนึ่งอย่างใดอยู่ก็ดี ก็ไม่จำเป็นที่ความคิดเห็นในเรื่องพระเจ้าจะเกิดขึ้นจากเหตุนี้; ถ้าแม้ว่าความคิดเช่นนั้นเกิดขึ้น, มันก็อาจอยู่ในทำนองที่หมายถึงในภาษิตสาคอันมีชื่อเสียงของท่านขงจื๊อ ที่ว่า “จงไหว้พระเจ้า ประดุจดัง

ว่ามีพระเจ้าอยู่เฉพะหน้า”

การที่ความเชื่อถือเรื่องพระเจ้าจะเกิดขึ้นหรือไม่นั้น ย่อมแล้วแต่ภูมิ
 ชั้นแห่งศีลธรรมและความหยั่งรู้ของบุคคล. ความเพนอยู่, การศึกษา,
 ความเรียบร้อยในส่วนความประพฤติ และอธยาสัยใจคอสุภาพ, เฉียบแหลม
 ประณีตของมนุสส์ยิ่งสูงขึ้น, ความเชื่อถือเรื่อง **พระเจ้า** ก็ยิ่งน้อยลง. มัน
 เปนสิ่งที่ควรสังเกตว่า วิทยาศาสตร์นั้นอยู่ในฐานะที่นับว่าฉลาด, เพราะ
 ว่า วิทยาศาสตร์ไม่ผูกมัดตัวเองในทางหนึ่งทางใด ในการที่จะพิจารณาเรื่องพระ
 เจ้านี้, แต่ได้ตัดสินใจเปนกลางๆ อย่างกับคดีบางเรื่องทีพิจารณากันในศาล
 ยุติธรรมแห่งชาวสก็อท—คือจะรับว่า “จ๊ะ” ก็ไม่รับ จะปฏิเสธว่า “ไม่ใช่”
 ก็ไม่ปฏิเสธ, แต่ว่า “เปนเรื่องที่ยังไม่ได้พิสูจน์”

เมื่อเปนดั่งนั้น ปัญหาของลัทธิศาสนาคงมีอยู่ดั่งนี้ : ลัทธิศาสนา
 ทั้งหมดทั้งสิ้นล้วนแต่เล็งไปยังจุดหมาย คือสันติสุข, แต่เท่าทีเปนมาจนกระทั่ง
 บัดนี้ลัทธิศาสนาเหล่านั้นให้ผลแต่เพียงการสงคราม และการแก่งแย่งแข่งขัน
 ซิงดีกันเท่านั้น. เพราะเหตุนี้ในที่สุดมหาชนผู้ชอบคิดทั้งหลาย (ไม่ค่อย
 ปรากฏชื่อในประวัติศาสตร์) จึงพากันทำความเข้าใจว่า ไม่เพียงแต่ว่าเราไม่
 จำเอนต้องมีศาสนาเท่านั้น, แต่ศาสนาและลัทธิความเชื่อ เปนอันตรายแก่
 ความเจริญก้าวหน้าทีแท้จริงของโลกด้วย.

อย่างไรก็ดี ในสมัยนี้ดูเหมือนว่า พระเจ้าคงยังเป็นสิ่งจำเป็นแก่ชน
 จำนวนมาก เนื่องด้วยเหตุผลดังกล่าวแล้วข้างต้น. ผู้ซึ่งได้มีชั้นภูมิแห่ง
 ความรู้ความเข้าใจพ้นขั้นนั้น (ขั้นที่นับถือพระเจ้า) ไปแล้ว มีเพียงจำนวนน้อย
 แลพวกนี้เองทีพวกถือลัทธิศาสนาฝ่ายพระเจ้า ขนานนามว่าเปนพวก เอธิอิสต์
 แลพวก เฮอริติก (คือพวกทีไม่เชื่อว่าพระเจ้านี้ แลพวกหัวล้านนอกคอกคู่มิเชื่อ
 คำสอนของพระเจ้า).

แต่ถ้าเราพิจารณาไคร่ครวญในเรื่องนี้อย่างสุขุม และทำความเข้าใจ

ไว้ในใจถึงข้อความต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นๆ นั้น, ข้าพเจ้าเข้าใจว่า ในใจของท่าน ท่านต้องยอมกับข้าพเจ้าทุกอย่างว่า อันติมมติที่ได้กล่าวไว้ว่า “อำนาจของศาสนาต่างๆ ก่อให้เกิดความไม่สงบ” นั้นเป็นอันติมมติที่ถูกต้อง.

ก่อนที่เราจะมาถึงผลลัพธ์ของปัญหาอันยุ่งยากนี้ ข้าพเจ้าจะขอสาธกเอาสุนทรพจน์ ที่สมาชิกผู้หนึ่งแห่งโบสถ์เซนต์พอลที่ลอนดอน ได้กล่าวเมื่อหลายปีมาแล้ว. ท่านสมาชิกผู้นี้—ท่านแคนอน สก็อท ฮอลแลนด์, ได้พูดกับสมาชิกของพวกที่นิยมลัทธิเดียวกันกับท่านเท่านั้น, แต่คำพูดของท่านอาจใช้ได้กับสาวกผู้ซึ่งละทิ้งลัทธิของตนเพราะเหตุผลดังกล่าวแล้ว.

คำพูดของท่านมีใจความดังนี้:— “พวกแอกนอสติก (พวกไม่รับรองว่าพระเจ้าเป็นสิ่งที่มีอยู่จริงได้, ถือว่าความมีอยู่เป็นอยู่ของพระเจ้าหรือของสิ่งใดๆ ที่พ้นไปจากธรรมชาติวัตถุ เป็นสิ่งอันไม่มีใครสามารถจะรู้ได้) ไม่เป็นเด็กที่เกะกะเลวทราม ซึ่งทำการคัดค้านคำสอนอย่างคลั่งๆ อย่างใดๆ เลย, แต่ว่าเขาเป็นบุรุษอันประกอบด้วยความมั่นคง และความพินิจพิจารณาอย่างสุขุม, เป็นผู้ซึ่งใช้ดุลยพินิจ, สอบ, ตรวจสอบ กล่าวประจักษ์กับสิ่งที่เขาเข้าใจว่าเป็นความจริงนั้น, โดยไม่ต้องคำนึงถึงความทุกข์และความเสียหายที่เขาได้รับ ในที่สุดถึงกับกล้าประกาศออกมาว่า “ฉันไม่ใช่เป็นฝักฝ่ายพวกนี้, ฉันจึงมีส่วนการครองชีพตามประชาคมพวกนี้ไม่ได้.” แม้กระนั้นถ้าเรามองที่คนเช่นนั้นเราอาจสังเกตเห็นปทัฏฐานแห่งความประพฤติ อันนำเขาไปพบ “ผู้ประทานความพ้นทุกข์ (Saviour) สำหรับตัวเขาได้อย่างถึถ้วน. เขาแสดงตัวอย่างเปิดเผยอัธยาศัยที่ประเสริฐจริงๆ; จึงจัดว่าเขาเป็นผู้บริสุทธิ์, ไม่เห็นแก่ตัว สุภาพอ่อนโยนดีแท้. บุรุษเช่นนั้นอาจพูดอะไรตามที่เขาชอบ, แต่ “ผู้ประทานความพ้นทุกข์” ของเขาไม่ได้แสดงสัญญาณล่วงหน้าให้เขาทราบไว้เท่านั้น อย่างไรก็ตาม มีคนเป็นอันมากในบัดนี้ และจะมีอีกมากในอนาคต, ผู้ซึ่งกำลังไหล่ออกจากความมืดเช่นเดียวกับเขา”

บัดนี้ ขอให้เราหาผลลัพธ์ให้แก่ปัญหาอันยุ่งยากอันนี้ของเรา. ก่อนที่เราจะว่า ผลลัพธ์นี้อาจถูกต้อง, ในครั้งแรก เราต้องหาความผิดที่แท้ในความรู้สึกนึกเห็นด้วยเรื่องพระเจ้า ให้ได้เสียก่อน, เราต้องพิจารณาใคร่ครวญให้ดีว่าเมื่อนานปีมาแล้ว มีใครได้อธิบายถึงความผิดอันนี้บ้างแล้วหรือไม่, เราต้องพิจารณาความจริง และผลลัพธ์ที่พระพุทธเจ้าได้ประกาศในพุทธพจน์นี้ :— “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย, เราสอนธรรมแก่ท่านทั้งหลาย ก็เพื่อเป็นอุปกณ์ช่วยพวกท่านให้ข้ามพ้นสังสารทุกข์ ไม่ใช่เพื่อให้ท่านยึดเหนี่ยวเอาไว้เป็นของตน”

ที่นี้เราจะเห็นส่วนเสียหาย ที่มีความรู้สึกนึกเห็นแห่งลัทธิศาสนาหนึ่งๆ ได้ทีเดียว, คือเมื่อผู้เชื่อถือในลัทธิใดๆ แห่งยุคใดๆ ก็ตาม เริ่มรู้สึกว่า ‘ฉัน’ เป็นฝักฝ่ายศาสนาอันหนึ่ง หรือลัทธิศาสนาของฉันเป็นอย่างนั้นๆ.

พอความรู้สึกแยกตัวแยกตนว่าเราว่าฉันเกิดขึ้น, ที่นี้ย่อมเป็นที่แน่นอนว่า ความแก่งแย่งแข่งดีอันเลวทราม, ความแตกหมู่แตกคณะ ความเสื่อมเสียจากคุณสารประโยชน์แห่งการครองชีพอย่างสูงตามลัทธิของตน ก็ต้องเกิดขึ้นด้วย.

เมื่อความคิดเห็นว่า “ของฉันก็ส่วนของฉัน” “ของเขาก็ส่วนของเขา” กลายเป็น “ของฉันดีกว่าของเขา” ขึ้น, เมื่อใดความคิดเห็นเช่นนี้ผูกมัดสาวกของลัทธิศาสนาใดๆ มั่นเข้าแล้ว, ความสุขในอนาคตก็จะประสบความพินาศ, การทะเลาะวิวาทกันก็มีขึ้นแทน, ความยุ่งยากลำบากไม่มีที่สุดก็เกิดตามขึ้นมาเป็นลำดับ.

ลัทธิศาสนาได้ตกอยู่ในสถานะอันทราม เช่นเดียวกับเงิน, คือเขาเข้าใจกันว่าลัทธิศาสนาและเงินนั้นต่างก็มีที่สุด หรือความหมายอันเป็นผลที่สุดในตัวของมันเอง. **เงินไม่ใช่ทรัพย์แต่ว่าเป็นของกลางสำหรับใช้แลกเปลี่ยน; ลัทธิศาสนาก็ไม่ใช่ว่าเป็นความหมายอันเป็นผลที่สุด**

เพียงนั้น แต่ว่าเป็นปัจจัยหรือทางที่จะให้ถึงผลอันเป็นความหมายขั้นสุด,” แต่น่าอนาถที่โลกส่วนมากมาลิ้มความจริงข้อนี้เสียทีเดียว, แต่ไปยึดส่วนที่เป็นอันตรายแทน.

“พระธรรมเป็นสิ่งที่เราใช้สำหรับข้ามสังสารทุกข์” ในกาลใดคำสอนกลายเป็นสมบัติที่มีเจ้าของ, ในกาลใดคำสอนได้กลายเป็นเพียงเรื่องของความเชื่อถือแทนที่จะเป็นเรื่องของการกระทำ, เมื่อใดเรามาฆ้องหลงพิธีอันไม่มีสาระ ไม่ดำเนินในอาชีพอันบริสุทธิ์ประกอบไปด้วยสาระประโยชน์แล้ว, เมื่อนั้นแหละเราอาจพูดได้ว่าเราเป็นเพียงแต่เจ้าของธรรม แต่ไม่เป็นผู้ใช้ธรรมเป็นพาหนะข้ามสังสารสาคร เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วศาสนาไม่มีค่าอะไรเลย แต่กลับเป็นอุปสรรคอันสำคัญแท้จริงเสียอีก.

เปรียบประดุจว่าคนผู้ข้ามแม่น้ำ ต่างคนต่างก็ข้ามด้วยแพของตน คนแรกเมื่อถึงฝั่งแล้วก็ทิ้งแพของตนเสีย เพราะประโยชน์ด้วยการใช้แพถึงที่สุดแล้ว, เพราะเหตุนั้นเขาก็เป็นอิสระเดินไปตามถนนจนลับสายตาโดยเร็ว. แต่สำหรับคนอื่นๆ หาเป็นเช่นนั้นไม่, เพราะพอต่างยกแพของตนขึ้นแล้วก็คิดว่า “แพของฉันนี้ช่างดีเสียนี้กระไร” อีกคนหนึ่งพูดออกมาดังๆว่า “แพของท่านนั้นน่าจะน่าทุเรศจริง! เพราะฉะนั้นแทนที่ต่างคนต่างก็จะขึ้นฝั่งเพื่อเดินทางก้าวหน้าต่อไปกลับหยุดหันมาเถียงกันเสียเรื่อง “ของฉันดี” “ของฉันดีกว่าของท่าน” “ของฉันดีที่สุด” “ไม่ใช่, ของฉันซิดีที่สุด.” ในที่สุดคำเหล่านี้ได้นำไปถึงการทุบการเตะจนถึงการฆ่าฟันประหัตประหารกัน, แม้แพของตนๆ ก็ถูกใช้อย่างอาวุธ ฉิบหายแหลกลาญเนื่องจากการทะเลาะวิวาทนั่นเอง.

ฉะนั้น การกระทำเช่นนี้เป็นความผิดข้อสำคัญ เราย่อมเห็นผลของความผิดเช่นนี้ทุกๆ ด้าน ในแทบทุกเขตต์แคว้นของโลก. อันความผิด ซึ่งความหวังดีของลัทธิศาสนามีอยู่ โดยประการดังกล่าวนี้, เท่าที่เป็นมาแล้ว ย่อมไม่นำไปสู่ผลดีอะไรนอกจากผลร้ายอย่างใหญ่หลวง.

นี่แหละคือปัญหาที่ยากของศาสนา คราวนี้เรายังอาจที่จะก้าวขึ้นสู่ถนนข้างบนและข้างหน้าได้อย่างไรอีกหรือ ? มีคำตอบอยู่ข้อหนึ่งซึ่งง่ายที่สุด เหมาะสมที่สาวกของลัทธิศาสนาใดๆ จะปฏิบัติตามได้ เพราะมันไม่ทำให้ต้องเกิดการเปลี่ยนลัทธิของตนๆ แม้แต่น้อย.

ต่อไปนี่คือคำตอบที่ง่าย ๆ ที่สุด แลน่าทึ่งในความง่ายของมัน คือว่าก่อนอื่นเราต้องเป็นผู้พ้นจากความทะเยอทะยาน อยากรได้ทางโลกิยะ, ต้องกำจัดกิเลสร้าย และความโลภไม่มีที่สุด อันเป็นรากเงาของความทุกข์โศกทั้งปวงเสีย.

มูลฐานของคำสอนในทุกๆ ศาสนามีง่าย ๆ เช่นนี้ — ไม่มีทางอื่นอีก.

ถึงแม้ท่านจะสร้าง รูปหรือโครงอะไรที่ท่านชอบขึ้นไว้ แทนคำสั่งสอนของผู้เปลื้องทุกข์หรือผู้นำทางของท่าน; ประดับคำสอนอันง่ายๆ นั้นด้วยพิธีอันหรูหราต่างๆ; เฝ้าดูหรือเครื่องหอมตามประทีปโคมไฟอย่างสว่างไสวอร่ามตา, หรือจะทำตามพิธีดรูอิด (Druid) แอสเต็ก (Aztec) พิวรีตัน (Puritan) หรือโฮลิเชิร์ชก็ตาม, การกระทำทั้งหมดเหล่านี้ล้วนแต่ได้ผลเหมือนกัน คือเป็นการกระทำอย่างกับการเล่นหนังตลุง อย่างกับเด็กเล่น.

ทางลัดที่นอกจากนี้ไม่เคยมีมาก่อน, จะไม่มีแม้ในอนาคต, ไม่อาจจะมีได้เลย ! ไม่มีใครที่จะช่วยทำช่วยปฏิบัติให้เราได้. ท่านจะถือใครๆ ว่าเป็นศาสดาของท่านก็ตาม แต่เขาสามารถเพียงแต่จะแสดงหนทางให้ท่านเท่านั้น. การทำความประพฤติของเราให้ประณีตยิ่งขึ้น เป็นสิ่งสำคัญ, เป็นสิ่งเดียวเท่านั้นที่เราจะต้องทำในครั้งแรก — คือเราต้องชำระดวงตาของเราให้แจ่มใส, ไม่ใช่ขี้ขางก้อนหินเข้าไปมากๆ (งมๆ).

คำสอนเช่นนี้ไม่ใช่เป็นคำสอนที่ปฏิบัติตามไม่ได้, มันเป็นคำสอนที่บางคนปฏิบัติได้มาแล้ว เพราะฉะนั้นเป็นคำสอนที่ทุกๆ คนอาจปฏิบัติตามได้

ไม่ว่าคนมั่งมีหรือคนจน, คนครองเรือนหรือฤๅษีชีพรามณ; ไม่ว่าคฤหบดีที่มีตระกูลใหญ่ หรือคนที่ไม่มียะไรเลย; ไม่ว่าพ่อค้าที่รุ่มรวยหรือเจ้านายที่มั่งคั่ง. นักบวชอาจครองชีพอยู่ด้วยความฟุ่มเฟือยยิ่งกว่าพระราชาก็ได้แม้ฉันใด, พระราชาก็อาจครองชีพอย่างง่าย และต่ำต้อยกว่าข้าราชการของพระองค์ได้ฉันนั้น; ฐานะของคนๆ หนึ่ง ทำความแตกต่างให้เกิดขึ้นได้ เฉพาะทางฐานะอย่างเดียวเท่านั้น. สำหรับเจ้านายหรือพ่อค้าผู้มั่งคั่ง ผู้ซึ่งภาระต่างๆ ไม่ยอมให้เขาหลีกเลี่ยงจากชีวิตฝ่ายโลกได้, ความยุ่งยากต่างๆ เข้าเป็นอุปสรรคขวางหนทางของเขาเสีย, แต่สำหรับบุคคลผู้ซึ่งสามารถสละความรื่นรมย์เพลิดเพลินของโลกได้ โดยความสมัครใจของเขา, หนทางของเขาไม่สู้จะเรียวยาวไปด้วยบ่วงและหลุมพรางนักดอก.

มีหนทางง่ายสำหรับบุคคลเช่นนั้นเหมือนกัน เพราะว่าหลักสำคัญสำหรับทุกๆ คนพึงปฏิบัติเช่นนั้นเหมือนกันทั้งสิ้น, คือ ความโอบเอื้ออารีต่อกัน, ความเปรมมิตรสหาย, การไม่ฆ่าฟันประหารชีวิต, การไม่ลักทรัพย์, ความบริสุทธิ์แห่งจิตตารมณ์, และการกระทำบุญกุศลทั้งหลายอื่นๆ อีก. สิ่งเหล่านี้แหละที่อาจช่วยพวกเราได้โดยแท้จริง.

นี่เป็นหนทางหรือวิธีเดียวเท่านั้น, แต่เราต้องจำไว้เสมอด้วยว่าเราปฏิบัติทางอันถูกต้องนี้เพื่อสิ่งเดียวเท่านั้น. ไม่ใช่เพราะว่าเราเป็นเจ้าของลัทธิศาสนา หรือลัทธิศาสนาเป็นเจ้าของตัวเรา; ไม่ใช่เพราะว่าเป็นความจริงที่ผู้วิเศษเปิดเผยให้; และไม่ใช่เพราะพระเจ้าองค์หนึ่งองค์ใด. แต่เพื่อสิ่งอันเดียวเท่านั้น, อันคุณงามความดีที่เราประพฤติ ไม่จำเป็นต้องแสวงหารางวัลอื่นๆ อีก, มันมีความยุติธรรมในตัวเอง, เพราะว่าความจริงข้อนี้—ที่ว่าบรรดาคนสัตว์ หรือสรรพสิ่งทั้งหมดเหมือนกัน — เป็นความจริงที่ได้พิสูจน์แล้ว, เป็นการพิสูจน์ที่เป็นไปเพื่อการเลื่อนสถานะของมนุษยชาติให้ดีขึ้น และเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่อุบัติโลก. ไม่มีผลอันใดปราศจากเหตุที่

เปนนอกก่อน, เพราะฉะนั้นจึงดำเนินชีวิตอย่างประเสริฐ, จงกระทำความดี ต่อมนุษยชาติทั่วหน้า, อย่าทำร้ายแก่สัตว์ป่า, สัตว์เลื้อยคลาน, ปลา, นก, สัตว์หรือแมลงเล็กๆ, สรรพสัตว์ที่มีพิษและชั่วช้าทั้งหลาย เพราะสรรพสัตว์ทั้งหลายจะเปนมनुสส์หรือเทวดาก็ตาม ถูกสร้างขึ้นโดยเหตุอันเดียวกัน.

เพราะฉะนั้น จงปฏิบัติตนตามกฎง่าย ๆ เหล่านี้ : “**ขอสันติสุขจงมีแก่สรรพสัตว์ทั้งสิ้น สัตว์ทั้งหลายทั้งสิ้นจงสบสันติสุขเถิด**” ทางอื่นนอกจากนี้ไม่มี.

อัตตัมมาปณิธิ

คนตั้งตนชอบ ด้วย	ภูมิธรรม
คณะเรียก “มรรยาท” ปวง	อาชีพใช้
จำธรรม เพราะธรรมจำ	ธรรมิก
สูงต่ำ เลือกใช้ให้	เหมาะสมาน.
รักษัธรรม ต่ำกว่าชั้น—	ตนดี มีฤ ?
สูงกว่า ย่อมทะเยอทะยาน	ยากไสร้
ขึ้นมา กับ แก้วกวี	พีฎุ เราเทียว
ธรรมอดกฤษฏ์ คนใช้ได้	ท้าวฤ ?

ของ ครูเทพ (จากไทยเขมม)

เทศน์ ในวันวิสาขะที่ลิเวอพูล อังกฤษ

เมื่อ พ. ศ. ๒๔๗๒

โดย ม. ยอกซอน

ธรรมทาส, แปล

จากหนังสือพิมพ์มหาโพธิ์ Maha Bodhi

ในวันเพ็ญแห่งเดือนพฤษภาคม พุทธบริษัททั้งหลายทั่วโลก ได้ประชุมกันเพื่อทำความระลึกถึง การประสูติ ตรัสรู้และนิพพานแห่งพระองค์ ผู้ประดิษฐานพระศาสนา ประชาชนชาวโลกไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสาม ประพฤติตามคำสั่งสอนของพระองค์ เพราะฉะนั้นการประชุมน้อยๆ ของเรานี้ ได้ร่วมกันกับมนุษย์จำนวนมากมาย เพื่อแสดงความนับถือแด่พระองค์ผู้ทรงพระกรุณา และปัญญาอันเลิศทรงพระนามว่า พระพุทธะ.

พระองค์ทรงเปนมุขย์เลิศกว่ามนุษย์ทั้งปวง แต่ไม่ถึงกับเกินธรรมดาวิชัยของมนุษย์ พระองค์ไม่สามารถช่วยมนุษย์ที่ทำความชั่วให้พ้นจากทุกข์ได้ แต่ได้ทรงสอนให้ประพฤติตามทาง ซึ่งจะทำให้ได้รับความสงบและความสุขอันแท้จริง.

ราว ๒๕๐๐ ปีมาแล้ว พระองค์ได้เสด็จเที่ยวไปตามเมืองต่างๆ ในประเทศอินเดียตอนเหนือ ทรงสั่งสอนวิธีที่ทำให้คนพ้นทุกข์ งานวันวิสาขะได้ตั้งต้นแต่นั้นมาทุกปี จนทุกวันนี้.

๒๕๐๐ ปี เปนเวลานานในพงศาวดารของโลก การดำเนินชีวิตของมนุษย์ก็ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ความเจริญของพวกเราชาวตะวันตก ก็คงผิดไปจากความเจริญในพุทธกาล ชีวิตในวันหนึ่งๆ ของชาวตะวันตกสมัยนี้ ไม่ค่อย

มีอะไรเหมือน กับชีวิตของมนุษย์ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงสั่งสอน คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นคำสอนพ้นสมัยเสียแล้วหรือ ? พระพุทธศาสนาไม่เหมาะสำหรับชีวิตของพวกสมัยใหม่ และไม่เปนทางพ้นทุกข์ของชาวตะวันตกที่กำลังรุ่งอยู่นี้ได้เสียแล้วหรือ ?

พระพุทธเจ้าได้ทรงสอนสิ่งที้ง่ายๆ ดังพระองค์ได้ตรัสว่า “เราสอนแต่สิ่งเดียวเท่านั้นคือความทุกข์ และความพ้นทุกข์”

ในโลกเวลานี้ มีความทุกข์น้อยกว่าในเมื่อพระองค์ทรงสอนศาสนาอยู่หรือ ? ข้าพเจ้าคิดว่าไม่เปนเช่นนั้น และทางอันจะพ้นทุกข์ได้เดี๋ยวนี้ ก็ยังมีเหมือนแต่ก่อน ทางนั้นคือความไม่เกาะเกี่ยว ทางกลางระหว่างความเห็นแก่ตนอย่างเหลือเกิน และเห็นแก่จะได้ทางเดียวเปนทางที่เปิดอยู่เสมอสำหรับทุกๆ คน เปนทางที่ควรยึดถือเป็นหลัก.

ความทุกข์ที่เกิดจากการเจ็บป่วยนั้น เราเข้าใจว่าเป็นความทุกข์ใหญ่หลวง แต่ความทุกข์ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงค้นพบนั้น มีความหมายยิ่งกว่านี้มาก : หมายความว่าความทุกข์ทั้งหลายที่เกิดแก่ร่างกายและจิตตใจด้วย ตลอดถึงความไม่พอใจทุกประการ, พุดตามหลักก็คือ ความรู้สึกไม่สำเร็จและไม่ดีนั่นเอง ชีวิตของเราเต็มไปด้วยความทุกข์เหล่านั้น.

เรามีชีวิตอยู่ในวันหนึ่งๆ คล้ายกัน เราตื่นขึ้นมองดูนาฬิกาและต้องการให้วันนี้เป็นวันอาทิตย์เพื่อไม่ต้องทำงาน บ่นพึมพำด้วยความไม่พอใจและลุกจากเตียงให้สายที่สุดที่จะสายได้ กินอาหารอย่างรีบร้อน และหวังว่าค่อยกินอาหารว่างอีก มุ่งตรงไปทำงาน และใช้เวลาชั่ววันหนึ่งๆ ทำงานเช่นเดียวกับวันก่อน. เราต้องการให้วันหยุดพักใกล้เข้ามาอีก เราต้องการพักผ่อน ไม่เกี่ยวข้องข้องกับการงาน บ่นพร่ำตลอดเวลา นี่ก็เป็นความทุกข์ ความไม่พอใจ, ความเจ็บแค้นบังเกิดขึ้นได้อย่างไรเล่า ? ไม่ใช่เพราะความ “ต้องการ” ความ “ไม่พอ” ของตัวเราเองซึ่งเราเชื่อมั่นว่าเป็น “เรา” หรือ.

“ตัวเรา” ไม่อยากทำงาน ต้องการเวลาว่าง ไม่ต้องการทำงาน สำหรับคนอื่น ต้องการเลื่อนตำแหน่ง ต้องการเปลี่ยนอาหารให้ดีขึ้น ต้องการความสรรเสริญ ต้องการเลิกการงาน เพราะเปนสิ่งทอนความสำราญ ต้องการฟุ่มเฟือย และคิดในใจว่า เมื่อได้ทุกๆ สิ่งตามความต้องการ แล้วจะมีความสุขและความอิมใจยิ่ง.

ตัณหา— คือความอยาก เปนความกระหายอย่างแรงกล้า ได้เท่าไร ไม่รู้จักพอ พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า “ความกระหายหรือความอยากได้อย่างแรงกล้าเปนเหตุให้เกิดอีก และด้วยความช่วยเหลือของความรู้สึกพอใจต้องการนั้นนี้ ได้ทำให้เกิดความรู้สึกต่างๆ ในโลก”

ทำนองเดียวกับแพทย์ พระองค์ได้ทรงชี้ให้เห็นว่า นั้นเปนทุกข์ และตัณหาความอยากได้เปนต้นเหตุ พระองค์ได้ทรงสอนถึงความทำลายแห่งทุกข์ คือ อนัตตา ความไม่ใช่ตัวตน พระองค์มิได้หยุดพักเพียงเท่านั้น ยังได้ทรงแสดงถึงวิธีบำบัดทุกข์ คือ ทางอันประเสริฐแปดประการเรียกว่าอฏฐังคิกะมรรค เราลองพิจารณาดูว่า ถ้าเราระลึกถึงอนัตตา ความไม่ใช่ตัวตนอยู่ทุก วันเวลาจะเปนอย่างไร ครั้งแรกเราพยายามค้นคว้าถึงความจริงแห่งโลกซึ่งมีอยู่ข้อเดียวเท่านั้น คือ เราทุกๆ คนเปนแต่เพียงเครื่องแสดงความหมายอะไรอย่างหนึ่งเปนชิ้นเล็กๆ. ร่างกาย, ความรู้สึก, ความจำได้หมายรู้, ความคิด, วิญญาณ, กำลังเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ มันเปนสิ่งไม่แน่นอน ความจริงเปนเช่นนี้ ทันใดนี้เราจะรู้สึกถึงความจริงข้อนี้บ้างไม่มากก็น้อย ความหวังในอนาคตของเราจะต้องเปลี่ยนแปลง.

เราไม่ต้องการพบเห็นผู้อื่นที่เราไม่พอใจเทียวหรือ เมื่อเราทราบว่าเขาเหล่านั้นก็เปนเช่นเดียวกันกับเรา ? เราจะทำให้เขาได้รับความทุกข์ได้อย่างไร เมื่อเราทราบแล้วว่าเขาก็ได้รับความทุกข์ และมีโอกาสพ้นทุกข์ได้น้อยกว่าเรา ? เราจะไม่คิดอย่างอื่นนอกจากรักและกรุณาผู้อื่นไม่ได้หรือ ?

เรารักผู้อื่นก็คือรักตัวเอง ! ความรักไม่แตกต่างกัน เมื่อเราทั้งหมดเป็นเช่นเดียวกัน.

เช่นนี้เราไม่ควรเห็นแก่ตนเองเท่านั้น เราควรรักผู้อื่นด้วยเช่นเดียวกัน !

เราไม่จำเป็นจะต้องเรียนจำข้อบัญญัติต่างๆ ไม่มีข้อสงสัยว่า การกระทำถูกต้องหรือไม่ เพราะมีข้อทดลองซึ่งใช้ได้ในที่ทั่วไป คือ “การทำเช่นนี้ จะทำให้ใครได้รับความทุกข์บ้างหรือไม่ ถ้าเป็นเช่นนั้น การกระทำของเราเป็นสิ่งชั่วไม่ควรทำ,” ควรระวังคำพูดของเราด้วย อย่ากล่าวร้ายแก่ผู้อื่น เพราะว่าคนอื่นนั้นก็เป็นเช่นเดียวกับเรา.

เราทำงานทุกๆ วันเพื่อคนอื่นหรือ ? ความจริงไม่ใช่เช่นนั้น เราทำเพื่อเราเองทั้งสิ้น แม้การงานนั้นจะไม่ติดต่อกับคนส่วนมาก งานต่างๆ เช่น พิมพ์หนังสือ, รับใช้, ควบคุมเครื่องจักร, แม้ล้างจาน เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อความเจริญของเราและคนอื่น ๆ.

ด้วยความพยายามมุ่งหวังบรรลุผลสำเร็จ และการบังคับจิตใจซึ่งเป็นส่วนสำคัญ เราจะได้เข้าไปใกล้ทาง อันจะนำไปสู่ความสุขนั้น.

เรามีเวลาพอที่จะทำจิตใจให้ดี เช่นเดียวกับคนเคโรทางมีเวลาหยุดพักผ่อน เพื่อรักษากำลังให้คงที่อยู่ เรามีเวลาสำหรับคิด เราคิดค้นถึงตัวเราเองอันแท้จริง และคิดถึงชีวิตผู้อื่น เมตตารักใคร่เขาเหล่านั้นเช่นเดียวกับตัวเราเอง.

โดยได้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เราได้รับกำลังจิตใจเพิ่มเติมขึ้น เข้าใกล้ทางถูกขึ้นทุกที ในวันหนึ่งเราคงได้บรรลุถึงที่มุ่งหมายบรรลุความสุขอันบริสุทธิ์แห่งพระนิพพาน. ผู้ที่ไม่เชื่อถือ มักจะกล่าวว่า “ความเจริญของพวกเราชาวตะวันตก เป็นสิ่งพิศดารยิ่งกว่าชีวิตที่กิน ทำงาน แล้วยอนหัววันหนึ่งๆ มากนัก เรามีสิ่งอื่นๆ อีกเช่น การเมือง อุตสาหกรรม ที่จะต้องทำให้ดีขึ้นอีก และเรายังมีหน้าที่จะต้องพิจารณาถึงความสงบแห่งโลก.”

ท่านทั้งหลายลองคิดดูทีหรือว่า ถ้าเราทุกๆ คนในฝ่ายตะวันตกนี้ พยายามดำเนินชีวิตตามพระพุทธเจ้าแล้ว เราจะต้องหนักใจด้วยสิ่งเหล่านั้นเพื่อประโยชน์อะไร คำสั่งสอนของพระองค์จะเป็นคำสั่งสอนที่ดีที่สุดตลอดกาล แม้เดี๋ยวนี้เราจะเห็นได้ว่า พวกเราชาวตะวันตกกำลังตั้งเข็มไปทางนั้น.

ศีลห้า ของพุทธบริษัท ซึ่งเราได้สมาทานเมื่อเย็นวันนี้ คืออะไร ? โดยทั่วไป ศีลข้อต้นคือการสอนให้รู้จัก **ความรักใคร่**. มนุษย์ธรรมได้เจริญแพร่หลายมากในทางตะวันตกเวลานี้ ยิ่งกว่าเวลาอื่นในพงศาวดาร เพื่อเป็นเครื่องหมายแห่งความเจริญ เราควรดำเนินการให้เจริญยิ่งขึ้นอีก การที่เราสละเวลาและกำลังเพื่อบำบัดทุกข์ของสัตว์ร่วมโลก ก็เป็นเครื่องหมายอันงาม แสดงความกรุณาของเราชาวตะวันตกอย่างยิ่ง. ศีลข้อสองหมายความว่า **ความยุติธรรม** และความซื่อตรง ความมุ่งหมายแห่งสันนิบาตชาติก็คือสร้างพลตระเวนสำหรับโลก เพื่อป้องกันความโลภของชาติ ข้าพเจ้าเชื่อว่าการคิดรวบรวมอาณาเขตต์และ **“อำนาจ คือธรรม”** กำลังเสื่อมศูนย์ไป, การพยายามร่วมมือกันเพื่อความสงบสุขได้เข้าแทนที่ ดังจะเห็นได้จากสัญญาจำกัดสงคราม. ข้อที่สามหมายความว่า **ความบริสุทธิ์**. ประเพณีของเราได้ยกเลิกการผิดจรรยาเรื่องความรักใคร่อย่างแพร่หลาย จนมีการประชุมเพื่อยกเลิกการค้าประเวณี. ข้อที่สี่หมายความว่า **ความสุจริต**, การพยายามให้ผู้ซื่อๆ แต่ความจริงไม่มีการล่อลวง เป็นเครื่องหมายแห่งความเรียบร้อยในการงานทั่วไป. ข้อที่ห้าหมายถึง **ความประพฤติดี** ความมุ่งหมายอันจริงใจก็คือ การเลิกของเมาต่างๆ เรายอมรับว่า เฟิงเป็นคราวแรกในพงศาวดารของชาวตะวันตก ที่ชาติมหาอำนาจได้พยายามกำจัดเหตุร้ายอันมีแอลกอฮอล์เป็นเหตุ.

ความเจริญเช่นนี้ เป็นเครื่องพิสูจน์ให้เห็นว่า หัวใจของชาวตะวันตก ได้เตรียมพร้อมที่จะรับหลักธรรมอันยิ่งกว่าที่เคยมีแต่ก่อน. ขงจื๊

นักศีลธรรมผู้มีชื่อเสียงได้สอนไว้ว่า “ความสงบของโลกเกี่ยวกับการอบรมดวงจิตต์ของคนเป็นข้อสำคัญ การสร้างโลกใหม่แห่งความสุข ย่อมหมายถึงความถึงการสร้างหัวใจของมนุษย์.”

ท่านทั้งหลายนี่กล่วงหน้าได้ไหมว่า ความเจริญของพวกเราชาวตะวันตกจะเป็นอย่างไร ถ้าทุกๆ คนพยายามเดินตามทางอนัตตาอย่างเคร่งครัด? วิธีการอย่างใหม่นี้ จะพิสูจน์ความสามารถให้เราเห็น, จะไม่มีสงครามอีกต่อไป ถ้าทุกๆ คนพยายามแต่จะทำความดีจะไม่ต้องมีการเมืองเลย และคดีต่างๆ ในศาลจะไม่มีอีกต่อไป.

แต่เราจะต้องจำไว้ว่า ความสุขเช่นนี้จะเกิดขึ้นโดยการออกกฎและการพูดเท่านั้นไม่ได้ เป็นหน้าที่ของเราทุกๆ คนจะต้องพยายามปฏิบัติตนเองตามทางถูก ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงชี้ให้แล้ว แต่พระองค์หรือใครๆ ไม่สามารถทำให้เราเดินตามทางนี้ได้ นอกจากเราเอง.

ประตูแห่งความสุข ได้เปิดรับทุกๆ คนด้วยความเต็มใจ, ไม่ใช่เปิดเฉพาะผู้ที่เปิ่นใหญ่หรือผู้มีอำนาจเท่านั้น ไม่ใช่ทางจะข้ามไปได้โดยการรู้เหตุผล แต่เป็นทางที่จะต้องปฏิบัติเป็นขั้นๆ ไป. ท่านต้องรู้จักด้วยตนเองว่า ความจริงเป็นเช่นไร ก่อนที่จะบรรลุความจริงนั้นได้ จะเดินตามทางนั้นและพิจารณาถึงความจริงแห่งชีวิตทุกขณะ จงมุ่งหน้าไป และเพาะหวานพันธุ์แห่งความรักและกรุณาไปตลอดทาง ในไม่ช้าจะได้เห็นทางนั้นเต็มไปด้วยดอกไม้แห่งความสุข ท่านจงระวังรักษาเป็นอย่างดี เพื่อให้ดอกไม้งอกงามหนาแน่น ถ้าท่านมีความประมาท พูดหรือทำการอะไรด้วยความประมาท ก็เท่ากับท่านเหยียบย่ำดอกไม้อันงามของท่านเสียเอง.

เราย่อมมีอุปสรรคในขั้นต้นเมื่อแสงสว่างยังไม่รุ่งเรือง น้ำตาแห่งความทุกข์ทำให้ตาของเรามัว ไม่สามารถเห็นทางได้แจ่มแจ้ง แต่เราจะต้องพยายามจนถึงเวลาที่เห็นได้กระจ่าง เพราะว่าดวงตาที่อยู่ในที่มืดย่อมไม่คุ้นเคย

ต่อแสงสว่างอันรุ่งเรือง จงเซ็ดหน้าตาเสียให้แห้ง และจับตัวทุกข์นั้นเสียให้ได้.

ทุกๆ วันที่เราพยายาม เราจะได้เข้าใกล้ที่มุ่งหมาย และเมื่อมีดวงจิตต์แน่วแน่ จะได้เห็นประทีปอันรุ่งเรืองในเมืองแก้วอันประเสริฐยิ่ง.

ขอให้เราทั้งหลายอยู่ด้วยความสุข และความสุขอันแท้จริงจะมีขึ้นเมื่อเราไม่หาความสุขแต่ส่วนตัวเท่านั้น ขอให้ท่านทุกๆ คนจงเปนสุข.

นักรการเมืองที่รักหน้าที่

นักรการเมือง ที่มุ่งหมายจะทำตนให้เป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองเต็มที ก็ควรเลิกดื่มน้ำเมา.

เพราะการดื่มน้ำเมา นับว่าอยู่ภายในวิถีแห่งความประมาท, คนเราต้องตกเป็นเหยื่อของความชั่ว โดยมากก็เพราะมีความประมาท และดื่มน้ำเมา.

ถ้ายังรักดื่มน้ำเมา ก็ยังไม่เป็นนักรการเมืองที่รักหน้าที่เต็มบริบูรณ์.

นักรการเมืองพุทธมามากะ

ปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับการถือพระรัตนตรัย

บรรยายโดย พุทธทาสภิกขุ

คำว่าพระไตรรัตน์ หรือรัตนตรัย ซึ่งแปลว่า แก้วทั้งสามนั้น ในวงพุทธศาสนาเรา ใช้หมายเอาวัตถุที่สำคัญที่สุดสามอย่างคือ พระพุทธเจ้า, พระธรรม, พระสงฆ์. ที่ได้เรียกว่าแก้วก็เพราะว่า ใครมีไว้ด้วยความรู้จักหรือเข้าใจ ย่อมจะนำความยินดีอิมเอิบมาสู่ผู้นั้น เช่นเดียวกับผู้ที่รู้จักค่าของเพชรพลอย มีเพชรพลอยก็อิมเอิบว่าตนเป็นผู้ร่ำรวยและมีความสุขด้วยกัน, แต่มิได้หมายความว่ามิไ่ว่ อย่างกะไ่ได้พลอย แห่งนิยายอิสป.

เมื่อสังเกตุดตามที่เราับถือกันอยู่ในทุกวันนี้ ดูเหมือนว่าสิ่งทีเรียกว่ำพระรัตนตรัยนั้น ถูกแบ่งออกเป่นสองประเภทเสียแล้ว ทั้งทีผู้แบ่งเองก็ไม่วู้สึก, จึงเกิดมีพระรัตนตรัยชนิดทีเป่นส่วนเปลือกผิว และดวงพระรัตนตรัยทีเป่นเนื้อแท้ขึ้น. แต่ถึงอย่างไรก็ตามันบว่า เป่นคุณประโยชน์ด้วยกันทั้งสองอย่าง, ทั้งนี้ก็เพราะว่า คนเรามีทั้งทีโง่และฉลาด ทั้งทีชอบหลงตัวเองและไม่ชอบ. จึงเป่นอันว่า เปลือกของพระรัตนตรัยนั้น มีไว้สำหรับเด็ก ๆ หรือผู้ใหญ่ทีมีมันสมองอย่างเด็ก, แต่ต้องยอมให้เขาเรียกว่ำองค์พระรัตนตรัยเหมือนกัน จะเรียกว่ำเปลือกพระรัตนตรัยไม่ได้เป่นอันขาด. ส่วนเนื้อแท้หรือ Spirit ของพระรัตนตรัยนั้น เรามีไว้สำหรับผู้ใหญ่ทีลืมตาแล้วโดยทั่วไป และโดยเฉาะสำหรับผู้ที่ยังไม่เป่นพระอรหันต์ เหมือนกันกับพวกแรก, เพราะว่ำผู้ทีเป่นพระอรหันต์เสียแล้ว ย่อมหาต้องการพระรัตนตรัยไม่ว่.

ทีจัดเป่นส่วนเปลือกนั้น หมายถึงวัตถุ ทีผู้มีปัญญาตื้น ๆ เข้า

ยึดถือเอาว่าเป็นองค์พระรัตนตรัย : สำหรับพระพุทธเจ้า เปลือกก็คือรูปกายที่เป็นเนื้อหนังสดของพระองค์นั่นเอง ตลอดลงมาถึงพระพุทธรูปพระบรมธาตุ แม้ที่สุดแต่ต้นโพธิ์เป็นต้น, สำหรับพระธรรม ได้แก่เสียงที่คนเราสวดพระธรรม ตู้พระธรรม ตำราพระไตรปิฎกและวัตถุอื่นๆ ที่พากันกราบไหว้แทนพระธรรม, สำหรับพระสงฆ์ ก็ทำนองเดียวกัน ได้แก่รูปกายของผู้ที่บวชเป็นนักบวช ตลอดถึงสิ่งอื่น ซึ่งเป็นเครื่องหมายของนักบวช.

ที่เป็นส่วนเนื้อแท้ นั้น หมายถึงตัวสิ่งนั้นจริงๆ อันนักศึกษาจะมองเห็นได้ด้วยปัญญาจักขุ : สำหรับพระพุทธเจ้า คือตัวปัญญาหรือความรู้ ที่ทำให้เราให้หมดทุกข์ หมดเศร้าหมอง หมดสงสัย ว่างเป็นสุขอันแท้จริงได้ ไม่ว่าจะเป็นตัวที่มีอยู่ในพระพุทธเจ้าองค์นี้ หรือองค์ไหน. สำหรับพระธรรม คือตัวความจริง หรือกฎอันยุติธรรมแท้ ของวิธีดับทุกข์ บันลุลุสุขนั้นๆ อันพระพุทธเจ้าได้ค้นพบ. สำหรับพระสงฆ์ คือดวงปัญญาของผู้ที่ได้ฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว รู้แจ้งความพันทุกข์เช่นเดียวกับพระพุทธเจ้า แปลกกันเพียงที่ไม่ได้ค้นพบด้วยตนเอง เหมือนพระพุทธเจ้า. หรือจะกล่าวอีกอย่างหนึ่งอย่างสั้นๆ ว่า ดวงจิตต์ที่กำลังประกอบด้วยปัญญา เครื่องค้นพบความจริงอันประเสริฐโดยตนเอง นั้นเป็นพระพุทธเจ้า, ตัวความจริงนั้น คือพระธรรม, และดวงจิตต์ของผู้ที่รู้ตามพระพุทธเจ้า กำลังประกอบด้วยปัญญาเป็นส่วนเครื่องพันทุกข์อย่างเดียวกัน นั้นเป็นพระสงฆ์, และพึงเข้าใจว่า นามว่าพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เหล่านี้ เป็นคำซึ่งสมมติขึ้นเพื่อใช้เรียกสิ่งสำคัญทั้งสามนั้น, และสมมติขึ้นโดยผู้ที่รู้จักหรือเข้าใจในสิ่งทั้งสามนั้น เป็นอย่างดี.

ที่เป็นส่วนซึ่งยังรวมกันอยู่ คือที่ยังไม่ได้แยกเปลือกและเนื้อออกจากกัน ก็คือความที่สิ่งนั้นๆ ถูกเพ่งมองอย่างรวมๆ กันไปทั้งตัวจริงของสิ่งนั้น และวัตถุที่สิ่งนั้นเข้าตั้งอาศัย, เป็นการมองของผู้ที่อยู่ในระดับกลาง

ไม่เพ่งไปแต่ฝ่ายรูปหรือฝ่ายนาม เพียงด้านใดด้านหนึ่ง, เหมาะทั้งคนโง่เขลา และคนฉลาด จะมองตามเห็นตามได้ง่ายๆ. สำหรับการมองเห็นของพระพุทธรูป พระพุทธรูป ก็คือองค์พระพุทธรูปรวมหมดทั้งจิตตใจ หรือปัญญาซึ่งแนบเนื่องอยู่ในกายนั้น, พระธรรมก็คือตัววัตถุเหล่าใดเหล่าหนึ่ง อันเป็นเครื่องสดุดตาสดุดใจคนผู้พบเห็น ช่วยให้เขาเข้าใจต่อกฎความจริงของความจริงทุกข์ รวมทั้งตัวความจริงอันเขาจะพบได้โดยอาศัยสิ่งนั้น, แม้ที่สุดแต่ความจริง ส่วนใด ส่วนหนึ่ง ซึ่งเขาจะค้นพบได้ในการทำงาน ที่เขาเคยกระทำมาแล้ว, หรือในการศึกษาปริยัติของเขาก็ตาม, และพระสงฆ์ ก็คือรูปกายพร้อมทั้งจิตอันบริสุทธิ์และปัญญาอันมีอยู่ในกายนั้น ของผู้รู้ธรรมตามอย่างพระพุทธรูป, ตามที่รับปฏิบัติมาจากพระพุทธรูป โดยไม่ต้องค้นเอง.

ทั้งที่ความจริงนั้น มีอยู่ว่าเปลือกนั้นเป็นอย่างหนึ่ง เนื้อแท้เป็นอย่างหนึ่งก็ตาม เรามักเรียกสิ่งนั้นทั้งสองสิ่ง รวมเป็นสิ่งเดียวกัน, คือเรียกรวมทั้งเปลือกและเนื้อของมันว่า เป็นสิ่งนั้นๆ, เช่นเราเรียกทั้งเปลือกและเนื้อของมันว่า ทูเรียน เป็นต้น. หากใช้ชี้ถึงตัวคุณสมบัติที่ควรได้รับเกียรติเป็นเจ้าของชื่อนั้นแล้ว ใครก็ตามจะต้องชี้ที่เนื้อทูเรียนซึ่งรับประทานได้นั่นเอง. แต่เพื่อเข้าใจง่ายๆ เรารวมเรียกทั้งหมดนั้นว่าทูเรียน ซึ่งแปลว่ากว้างไปถึงต้นทูเรียนก็ได้ ปล่อยให้ผู้มีดวงตา ค้นหาหัวใจของคำว่าทูเรียนเอาเอง. และทุกคนแม้จะมีปัญหาต่ำเพียงไร เขาก็ย่อมอยากที่จะให้ส่วนที่กินได้นั้นแหละเป็นหัวใจของคำว่าทูเรียนแท้, ความเข้าใจของคนทุกคนย่อมลงรอยร่วมกันดังนี้ แม้ที่สุดแต่กระรอกกระแต ก็คงเหมือนกันหมด.

สำหรับพระรัตนตรัยนั้น หัวใจที่แท้มีเพียงอันเดียว, หมายความว่าทั้งสามอย่างนั้น เป็นอันเดียวกัน ตรงกันกับลักษณะ ตรีเอกานุภาพ (Trinity) ของคฤสทศาสนา. ของที่ว่ามีสิ่งเดียวนั้นคือพระธรรม. คนเป็นพระพุทธรูปได้ ก็เพราะพระธรรมซึ่งมีอยู่ในตน และตนค้นพบด้วยตน, พระธรรม

คือสภาพที่มีอยู่เองทั่วไป ไม่มีเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด, ไม่เป็นอดีต อนาคต หรือเป็นปัจจุบันน่ะใครได้, เพราะเป็นเพียงตัวกฎความจริงที่ครอบงำโลกอยู่โดยทั่วไปเท่านั้น เข้าไปสิงอยู่ในบุคคลผู้ใด ผู้นั้นก็แปรรูปจากเดิมทันที, พระสงฆ์เล่า เป็นพระสงฆ์ขึ้นมาได้ ก็เพราะพระธรรมที่ตนน้อมนำมาใส่ตน ตามวิธีที่พระพุทธเจ้าสอนให้ เช่นเดียวกับที่พระองค์ทำแก่พระองค์เอง มันจึงไม่มีอะไรแตกแยกออกไปจากกันได้ ทั้งพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์.

แต่เพื่อให้เห็นชัดเจน เข้าใจง่าย ยึดถือเอาได้ง่ายๆ สำหรับผู้ที่จะเข้ามาถือพระรัตนตรัย ซึ่งยังใหม่ ยังงังเขลาอยู่, จึงมีการแยกชี้ให้เห็นชัดๆ เป็นสามอย่าง, ให้แตกต่างกันออกไปโดยวัตถุที่ตั้ง อันเป็นฝ่ายรูปธรรม (Material), ทั้งที่สามสิ่งนี้เป็นอันเดียวกันโดยความจริงอันสูงสุด (Ultimate Truth). และแม้จะได้แยกออกเป็นสามอย่างเพื่อให้เป็นการง่ายแก่ผู้ใหม่ที่ในการที่จะเข้ามารับถือ ชั้นหนึ่งแล้วก็ตาม นั้นยังไม่เพียงพอ, ยังต้องมีการแสดงด้วยเปลือกเป็นขั้นแรก แสดงด้วยเนื้อแท้ เป็นชั้นหลัง อีกชั้นหนึ่งด้วย. เพราะฉะนั้น กว่าเราจะมีการเข้าใจในพระรัตนตรัย โดยผ่านเปลือกเข้าไปถึงเนื้อ, แล้วรู้จักทำเนื้อทั้งสามนั้นให้รวมเป็นอันเดียวกันได้ เป็นตัวพระธรรมตัวเดียว, ตัวซึ่งมีรัศมีแผ่ซ่านครอบงำทั่วโลก อยู่คู่กับโลกมีอนุภาพบันดาลให้สิ่งทั้งหลายเป็นไป ตรงตามกฎแห่งความจริงอย่างเดียวกัน, นั้นมันไม่ใช่สิ่งที่เรา คนเราโดยทั่วไปจะทำได้ง่ายๆ เลย.

“ผู้ใดไม่เห็นธรรม ผู้นั้นไม่เห็นตถาคต, ทั้งที่แม้ว่าเขาจะจับมุมจิวรของเรา เทียวไปไหนไปด้วยกันทุกวัน ก็ตาม” นี้เป็นพระพุทธภาษิตที่ตรัสแก่พระวัคคลี อันแสดงเนื้อความว่า ผู้ที่เห็นเปลือก (คือร่างกาย) ของพระองค์นั้น หาชื่อว่าเห็นพระองค์ไม่. ผู้ใดเห็นธรรม (คือสิ่งที่ทำพระสิทธิารถให้กลายเป็นพระพุทธเจ้า) ผู้นั้นจึงจะชื่อว่า เห็นพระพุทธเจ้า. โดยนัยนี้ เราจะเห็นได้ชัดทีเดียวว่า การที่จะเห็นธรรมนั้น มันมีทั้งเห็นเปลือก และเห็น

เนื้อแท้จริงๆ. แม้การเห็นพระรัตนตรัย ซึ่งเป็นส่วนที่ได้กระจายออกไป จากตัวพระธรรม ก็เช่นนั้นดุษกัน. การที่พระองค์ตรัสว่า “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต ผู้ใดเห็นตถาคต ผู้นั้นเห็นธรรม” ดังนี้ ย่อมแสดงว่า พระพุทธเจ้ากับพระธรรมเป็นอันเดียวกัน, ส่วนรูปกายนั้น ไม่ใช่ทั้งธรรม และตถาคต, เป็นเพียงเปลือกของธรรมหรือตถาคต. การเห็นเปลือก และเห็นเนื้อแท้ จึงไม่ใช่อันเดียวกัน และแยกกันอย่างเด็ดขาด.

แต่แม้ว่า การเห็นเปลือกกับเห็นเนื้อ จะเป็นคนละอันเช่นนั้นก็ตาม, ในวงศีลธรรมแห่งพระพุทธศาสนา ต้องมีคู่กันทั้งเห็นเปลือกและเห็นเนื้อ. และในส่วนตัวพระธรรมเอง ก็ต้องมีทั้งเปลือกและเนื้ออาศัยกัน มันจึงจะเป็น ประโยชน์แก่โลกได้. หน้าที่ของเราทั้งหลายจึงมีว่า เราจะต้องเห็นให้ถูก ให้ตรงตามที่เป็จริง เป็นอย่างๆ ไป เท่านั้นเอง. ถ้ามีฉนั้นก็จะเกิดการ เกี้ยงแย่งหรือคูหมิ่นกันขึ้น เพราะต่างฝ่ายต่างจะถือรั้นว่า ฉนั้นเห็นถูก ท่านเห็น ไม่ถูก, ซึ่งล้วนแต่มีเหตุผลกันคนละทาง ทั้งสองฝ่าย.

ข้อว่าจำเปนจะต้องมีทั้งเปลือกและเนื้อนั้น คิดดูง่ายๆ ก็เห็นได้ว่า ถ้าหากว่าความหวาน ไม่ได้อาศัยน้ำอ้อยหรือน้ำตาล เปนที่ตั้งอาศัยแล้ว มัน จะปรากฏแก่ลิ้นมนุษย์ได้อย่างไร, ถ้าไม่มีตุ้มหรือขวดใส่ เราจะเก็บน้ำไว้ได้ อย่างไร, แม้ที่สุดแต่การที่เราจะเก็บมั่งคุดไว้รับประทาน มันจะเป็นไปไม่ได้ เลย ถ้าจะปกอกเปลือกออกทิ้งเสียก่อนแล้วเก็บเนื้อล้วนๆ ไว้.

เด็กๆ ไม่รู้แม้แต่เพียงว่า ในตัวเองมีสิ่งซึ่งเขาเรียกว่าจิตต์ อัน เปนนามธรรม, จึงไม่อาจรู้จักตัวปัญญาหรือตัวความบริสุทธิ์ ซึ่งเราจะบอก ว่าเปนองค์พระเจ้าที่แท้. แต่ถ้าบอกว่าองค์พระพุทธเจ้า ซึ่งมีประวัติเป็น เช่นนั้นๆ หรือจะชี้ที่พระพุทธรูปสำคัญๆ ในโบสถ์ ว่าเปนพระพุทธเจ้าไปก่อน ก็ยังเป็นการดีกว่าที่จะไม่บอกให้ยึดถืออะไรไว้เสียเลย อยู่นั่นเอง. สำหรับ ผู้ใหญ่ที่ไม่มีการใช้ ความคิดนึก ก็ไม่ต่างอะไรกันกับเด็ก จึงจัดเป็นเด็กในที่นี้

ด้วย. เมื่อเป็นผู้ใหญ่มีความคิดนึกขึ้น ก็จะค่อยรู้จักสิ่งที่เป็นประเภทนามธรรม มากขึ้น อันจะเป็นหนทางให้เขารู้จักพระพุทธเจ้าตัวจริงได้เอง. เช่นเดียวกับที่เมื่อเขาโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่อยอมเข้าใจคำว่า “การมีลูกมีเมีย” ได้ดีกว่าเมื่อยังมีอายุ ๔—๕ ขวบ ฉะนั้น เหมือนกัน, แม้ไม่มีใครบอกเล่า, เป็นเพียงเขาใช้ ความสังเกตหรือการศึกษาประเภทที่เป็นภายใน อยู่เสมอ.

เมื่อเล็กๆ คนเราเหมาะที่จะรับคำบอกอย่างง่ายๆ สำหรับจะได้เชื่อเพื่อป้องกันตัวเองไม่ให้ตกไปฝ่ายต่ำ, ขณะนั้น เราไม่ต้องการเหตุผล เพราะเรายังไม่มีความคิดนึกในทางเหตุผล, ขึ้นให้เหตุผล หนักเข้าก็จะเห็นเป็นเข้าซึ่งยุ่งยาก เลยไม่เกี่ยวข้องเอาเสียทีเดียว. การให้เด็กๆ รับถือพระรัตนตรัยเพื่อเป็นพุทธมามกะก็อยู่ในกฎความจริงอันนี้ เราจึงจำเป็นต้องมีการถือประเภททั้งเปลือกเข้าไว้ในวงแห่งศีลธรรมของเราด้วย เพราะเราต้องการให้เด็กทุกคนถือพระรัตนตรัย เพื่อย้อมน้ำใจไปเสียตั้งแต่แรก. ในครั้งพุทธกาลไม่ปรากฏว่า มีการเกณฑ์ให้ถือพระรัตนตรัย ทั้งที่ผู้นั้นยังไม่รู้จักว่า พระรัตนตรัยคืออะไร แม้จะเป็นผู้ใหญ่แล้วก็ตาม เขาถือของเขาเอง และเปล่งวาจาปฏิญาณตนเป็นผู้ถือพระรัตนตรัยออกมาจากหัวใจของเขาเอง จึงไม่จำเป็นต้องมีการถือประเภททั้งเปลือกซึ่งตรงกับความต้องการของเราในบัดนี้, อันเราทราบกันอยู่ดีแล้วว่า หนักไปในทางประเพณี มิใช่เป็นไปเองตามอำนาจจิตดีใจ. เพราะฉะนั้น การถือ หรือการได้อานิสงส์ของการถือ หรือการประพฤติศีลธรรมนั้น จึงเกิดมีเป็นสองอย่างขึ้นตาม คือได้อานิสงส์ชนิดที่เป็นประเพณีอย่างหนึ่ง อานิสงส์อันแท้จริงอย่างหนึ่ง, เท่าเทียมกันกับการถือ.

ความจริง เนื้อแท้ของพุทธศาสนานั้น เป็นฝักฝ่ายของเหตุผล หรือปัญญา หรือปรัชญา คือเป็นสิ่งที่เหมาะสำหรับคนพวกฉลาด, เช่นการรับถือพระรัตนตรัย ก็ถือกับเฉพาะผู้ที่รู้จักพระรัตนตรัยแล้วด้วยปัญญาอย่างชัดเจนแจ่มแจ้ง ถูกต้องตามที่เป็นอย่างจริง, ครั้นมาบัดนี้เราต้องการให้แปรรูปมาเป็น

ศาสนาแท้ๆ คือเป็นศีลธรรม (Moral) สำหรับคนทุกๆ คนถือ ถือทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่ ทั้งโง่ทั้งฉลาด หรือปานกลาง, ตัวศาสนาที่เราจะถือ และวิธีถือของผู้ถือ ก็จำเป็นอยู่เองที่จะต้องแปรรูปไปจากเดิม เพื่อผลอันกว้างขวางที่เราต้องการนั้น.

เมื่อเหตุภายในหรือความจริงเปลี่ยนแปลงไปดังนี้ แต่ข้างภายนอกไม่ได้เปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกัน ก็เกิดการเกี่ยวโยงโต้เถียงกันขึ้นในหมู่นักคิดค้น, และเกิดการถืออย่างงมงายไร้ประโยชน์ขึ้นในหมู่ผู้ที่ไม่รู้จักถือให้ทะลุเปลือกเข้าไปหาเนื้อแท้ และทำให้เข้ากันไม่สนิทในระหว่างชนสองพวกนี้, การถือพระรัตนตรัยซึ่งจุดประสงค์เพื่อเพนยานพาหนะเข้าถึงพระนิพพาน เปรียบประดุจพวงแหวนสำหรับข้ามมหาสมุทร ก็กลับกลายเป็นถูกจับขึ้นใช้แทนอาวุธสำหรับปราบปรามกันให้พ่ายแพ้ ก่อนแต่จะออกเดินทางนั่นเอง. พวกหนึ่งมีความรู้สูงและอวดดี ก็เหยียดและแสดงอาการขยะแขยงต่อความรู้และการถือของอีกพวกหนึ่ง ซึ่งเป็นพวกมีความรู้ต่ำ แต่ถืออย่างยึดมั่นถือมั่น ยอมตายกับพระรัตนตรัยทั้งที่ไม่ต้องรู้ว่าพระรัตนตรัยนั้นคืออะไร มากไปกว่าที่เขาว่าๆ กันตามศาลาการเปรียญ ของบุคคลผู้ถือสืบๆ กันมาแต่โบราณเท่านั้น. ในยุคแรกๆ โน้น ปรากฏในพระบาลีว่า ผู้ที่หลงใหลในพระรัตนตรัยเกินขีดไปก็มีอยู่บ้าง พวกนี้เรียกว่ามทุปสันนา,^๑ ยอมถวายเมถุนธรรมแก่ภิกษุบางรูปที่เข้าไปหลอกว่า เมถุนเป็นของหายากสำหรับภิกษุ ถ้าถวายจะได้บุญมาก ดังนี้ก็มี, นั่นก็เพราะความรักพระรัตนตรัยผิดเนื้อที่แท้ ถูกเปลือกนอก และที่ปลอมเสียด้วย. คนชนิดนี้ ถ้าจะเทียบกับในบัดนี้ ก็เห็นจะเท่าทันกับพวกที่ยอมเอาทองหุ้มเจดีย์, และทั้งที่เห็นอยู่ว่าเขาต้องเอาไปเททิ้งเพราะมากมายเหลือเฟือ ก็ยังจะถวายอาหารให้ที่วัดนั่นเอง แม้ว่าจะมีเพื่อนบ้านกำลังอดจวนตายกันอยู่, ลงทุนน้ำมันเชื้อเพลิง จุดบูชาพระพุทธรูปหรือพระเจดีย์

๑. พระบาลีไตรปิฎก มหา. วิ. ต้นเหตุที่ทรงบัญญัติสังฆาติเสส ลิกขาบทที่ ๔.

อย่างรุ่งโรจน์สว่างไสว ทั้งที่เพื่อนมนุษย์ด้วยกันบางเหล่ากำลังทนลำบากอยู่ในที่มีมืดเพราะความขาดแคลนและ ฯลฯ, นี่มิใช่ว่าบุคคลประเภทนั้น จะไม่รู้เสียทีเดียวว่า การทำประโยชน์ช่วยเหลือผู้อื่นนั้นเป็นความดี, แต่เป็นเพราะเขาเห็นว่า การที่เขาทำเช่นนั้นๆ เป็นการทำต่อพระรัตนตรัย, ส่วนที่จะมาเจือจางแก่คนยากจนเหล่านี้ ไม่คุ้มกัน เพราะไม่ใช่พระรัตนตรัย หรือเนื่องกับพระรัตนตรัย.

นี่แหละ, เราจะเห็นได้ว่า การเหยียบย่ำกับการงมงายนั้น แม้จะต่างกันโดยตรงกันข้าม มันก็เป็นผลร้ายด้วยกันทั้งสองฝ่าย. แต่ถ้าเพิ่งลงไปให้เลียดอีกสักหน่อยแล้ว จะพบว่าการงมงายเสียอีกยังจะได้เปรียบ เพราะคนงมงายนั้น อย่างไม่เสียก็ช่วยกันบำรุงศาสนาไว้ได้โดยเปลือก, ส่วนคนเหยียบย่ำ จะไม่ได้เสียเลย ทั้งโดยเปลือกและโดยเนื้อ ส่วนมากมักเป็นพวกขี้เกียจและเห็นแก่ตนเสียด้วย บางทีก็ทำนาบนหลังคนงมงายนั่นเอง.

เมื่อเราต้องการจะให้เป็นไปอย่างถูกต้องหน้าชุ่มชื่นใจจริงๆ ก็ควรที่จะถือพระรัตนตรัยด้วยการลืมตาตุ ค่อยๆ ปอกเปลือกออกทีละเล็กละน้อย จนในที่สุดก็เข้าถึงเนื้อแท้ได้ ตามลำดับๆ เช่นเดียวกับการปอกมะพร้าว, ปอกเปลือกแข็ง, ปอกเปลือกอ่อน, แล้วต้อยกะลา จนได้บริโภาคเนื้อใน หรือคั้นเอาน้ำมันออกมาได้ฉนั้น. ถ้าเรากำลังเกาะอยู่ที่เปลือกก็ต้องรู้ว่าเราเกาะเพื่อจะให้ทะลุเข้าไปข้างใน ไม่ใช่ต้องการเปลือก เช่นเดียวกับที่เราไหว้พระพุทธรูปนั้น มิใช่เพื่อแลกกับการได้ไปสวรรค์ หรือขอให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ตามที่เรต้องการเป็นต้น, ซึ่งเป็นเพียงการหลอกตัวเอง ให้สบายใจด้วยการที่ได้ทำความเชื่อมั่นของตนเองเท่านั้น. นักสอนศาสนาบางคน สอนแต่ท่อนเดียวว่า ความสบายใจเป็นบุญ, หรือบุญเป็นชื่อของความสบายใจ, ไม่สอนเลยไปถึงว่าเราควรคิดหรือเข้าใจอย่างไรต่อไป. การได้สบายใจเพราะเพียงแต่ได้ไหว้พระพุทธรูปเช่นนั้น ยังไม่ใช่ของแน่นอน

หรือถึงที่สุด, ถ้าเราเชื่อลัทธิอื่น เราอาจไหว้สิ่งอื่นก็ได้ ซึ่งจะได้บุญ หรือ ความสบายใจเท่านั้นเท่าๆ กัน. แต่สิ่งที่พระพุทธเจ้าหรือพระรัตนตรัยจะให้แก่นั้น สูงกว่านั้นมากนัก. ถ้าเราดีใจเพราะยึดถือเอาที่เปลือก บุญที่ได้ มันก็ยังเป็นชนิดที่เปลือก เช่นเดียวกับมีผลไม้ที่ยังเปลือกออกไม่ได้, มีความดีใจเพียงแต่ว่า เรามี! เรามี!! เท่านั้นเอง.

เราจะไหว้พระรัตนตรัย หรือเข้าถึงตัวพระรัตนตรัยได้ในที่ทุกแห่ง ไม่เฉพาะแต่ในโบสถ์, แต่ที่เราทำเช่นนั้นไม่ได้ ก็เพราะว่า แม้ที่ชนิดที่ทั้งเปลือก เราก็ยังไม่อาจถือเอาได้อยู่นั่นเอง. สมาชิกที่เดินไปโบสถ์เป็นแถวๆ เพราะเกรงกฎวัด หรือกฎโรงเรียน, ใครไม่ไปถูกไล่ออกจากวัด จากโรงเรียน, หรืออย่างน้อยที่สุดก็ยังเกรงใจครูบาอาจารย์, แม้ผู้ที่สมัครไปสมัครไหว้ด้วยตนเอง ส่วนมากก็เป็นเพราะความกลัวหรือความคิดสั้นๆ ว่า มันควรจะทำ หรือจะต้องทำไปเท่านั้น, แทนที่จะได้ความชุ่มชื่นใจอันแท้จริง กลับได้มาเพียงเครื่องปลอบตัวเองว่า เห็นจะไม่ตกนรกแน่แล้ว เท่านั้น. เราจะเห็นได้ชัดทีเดียวว่า นั้นยังไม่เพียงพอ. ยิ่งสำหรับบางหมู่บางคณะ ทำการไหว้ พระสวดมนต์ เพียงเพื่อจดลงรายงานเสนอผู้ใหญ่ เพื่อหาความชอบขึ้นไปเป็นลำดับด้วยแล้ว ก็ยิ่งจะห่างออกไปอีกมาก เพราะทำเพียงเพื่อให้คนนอกสรรเสริญ, มีดีอยู่บ้าง ก็ที่ดีกว่าผู้ที่ไม่ทำเสียเลยเท่านั้น ทั้งโดยกายและโดยใจ. เป็นการเข้าถึงบ้างเพียงเปลือกชั้นนอกเท่านั้นเอง เป็นอย่างมาก.

แท้จริง เครื่องหมายแทนองค์พระพระรัตนตรัย เช่นพระพุทธรูปเหล่านี้ ในเมื่อเราทำถูกวิธี, คือทำให้เป็นเครื่องแวดล้อมข้างนอก ที่ จะผลัดเราเข้าสู่ภายในเรื่อยไปไม่รู้จักหยุดหย่อนแล้ว ก็จะเป็นคุณประโยชน์อย่างใหญ่หลวง, คือเราจะถึงพระรัตนตรัยจริงๆ. เมื่อเราเหลือบเห็นพระพุทธรูป เราจะต้องมีความรู้สึกว่า ความดีที่สุด ก็คือการทำตนให้อิสระเหนือความทุกข์ เหมือนบุคคลผู้เป็นเจ้าของอนุสาวรีย์อันนี้ (คือพระพุทธเจ้า),

อนุสาวรีย์นี้เองเป็นพยานเครื่องยืนยันว่า การทำเช่นนั้น ไม่นอกเหนือไปจากวิธีที่มนุสส์จะพึงทำได้ เพราะพระพุทธรูปนี้ก็คือรูปคนๆ เรายี่เอง, พระพุทธรูปนี้มีไว้ สำหรับเป็นเครื่องกระตุ้นเตือนผู้พบเห็นให้รู้สึกว่ วิธีที่มนุสส์จะเอาชนะความทุกข์ทรมานหมองนั้น มีอยู่แน่ๆ, คล้ายๆ กับว่าพระพุทธรูปนั้นมีวิญญาณของพระพุทธรเจ้าสิงอยู่ในนั้น เพื่อคอยเตือนเราว่า “เจ้าจงทำตามอย่างที่เราทำมาแล้วเถิด.” ความจำหมายในเรื่องความเข้าใจโดยอนุमान หรือเปรียบเทียบ, หรือเคยรู้เคยชิมมาจริงๆ ในรสแห่งพระธรรม คือความชุ่มชื่นเยือกเย็นแห่งใจนั้น จะถูกเรียกมาสู่ความรู้สึก หรือซ่อมความจำนั้นให้แจ่มแจ้งชัดเจนยิ่งขึ้น ทุกคราวที่เราสบตาต่อพระพุทธรูป. คนที่เป็นบ้าเพราะตี้นตกใจกลัวอะไรบางอย่าง ถ้าจะมีใครคอยเอาภาพหรือสิ่งที่น่ากลัวนั้น คอยติดหรือชูให้เห็นอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเหลือบตาไปทางใดแล้ว, ก็มีแต่จะทำให้เขาบ้าหนักขึ้น หรืออย่างน้อยที่สุด ก็ไม่รู้จักหายบ้า, ก็เมื่อฝ่ายชัวยังเปนได้ถึงเช่นนี้แล้ว ทำไมพระพุทธรูปซึ่งมีอยู่ทั่วไปจะไม่ช่วยให้ความรู้สึกที่ตึงาม อันมีอยู่บ้างแล้วในใจเรานั้น ลูกกระพือยิ่งขึ้นไปได้เล่า, หรืออย่างน้อยจะไม่ช่วยพยุงเราไว้ให้อยู่ในระดับนั้นเสมอ. เมื่อเรารู้สึกตัวว่าเราดีขึ้นแล้ว หรืออย่างน้อยที่สุด เราไม่ได้เลวลงดังนี้, นั้นแหละคือบุญหรือความชื่นใจอันได้จากการไหว้พระพุทธรูปแทนองค์พระพุทธรเจ้า, และเป็นบุญอันแท้จริง. ไม่ต้องปรารภคนนอก เราก็ทำของเราเองได้.

ดวงจิตต์ของเราเท่านั้น ที่จะสามารถชำระตัวเองเข้าไปจนถึงองค์พระรัตนตรัยโดยผ่านทะลุทางพระพุทธรูป หรือวัดอุันเป็นพุทธานุสาวรีย์อื่นๆ, หรือโดยไม่ต้องผ่านเพราะเราสร้างขึ้นในดวงใจของเราเอง ไม่ว่าในสถานที่ไหน. ถ้าเราสามารถ เราอาจสร้างขึ้นได้ แม้ในโรงละคร, —สร้างตัวปัญญา อันเป็นเครื่องช่วยกระชากเราออกมาเสียจากกองเพลิงแห่งความทุกข์และกิเลส.

ดังกล่าวมาแล้วทั้งหมดนี้ เราจะเห็นได้ว่า การถึงพระรัตนตรัย นั้น ก็คือการที่จิตของเราได้สัมผัสกันเข้าความแจ่มแจ้ง, ความบริสุทธิ์สอาด, ความสุขที่เยือกเย็นเป็นธรรมชาติ อันได้แก่ตัวพระธรรม ซึ่งมีอยู่ในจิตต์ของพระพุทธเจ้าหรือพระสงฆ์ หรือที่ทำบุคคล ให้กลายเป็นพระพุทธเจ้าหรือพระสงฆ์ไป นั่นเอง. ศิลปะอันนี้ไม่ยาก สำหรับผู้ที่เคารพหรือเชื่อตรงต่อตัวเอง, (ไม่ต้องพูดถึงต่อประชาชน, เพราะ ผู้เชื่อตรงต่อตนเอง ย่อมเชื่อตรงต่อประชาชนเป็นธรรมดา), แต่ยากยิ่งนัก สำหรับผู้ที่ตรงกันข้าม, เพราะฉะนั้นเรากล่าวได้ว่า ไม่ยาก และทั้งไม่ง่ายด้วย. ผู้เชื่อตรงต่อตัวเองจะต้องทะลุเปลือกเข้าไปเป็นชั้นๆ โดยเร็วเป็นแน่, แม้จะเป็นชั้นอ่อนปัญญา ก็ยังได้รับความชุ่มชื้นสบายใจชนิดที่สอาดหมดจดแท้. คนเชื่อตรง แม้โง่ ก็พบความบริสุทธิ์เร็วกว่าคนคดโกง แม้จะแสนฉลาดหา ตัวจับไม่ค่อยได้, ทางโลกคนฉลาดตบตาคนได้, แต่ทางธรรมคนฉลาดจะตบ ตาพระธรรมไม่ได้. คนฉลาดทางโกงเช่นนี้ จะต้องอบตัวอยู่กับความ สกปรก จนกว่าจะเข็ดหลาบ กลายเป็นคนเชื่อตรงเสียก่อน จึงจะเข้าถึงความ บริสุทธิ์ หรือพระธรรมนั้นได้.

ขอท่านผู้อ่านทั้งหลาย จงหาความเชื่อตรงต่อตัวเองไว้เป็นทุนให้ เต็มที่เถิด อย่าคำนึงว่าท่านเป็นผู้โง่เขลาอย่างไรเลย, เพราะความสุขที่บริสุทธิ์ นั้น มีไว้สำหรับคนเชื่อตรง. ความเชื่อตรงนั้นจะช่วยเป็นรอกแม่แรง ดึง ตัวท่านเข้าไปหาความบริสุทธิ์ ขยับเข้าไปทีละนิดๆ โดยอาการที่ความชั่วร้าย จะมาจูงไปนอกทางไม่ได้. และข้อสำคัญอันหนึ่ง ที่ท่านจะต้องเห็นอย่าง แจ่มแจ้งอยู่เสมออันนั้น คือเราจะมุ่งเฉพาะความสุขที่บริสุทธิ์บริบูรณ์, จะเป็น นักราชัญหรือไม่เป็น เป็นผู้สามารถหรือไม่เป็น, ใครจะเลื่อมใสหรือไม่ เลื่อมใส นั่น ไม่เป็นปัญหา !

ขอท่านทั้งหลาย จงชำระปัญหายุ่งยากอันเกี่ยวกับการถือพระ

รัตนตรัยตั้งว่ามานี้ ให้สอาดหมดจด หรือสอาดหมดจดยิ่งขึ้นได้สมประสงค์ โดยเร็วเถิด. ข้าพเจ้า ขอจบการบรรยายนี้ด้วยถ้อยคำซึ่งจะขอชักชวนให้ท่านพยายามยิ่งขึ้นทั้งทางกาย วาจา ใจ จนครบบริบูรณ์ ด้วยความบากบั่น มั่นคงแก่ทุกคน, คือคำว่า :

พุทฺธิ์ สรณํ คจฺฉามิ — ข้าพเจ้าถือเอาพระพุทธเจ้า เป็นเครื่องจูงใจ.

ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ — ข้าพเจ้าถือเอาพระธรรม เป็นเครื่องจูงใจ.

สํฆํ สรณํ คจฺฉามิ — ข้าพเจ้าถือเอาพระสงฆ์ เป็นเครื่องจูงใจ.

เพราะพระพุทธเจ้าตรัสว่า ใครจะเป็นที่พึ่งให้แก่ใครไม่ได้, แม้แต่พระตถาคตเอง. ทุกคนต้องพึ่งตัวเอง, เพราะตนเป็นที่พึ่งของตน,

พระตถาคตเจ้าทั้งหมดทั้งสิ้น เป็นผู้ชี้ทางเท่านั้น !!!

๑๐ กันยายน ๗๙

ทำไมชาวพุทธจึงไม่ฆ่าสัตว์

การฆ่าสัตว์ เป็นการแสดงความชั่วและความโหดร้ายภายในใจอย่างหนึ่ง. ผู้ที่ยังมีบาปในใจพอที่จะฆ่าสัตว์ได้โดยปราศจากเมตตากรุณานั้น ยังมีบาปในใจพอที่จะทำบาปอื่นๆ ได้อีก เป็นต้นว่าเบียดเบียนเพื่อนมนุษย์โดยวิธีต่างๆ.

เพราะฉะนั้นชาวพุทธ ที่มีน้ำใจบริสุทธิ์ จึงไม่เลวพอที่จะฆ่าสัตว์. และท่านจะวางใจได้ว่า ผู้ที่ไม่ฆ่าสัตว์ด้วยมีใจเมตตา นั้น จะไม่เลวพอที่จะเบียดเบียนเอาเปรียบเพื่อนร่วมโลกหรือฉ้อราษฎ์บังหลวงได้ เป็นอันขาด.

คำขอร้องให้ช่วยเหลือ มายังพุทธบริษัทชาวเอเชีย ในวันวิสาขะ

โดย

บี. แอล. บรอตตัน เอ็ม. เอ. (ออกซฟอร์ด)

อุปนายก สมาคมมหาโพธิ ในประเทศอังกฤษ

ธรรมทาส พานิช แปล

จากเรื่อง A WESAK APPEAL TO BUDDHIST ASIA.
by B. L. Broughton, M. A. (OXON) Vice-President.
British Maha Bodhi Society. ในฉบับผนวกของหนังสือพิมพ์
รายเดือนมหาโพธิ ฉบับวิสาขะ พ. ศ. ๒๔๗๑.

คำขอร้องให้ช่วยเหลือจากทวีปยุโรป มายังพุทธบริษัทชาวเอเชียทั้งหมด. ย่อมจะมีคนคัดค้านอย่างตลกอกตลกใจว่า เป็นไปไม่ได้ ! ทำไมหรือ ? ชาวยุโรปผู้ซึ่งได้เป็นเจ้าของปกครองทรัพย์สินแทบทั้งหมดตลอดโลกนี้, ได้ปกครองไว้ด้วยอำนาจและความสามารถของตน, จะมาร้องขอให้ลูกเขยชาวเอเชียช่วยเหลืออะไรอีกเล่า ! คงมีคนเห็นกันอย่างนี้ทั้งนั้น. แน่ละ พวกเราชาวยุโรปได้รวบรวมเอาสิ่งต่างๆ ที่เป็นวัตถุในโลกนี้ มายึดมั่นไว้ได้อำนาจหมดแล้ว, แต่พระพุทธองค์ตรัสว่า สิ่งทั้งหลายเมื่อยึดเอาไว้ได้แล้ว ก็มีวันหลุดลอยไป.

เมื่อห้าสิบปี หรือเพียงยี่สิบปีมาแล้ว, พวกเราชาวยุโรปมีความรู้สึกกันอยู่ว่า พวกเรานี้แหละเป็นจอมแห่งมนุษยธรรม. คือว่าไม่มี

อะไรอีกแล้ว นอกจากจะชวนกันก้าวไปสู่อารยธรรมด้วยกำลังความสามารถของพวกเรา, ความเจริญยิ่งสูงขึ้นไปๆ, ความล่มจมอย่างที่เคยมีมาในสมัยก่อนๆ คงจะไม่มีมาสู่พวกเราได้, เราได้ทำลายจุดอันตรายเหล่านั้นเสียแล้ว จะไม่มีอีกต่อไป. ความจริงในขณะนั้นก็มีแผลเนื้อร้ายหลายแห่งในหมู่มนุสส์, และไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย. ขาติมหาอำนาจกำลังเพนข้าแข่งขันกันสร้างสมอาวุธรบ ดูเหมือนจะให้ทะเลทั้งหมดเต็มไปด้วยเรือสงคราม, และได้หมุนเอาวิชาความรู้ตามทางวิทยาศาสตร์มา เพื่อสร้างเครื่องประหารที่ร้ายแรงยิ่งขึ้นอีกกว่าแต่ก่อน. แม้เพียงนั้น, พวกเราทั้งหลายยังคิดว่า สงครามจะเกิดขึ้นไม่ได้ ! พวกเราเจริญพอแล้ว ที่จะไม่ก่อความทุกข์ยากอย่างทารุณชนิดนี้ขึ้นในโลก !

ในปลายศตวรรษที่ ๑๙ นักเขียนชาติรัสเซียคนหนึ่ง ได้แต่งหนังสือขึ้นเล่มหนึ่งพิศุจน์เอาตามความรู้เห็นของตนเองว่า สงครามจะไม่มีขึ้นอีกต่อไปแล้ว. ต่อมาก็เกิดสงครามโลก, ตลอดเวลาอันน่าสยดสยองห้าปีนั้น ด้วยกรรมอันชั่วช้าลามก มนุสส์ได้หมุนเอาวิชาความรู้อันมหัศจรรย์ต่างๆ มาใช้ในการฆาตกรรมทรมาณซึ่งกันและกัน. พวกนักปราชญ์ก็ทำงานเพื่อทำลายเพื่อนมนุสส์ด้วย. ตัวอย่างเช่นนักเคมีชาวเยอรมันผู้หนึ่งได้คิดทำแกสพิษที่สามารถซึมเข้าไปทางหน้ากากป้องกันไอพิษทุกชนิดได้ และทำให้เจ็บป่วยอย่างทรมาณรุนแรง. พวกมนุสส์ผู้นำสงสารในสนามรบ ซึ่งถูกทรมาณคล้ายในขุมนรกต้องเลือกเอาทางใดทางหนึ่ง คืออาศัยอยู่ในหน้ากากและสลักบ่อย่อยๆ หรือเปิดหน้ากากออกรับอากาศซึ่งทหารเยอรมันได้ส่งกลุ่มหมอกแกสพิษกลุ่มอยู่ทั่ว เพื่อแจกจ่ายความตายให้แก่ผู้ไม่สามารถป้องกันได้นั้น. เปนการยากสำหรับพวกพุทธมามากะที่จะเข้าใจว่าภาวะแห่งจิตดีใจของพวกนักปราชญ์ที่คิดสร้างเครื่องประหารเหล่านี้ จะเลวทรามถึงเพียงไหน. มันช่างเปนอนุสาวรีย์แสดงความเลวทรามของมนุสส์ชาติ, และเราจะพูด

ถึงวัฒนธรรมซึ่งสร้างเครื่องประหารเหล่านี้ว่าอย่างไรกัน. บางทีจะมีชาวเยอรมันได้พบอ่านเรื่องนี้บ้าง ข้าพเจ้าขอโอกาสกล่าวเสียก่อนว่า ข้าพเจ้ามิได้หมายความว่าชาวเยอรมันมีศีลธรรมต่ำทรามกว่าชาติอื่นๆ ในยุโรป. ทุกๆ ชาติที่กำลังทำสงครามย่อมหาทางเอาชนะโดยไม่พวงถึงศีลธรรมอันใด, และจะไม่มีรัฐบุรุษชาติใดในโลกกล้าเผชิญหน้ากับเพื่อนร่วมชาติเมื่อรบแพ้ และกล่าวแก้ว่าเราอาจชนะแน่ ถ้าข้าพเจ้าได้ทำอะไรสักอย่างหนึ่ง แต่วิธีนั้นมันชั่วช้าเกินไปนัก.

ในปัจจุบันนี้ยุโรปก็กำลังเสื่อมทรามลง, ชาติต่างๆ ระวังไม่มีความไว้วางใจกัน, ต่างสะสมอาวุธรบโดยไม่ยั้ง. ประชาชน, และโดยเฉพะอย่างยิ่งในหมู่พวกหนุ่มๆ รู้สึกเหนื่อยและเบื่อหน่าย จนมีความคิดเห็นอย่างใหม่เกิดขึ้นโดยทั่วไปว่า “ใครจะเปนอะไรงันก็ช่าง ไม่ควรจะคิดอะไรให้มากไป หากความสุขส่วนตัวให้มากที่สุดก็พอแล้ว.”

เปนความจริงที่จะกล่าวได้ว่า ยุโรปกำลังดำเนินไปตามวิถีผิด, ไม่ตรงตามอภิปรัชญาคัมภีร์, แต่ในทางตรงกันข้าม คือเห็นผิด และหวังผิด. เหตุผลที่ทำให้ข้าพเจ้ากล่าวเช่นนี้ ก็คือ “ความเสื่อมทรามแห่งศีลธรรม.” ในสมัยกลาง บรรพบุรุษของพวกเราล้วนเชื่อฟังคำสั่งสอนในคริสตศาสนาอย่างเคร่งครัด. วิชาความรู้ในสมัยนั้นไม่มีอะไรนอกออกไปจากนิยายสร้างโลกและนิยายดึกดำบรรพ์ของพวกอิบรู, ในสมัยนั้นมนุษยส์มีความเชื่อมั่นกันว่า โลกอันแบนคือแผ่นดินนี้ เปนศูนย์กลางแห่งจักรวาล ข้างบนโลกคือแผ่นดินฟ้าอันแข็งแน่นหนา บนแผ่นดินฟ้าคือสวรรค์อันสูงสุด, มีพระเจ้าเปนเจ้าประทับอยู่บนบัลลังก์แวดล้อมไปด้วยหมู่เทพยดา. ภายใต้อำนาจดินมีนรกเป็นที่อาศัยของปีศาจชั่วร้ายต่างๆ. พวกปีศาจเหล่านี้ขึ้นมาบนพื้นแผ่นดินเมื่อใดก็เกิดโรคภัยไข้เจ็บทั้งทางใจและทางกายระบาบทั่วไปทั่วโลก. ความเชื่อในเรื่องนรกสวรรค์ ตลอดจนเรื่องการสร้างมนุษยส์คนแรกในโลก,

เรื่องอุทธานบรมสุข เรื่องกินผลไม้ต้องห้ามในอุทธานด้วยความหิวกระหาย, ในสมัยนั้น เป็นเรื่องที่ใครจะค้านไม่ได้เป็นอันขาด. ไม่มีใครสงสัยแคลงใจเลย เชื่อกันว่าเป็นความจริง เช่นกับที่พวกเราเชื่อกันว่า มหาสงครามและการปฏิวัติใหญ่ในประเทศรัสเซียเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงๆ. ต่อมาเมื่อถึงสมัยรื้อฟื้นวิชาความรู้ มีการวางหลักวิชาทางวิทยาศาสตร์เกิดขึ้น พร้อมทั้งการปฏิรูปก็เกิดตามขึ้นมาอีก ทำให้เกิดมีผู้สงสัยแคลงใจในเรื่องความเชื่อถือในศาสนาขึ้นมามากมาย. นักปฏิรูปได้คัดค้านหลักศาสนาที่เคยนับถือกันมาแต่ดั้งเดิมหลายข้อ ตลอดจนสิ่งต่างๆ ที่เป็นไปเพื่อความดีงามของมนุษยชาติ ก็ถูกพวกหลงไหลปราศจากความรู้จริงเหล่านี้คัดค้านอย่างรุนแรง. การปฏิหารย์ต่างๆ ก็ถูกหาว่าเป็นสิ่งสำหรับสมัยโน้นเท่านั้น.

ในศตวรรษที่สิบเก้า วิทยาศาสตร์ได้ก้าวไกลออกไปอีก. นักดาราศาสตร์ได้พิสูจน์ให้เห็นว่า โลกนี้เป็นเพียงหน่วยหนึ่งในโลกจำนวนนับไม่ถ้วน, โลกมิได้เป็นศูนย์กลางของสิ่งทั้งปวงดังที่เข้าใจกัน แต่เป็นเพียงมุมน้อยๆ มุมหนึ่งเท่านั้น. ชีววิทยาได้พิสูจน์ว่า เรื่องอดัมมนุษย์คนแรก ตามที่แสดงไว้ในพระคัมภีร์ โบราณนั้นเป็นเพียงนิยายสมมุติ, การศึกษาโบราณวัตถุและโบราณคดี ได้แสดงให้เห็นเราทราบถึงความเก่าแก่เหลือประมาณของโลกและมนุษยชาติ (ตรงตามคำสั่งสอนของพวกพุทธและฮินดู) จนไม่มีใครจะกล้าหาหลักฐานยืนยันได้ว่า ความรุ่งเรืองของโลกได้ตั้งต้นแต่เมื่อไร. สิ่งเหล่านี้ได้ทำให้ความเชื่อในเรื่องพระเจ้าผู้สร้างเสื่อมคลายลง เพราะคริสตศาสนานั้นนับว่าเป็นสิ่งที่เพิ่งจะมีขึ้นเมื่อวานนี้เอง ถ้าจะเทียบกับระยะเวลาของมนุษยชาติ. และมันเป็นการคัดค้านกันอย่างตรงข้าม ที่คนหลายล้านชั่วบรรพบุรุษมาแล้ว ได้มีชีวิตและตายไป โดยปราศจากความรู้ถึงการหลุดพ้นที่พระเจ้าจะโปรดให้. ด้วยเหตุผลเหล่านี้แหละ การถือศาสนาทางตะวันตกจึงถือกันพอเป็นพิธี มีเพียงจำนวนเล็กน้อยที่ถืออย่างสัจธาแท้.

วิทยาศาสตร์ ได้อำนวยผลให้แก่ชาวยุโรปทั้งทางดีและทางชั่ว. วิทยาศาสตร์เป็นสิ่งนำสรรเสริญในการอนามัย, นี่เป็นลัทธิอันดีของชาวตะวันตกข้อหนึ่ง ที่สหายชาวตะวันออกควรจะนำไปใช้ ให้ได้รับประโยชน์. ด้วยความช่วยเหลือของการแพทย์แผนปัจจุบัน เราสามารถกำจัดกาฬโรคซึ่งบรรพบุรุษของเราต้องเสียชีวิตเป็นก่ายกอง, ชีวิตได้รับการคุ้มครองให้ยืนยาวเป็นจำนวนหนึ่งในสามเป็นอย่างน้อย และดูสะอาด สบายขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก. ส่วนดีมีอยู่มากดังกล่าวแล้ว. ข้างส่วนชั่วเราก็ได้เคยเห็นกันมาว่า วิทยาศาสตร์ได้ทำให้การสงครามโหดร้ายพอที่จะทำลายล้างชาติมนุษยส์ให้หมดสิ้น ตลอดจนพื้นแผ่นดินของโลกด้วย.

ลัทธิ “ผู้ทำตนให้เหมาะสมเท่านั้นจะคงมีชีวิตอยู่” ได้แคลงมาเป็น “ผู้ที่ดูร้ายที่สุดเท่านั้นจะคงมีชีวิตเหลืออยู่.” คำสั่งสอนเช่นนี้พ้องกับหลักเดิมของชาวทิวดอน; โอดิน ผู้เป็นพระเจ้า จะไม่ยอมให้ใครขึ้นสวรรค์เลย นอกจากพวกนักรบ. วัลฮัลลา และ โอดินนิสมเป็นหลักประจำใจของพวกทิวดอน. และเมื่อคริสตศาสนามาเสื่อมทรามลง ลัทธิป่าเถื่อนเก่าๆ เหล่านั้น ได้กลับมาใหม่ในรูปวิทยาศาสตร์การประหารนี้เอง.

ยุโรปได้รับความรู้จากบทเรียนอันขมขื่นปางตาย ในการปฏิบัติตามหลักของนิสเค้ (Nictzsche) ที่สอนว่า “ข้าจะสอนพวกเจ้า, จงเป็นคนเข้มแข็ง เพราะว่า สิ่งที่ดีที่สุดในโลก อากาศที่สดชื่นที่สุด, ผู้หญิงสวยที่สุด, จะมีไว้สำหรับให้แก่ผู้แข็งแรงเท่านั้น เมื่อมนุษยส์ไม่มอบสิ่งเหล่านั้นให้แก่เรา เราก็จะยึดถือเอาเอง” อุดมทัศน์นี้ ต่างๆ ก่อนมหาสงครามไม่สามารถจะนำความสุขมาให้พวกเราได้เลย. พวกเรากำลังต้องการอะไรสักอย่างที่จะนำไปสู่วิถีที่ชอบได้.

ข้าพเจ้ายังสงสัยอยู่เสมอว่า พวกท่านชาวเอเชียทั้งหลาย ได้มองเห็นว่าพวกเราชาวยุโรปเป็นอะไร ? และข้าพเจ้าคิดเสมอว่า คงจะเห็น

เบนพวกทำลายโลกโดยอำนาจปาเถื่อน ข้าพเจ้าเชื่อว่าชาวธิเบตคงจะคิดว่าชาวยุโรปก็คือพวกอสูรที่เหี้ยมรุกรานบนสวรรค์, พวกนี้ถือดาบและปืนเหี้ยมรุกรานตลอดโลก และในที่สุดจะขึ้นมารุกรานบนเขาพระเมรุ. แต่ความจริงนั้นนอกจากเบน **โจรปล้นที่โลกและทารุณ, นักแสวงเมืองขึ้นเพื่อสร้างจักรวรรดิอันสุขสำราญ, มิชชันนารี (แม่ความสุข) ที่ถือพวกฟ้องของตนเป็นใหญ่,** แล้ว พวกเราก็มีอะไรเหมือนๆ กับพวกท่าน, ความยินดีและความทุกข์ โศกก็มาสู่พวกเราเช่นกับพวกท่าน, เราก็ต่อสู้ทุกข์สุขเช่นกับพวกท่าน.

เพราะฉะนั้น สิ่งที่เหมาะสมกับมนุษย์ผู้หนึ่งแล้วย่อมเหมาะสมกับมนุษย์ผู้อื่นด้วย, ความแตกต่างระหว่างตัวนอกและตัวในนั้น เป็นแต่เพียงทางความคิดเห็นกันเท่านั้น. ดังนั้นขอให้เรามาพิจารณากันดูว่า ศาสนาเช่นไรบ้างที่ชาวยุโรปควรจะต้องการ.

(๑) ศาสนานั้น **จะต้องเป็นศาสนาที่ปฏิบัติได้รับผลในทันที,** ได้รับผลในโลกนี้ที่มองเห็นกันได้, มนุษย์สมัยนี้ได้สลัดทิ้งศาสนาที่อ้างให้ “ไปเอาสวรรค์ในชาติหน้า ส่วนชาตินี้รอไปก่อน” เสียหมดแล้ว. (๒)

ศาสนานั้นต้องสมเหตุผล พิศุจน์ได้ชัดเจนปราศจากข้อสงสัย ไม่ใช่พูดกันเล่นสนุกหรือโก้ๆ, ต้องให้เหตุผลที่เกี่ยวกับชีวิตและความยุ่งยากของชีวิตได้อย่างถูกต้อง. จะต้องไม่ขัดกับความจริงทางวิทยาศาสตร์ที่ได้พิศุจน์แล้ว, และต้องสมเหตุผลกันกับฐานะของโลกในจักรวาลตามหลักวิทยาศาสตร์

ที่กล่าวว่าโลกเป็นเพียงส่วนเล็กน้อยมุนหนึ่ง. (๓) **ศาสนานั้นต้องสม**

ความกระหายของมนุษย์โดยทั่วไป คือสามารถให้เกิดแสงสว่างเป็นความหวังขึ้นในวันอันมีดมนที่ไปด้วยความทุกข์โศกนี้ได้ : ถ้าเพียงแต่แสดงเหตุผลขึ้นอย่างลุ่มๆ ความทุกข์โศกยังคงหนาแน่นอยู่เช่นเดิมก็ไม่มีประโยชน์อันใด. ข้าพเจ้าขออ้าข้อสุดท้ายนี้ เพราะยังมีบางคนเห็นตรงกันข้าม และกล่าวว่าชาว

ยุโรปในสมัยนี้ กำลังหลุดลอยจากความหวังสำหรับชีวิตในอนาคต, แต่ข้าพเจ้ากลับรับรองด้วยความมั่นใจ, โดยที่ได้ประสพมาเองและได้สังเกตเห็นผู้อื่น, ว่า ในการเผชิญกับความตายและความทุกข์โศกนั้น พวกเราชาวยุโรปในสมัยนี้ ก็ยังประพฤติทำนองเดียวกับมนุษย์ในทุกๆ สมัย, (ยังไม่สามารถเอาชนะความทุกข์ และความตายได้)

(ต่อไปนี้จะนำต้นฉบับภาษาอังกฤษบางตอน ที่มีเนื้อความดี เป็นประโยชน์แก่ผู้รู้ภาษาอังกฤษ มาลงคู่ไปกับคำแปลด้วย)

Therefore what suits one will suit the other for the division of East and West is purely arbitrary. Let us, then, see what the modern European demands of a faith. (1) It must be practical, that is, it must show definite fruits in this world, the modern man suspects a faith which merely tells him that it will be alright in the next world, and that the present does not matter." (2) The religion must be reasonable and give convincing and not trivial or fantastic reasons for life and its difficulties, it must not contravene any known scientific facts and it must be adequate to the grandeur of the universe revealed by modern science, a narrow geocentric cosmogeny which confines the existence of the universe to a few millenia is inadequate and out of date. (3) It must satisfy the emotional human desires of the average man, it must cast a ray of hope on the dark days of sorrow and bereavement : mere rationalism in a house of mourning would be an impertinence. I must insist on this last point, because some maintain the contrary and say that modern Europeans are losing all wish for a future life : but I most absolutely affirm on the strength both of personal experience and observation of others that in the face of death and sorrow the modern European behaves precisely like other men of all times and ages.

ขอให้เราชวนกันตรวจดูว่า พุทธศาสนามีลักษณะในข้อ ๑ สมบูรณ์เพียงไร. ธรรมะย่อมเหมาะทุกสมัย (อกาลิก) แสดงผลชัดเจน คือทำให้มาตุได้เสมอ. พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “จงทดลองวิธีของเรา ด้วย

ตัวของท่านเอง ท่านจะพบว่าได้รับผลเพียงไร” ในการบรรลุผลของปฏิบัติธรรม เราไม่ต้องตายและไม่ต้องเกิดอีกในโลกไหนๆ ทั้งหมด, ด้วยการปฏิบัติครบถ้วนตามคำสั่งสอน เราก็จะได้บรรลุสุขแห่งพระนิพพาน—ในที่นี้—เวลานี้; พระอรหันต์ทั้งหลาย เป็นเครื่องพิสูจน์ให้โลกเห็นผลการปฏิบัติธรรมแห่งพุทธศาสนา. ไม่ใช่เพราะกิริยาอาการอันสงบมีไปด้วยสันติของพระอัสสชิตอกหรือ ที่ทำให้พระสารบุตรได้กล่าวถามท่าน และในที่สุดได้รับผลแห่งการเกิด (พบพุทธศาสนา) ของท่าน ?

นักปฏิรูปฝ่ายพุทธศาสนาได้มุ่งหมายตรงหลักอันงดงามนี้เสมอ คือหลักที่ว่า “อำนาจพระธรรม จะได้เกิดผลดีอย่างมากมายแก่โลกนี้.” ท่านนิชิเรน นักปฏิรูปคนสำคัญชาวญี่ปุ่นได้เขียนไว้ว่า “เมื่อใดกฎหมายของรัฐแก้ไขไป จนตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา ในขณะที่นั้นจะบรรลุ **รุ่งอรุณแห่งสุวรรณสมัย**. ขบาโสกุ จัยักโกโต การบรรลุ **“บริสุทธิ์ภูมิ” ในโลกนี้** ก็คือความมุ่งหมายที่รวบรวมแก่นสารคำสอนของท่านนิชิเรนไว้หมดสิ้น; และท่านนิชิเรนเชื่อมั่นว่า ประเทศญี่ปุ่นได้มีส่วนเป็นศาสนทูต (มิชชัน) นำสิ่งเหล่านี้มาเผยแผ่ให้ปะนโศคลาภอย่างประเสริฐ แก่ประชาชาติทั้งหลาย. และนอกจากนั้นลัทธิแห่งกรรม ที่กล่าวว่า “อนาคตของเราถูกจำกัดให้ไป ตามบาปและบุญที่ประกอบไว้” ก็เป็นสิ่งแสดงให้เห็นได้ชัดเจนแล้วว่า บริสุทธิภูมินั้นใครๆ อาจบรรลุได้ในโลกนี้หรือในโลกไหนก็ตาม จำกัดแต่เพียงว่าจะต้องเป็นสัตว์ที่มีความตั้งใจอันเด็ดเดี่ยว และมีวิชาพอที่จะบรรลุได้.

Let us see how far Buddhism fulfils the first condition” The Dhamma is immediate (akaliko) ehipassiko, manifest (literally come and see) in effect, the Buddja says, test my system for yourself, and you will see that it works.” To realize the fruits of the Dhamma we do not need to die and be born in another world, we can by following the Teaching here and now realize the happiness of Nibbana; the Arahats are a proof to all the

world of the practical effects of Buddhism. Was it not the calm serenity of Assaji's appearance that moved Sariputta to question him and so to gather the fruit of his birth? Buddhist reformers have always returned to this position, the power of the Dhamma to effect results in this world, thus Nichiren the great Japanese reformer wrote "when state law is assimilated to Buddhist Law then will dawn the golden age, Shaba Soku Jakkodo, to realize the Pure Land in this world summed up the whole gist of Nichiren's teaching, and he believed that Japan had a mission to bring this about and thereby to be a blessing to all nations. Besides, the very Buddhist doctrine of kamma, that our future is determined by our actions clearly implies that the Pure Land can be realized in this or any other world, provided here are beings possessed of the will and the knowledge to do it.

(ยังมีต่อ)

เปนมมนุษย์ คือสัตว์ ล้า	สัตว์สกกล
ควรคิด คราสุริย์ยล	เยี่ยมฟ้า
ว่าเรา นี่เป็นคน	ไซสัตว์ ติรัจฉนแฮ
เปนมมนุษย์ ธรรมนี้, อ้า!	เอกนั้น อันใด?

เปนมมนุษย์ อุตส่าห์ สร้าง	ศีลธรรม
หมั่นคิด พินิจสำ-	เหนียวไว้
ว่าเรา นะจักดำ-	รงสัตย์ ศีลแล
เปนมมนุษย์ トラบใดไซรั	ตราบนั้น ขยันเสมอ.
	“สุกกธรรม”

นิทานสุภาสิต

เรื่องคนโง่แกมหยิ่ง

ครั้งอดีตกาล ป่าพระหิมพานต์ โอบารกว้างขวาง
เป็นที่อาศัย ของสัตว์ต่างๆ เสือสีห์หมึกวาง ลิงค่างบ้างชนี ฯลฯ

ทั้งพวกทวิบาท เปรี้ยวเถื่อนเกลื่อนกลาด ล้วนชาติปักษี
เล็กใหญ่หลายพรรค คู่ขันธมี ในสัตว์เหล่านี้ ยังมีสุภญา.

นกขมิ้นน้อย ทั้งตัวเหลืองอ้อย รังฝอยแน่นหนา
อุสาห์พยายาม ด้วยความเพียรกล้า อาศัยนิทร่า สุขารมณ์ตาย.

คุ่มหนาวกันร้อน แดดระงมลมจร ก็ห่อนระคาย
ผาสุกสำราญ เบิกบานใจกาย พันอันตราย แม่แดดลมแขง.

ล่วงกาลนาน, จน คราวหนึ่งฤดูฝน เมฆมนธสำแดง
ฝนตกยังค่ำ ซ้ำลมพัดแรง ปัดพี้ที่แห้ง สักแห่งไม่มี.

พริ้มพรอยฝอยฝน ตกชานนานจน ท่วมทันปลถพี
ภูมิพื้นขึ้นไป น้ำไหลนองรี ดูดั่งวารี ที่ไหลในธาร.

ถึงน้ำท่วมสิ้น นกน้อยขมิ้น นอนถีนสำราญ
ชุกอยู่รัง เปรี้ยวตั้งเรือนกว่าน ลมฝนไม่พาน สำราญอุ่นอ่อน.

พอลมฝนซา นกชะง่อมมา เห็นนายพานร
ตัวหนึ่งหนาวสท้าน ชมซานเร่ร้อน มานั่งพักผ่อน บนขอนไม้ไต้รัง.

มีจิตคิดเวท (ทะ) นาสมเพศ จะช่วยกำบัง
ก็มีสามารถ ด้วยขาดกำลัง เพราะว่าสร้างรัง เยี่ยงชาติปักษา.

แต่ยังไต่ถาม เผยพจน์งดงาม ด้วยความกรุณา
“ดูก่อนพานร กรรมกรหน้าตา ของท่านมีมา ที่ทำเหมือนคน.

แต่ทำไมท่าน ไม่มีเรือนบ้าน สำราญสกนธ์
เหมือนกับตัวเรา เนาะในเรือนตน แดดกล้าฟ้าฝน นอนกรนสบาย?”

ลิ่งกำลังหนาว ฟังเสียงโฉฉาว เรื่องราวคมคาย
เงยหน้าขึ้นดู เห็นผู้ทักทาย จึงกล่าวขยาย ภิปรายปัญหา :

“จริงซีพ่อขมื่น กายเราทั้งสิ้น คล้ายกับคนสา-
มารถ, แต่ตัวเรา โฉดเฉาปัญญา ไม่เหมือนสกุณา ปัญญาท่านมี.

นี่แน่นกขมื่น เราไม่พูดปลิ้น ปลูกข้อคดี
ด้วยว่าตัวเรา เบาทัญญาซี เพราะเหตุเช่นนี้ ไม่มีบ้านเรือน.”

ขมื่นหัวเราะะ พูดจาอ่อนเคาะ ยิ้มเยาะลึงเถื่อน
ในความโง่เขลา ไร้เหย้าเจ้าเจื่อน ใครจะสอนเพื่อน หยิบเงื่อนไต้ไป.

“ถ้าอย่างนั้นการ มีครอบครัว,ท่าน มีไปทำไม
ประโยชน์จะมี ได้ดีอย่างไร?” นกยิงซักไซ้ เสียงไล่เชิงสอน :—

“มีอย่างหรือว่า ไม่มีปัญญา, เราว่าเร่ร่อน
ซีเกียจมากกว่า ไซ้ปัญญาหย่อน อย่างนี้จะนอน ครองเรือนกระไร.”

ลิ่งไม่รู้ว่ เขากรุณา โกรธาตริกไป
ว่านกปรามาส จึงตวาดให้ “เฮ้ย! นกจัญไร ทำไมกุเล่า?

ถึงปลูกเรือนบ้าน ไม่ได้เหมือนท่าน วงศ์วารของข้า
อยู่กันมาได้ จนไม่รู้ว่ ก็โคตรแล้วหนา พวกข้าครองเรือน.

ข้าอยู่ไม่ได้ ก็ผิตพงค์ไป เพราะไม่เหมือนเพื่อน
แนะสกุณา โคตรข้าครองเรือน เปนปีเปนเดือน เหมือนเพื่อนทั้งหลาย.”

นกจึงตอบไป “ถึงอยู่ได้ไซ้ไร ก็ไม่สุขกาย
เหมือนพวกอื่นเขา อยู่เหย้าสบาย ยามแดดลมร้าย ระวังกายหายทุกข์!”

ลิ่งยิงโกรธใหญ่ ตอบว่า “ทำไม พวกกูไม่สุข
หรือเจ้านกขมื่น กูไม่เซ่ญชุก เล่นหัวสนุก พวกพ้องทั้งเพ!”

นกจึงตอบไป ว่า “ท่านเหลวไหล ใจคอโลเล
หันเหุนุ่นง่าย คิดร้ายเกรง ต่อมิตรจิตรเฉ โฉมเบื้องไรนี่!

ก็ตัวของท่าน ไม่มีเรือนบ้าน สำราญอินทรีย์
จะสุขอย่างไร หนทางที่ดี เราจะแจ่งชี้ ฟังชี้พานร.

เจ้าจงทำใจ ให้เข้มแข็งไว้ อย่าให้ว้าวอน
เร่งปลุกสามารถ ให้เกิดขึ้นก่อน นี้แน่พานร เราสอนจูงจำ

ละความเหลวไหล มีอยู่ในใจ แล้วไปคิดทำ
เรือนอยู่อย่างเรา จงเนาให้สำ— ราญกายยังคำ อย่าทำกลกอกตา.

ดีกว่าซุกซน หลุกหลิกหลุกน เปนคนสิ้นท่า
แล้วมาอาศัย ร่มไพรพฤษภา หนาวปากสั้นซ่า ทันทากะทบกัน!”

นายลิงยิ่งโกรธ เหลือจะอดโทษ หุนโหดตัวสั้น
สุดจะทนไหว ลิงไพรไม่ทัน คิดว่าเพื่อนกัน รำพันหวังดี ;

สกุณาว่าสอน ตนปัญญาอ่อน มิรู้อารี
จึงร้องตอบไป ด้วยใจฉุนปรี ว่า “เฮ้ยปักซี่ ไซ่กึ่งการ—

อะไรของเจ้า ยังพูดเยาะเย้ย ให้เรารำคาญ
เราบอกยืนยัน ว่าปัญญาญาณ ไม่มีเหมือนท่าน ยังพานเข้าชี้
พูดจากลับกลอก เหมือนเจ้าจิ้งจอก ย้อนยอกเสียดสี
เอ็งดูถูกข้า จึงกล้าพาที อ้ายนกอัปรี กูบีให้ป่น!

ตายเสียดีกว่า อยู่หนักพสุธา สกุณาแสนกล.”
พอคำพูดขาด ลิงปราดลุกกลน กระจ้อนขึ้นบน กิ่งต้นพฤษภา.

ยื้อแย่งรังนก หมายจะฉวยฉก จับนกลงมา
ฉีกให้ขาขาด สมปรารถนา แต่นกรู้ท่า รีบถลาบินไป.

บินฝ่าฟ้าฝน เข้าในไพรสนธ์ จับต้นไม้ใหญ่
ปล่อยยให้ลิงเปรต ฉีกฉะทังไซ่ เรียราดขาดไป ตั้งใจโกรธา.

เรื่องนี้แถลง เป็นเครื่องชี้แจง แสดงปัญญา
ของนกขมิ้นน้อย ตัวจ้อยก็สา— มารถใช้โยหญ้า เยียเหย้าเนานอน.

ชี้ความเกียจคร้าน ของลิงหยิ่งพาล สันดานโง่งอน
ไม่มีปัญญา ทำเคหานอน ซ้ำไม่อาทร ต่อคำพร่ำชี้
ของผู้เพื่อนกัน, นกพูดคมสัน รำพันหวังดี
ลิงกลับเร็วรูด ประทุษฐ์ปักษี หากนกเขาวนมี บินหนีรอดตาย.

ลิงสัญชาติชั่ว จิตรค่นขุนมัว รูปตัวละม้าย
คล้ายคนก็จริง แต่หยิ่งใจหาย ปัญญาก็ไร้ เรียกว่าอาธรรม.

ความดี,ปัญญา,ของมนุสสา จะมาวัดกัน
ด้วยรูปสัณฐาน อาการผิวพรรณ ไม่ได้ทั้งนั้น ควรวิจารณ์จำ.

นี่แหละคนเรา อย่าทำใจเบา เพื่อนเขาแนะนำ
จะถูกหรือผิด คิดให้แม่นยำ ด้วยสติสัม— ปะชัญญ์ปัญญา.

อย่าโง่แกมหยิ่ง เหมือนอย่างนายลิง เยอหยิ่งสุกษา
นกพูดแนะนำ ยังซ้ำโกรธา, เราเป็นมนุสสา อย่าเพื่อนเพื่อนเอย.

“ท่านางสังข์” ประพันธ์.

จากเรื่องกุฎิพุทธสกชาดก จดก. ชา.

สาระภาสิต

คนพาลก็คือคนโง่ ที่รังแต่จะกอบโกยเอาความฉิบหายเข้ามาสู่
ตน เพราะความโง่ตัวเอง จึงไม่รู้จักทางที่จะกอบโกยเอาความดีใส่ตนได้
ในเมื่อผู้อื่นเตือนให้ทำความดี, และด้วยนิสัยพาลนั้น มักเห็นการเตือน
ของผู้อื่นในทางที่ดีเป็นของผิดเสมอไป. —ท. น. ส.

๑. ในนิทานเรื่องนี้ ไม่พึงเข้าใจว่านักบิณฑุตฟังกันได้ เป็นแต่นักปราชญ์แตงนิทาน
สุภาสิต ไว้สอนคนโง่แกมหยิ่งเท่านั้น.

นิพพาน—จุดปลายทางของชีวิต

พุทธทาสภิกขุ

คำนำ

เรื่องพระนิพพาน มิใช่เป็นเรื่องที่พูดให้จับ หรือให้เข้าใจกัน
ได้ ด้วยคำพูดเพียงสองสามคำ, เพราะฉะนั้นผู้ศึกษาจะต้องอ่าน
ทบทวนไปมา และทำการศึกษาคิดค้น ตีความและเทียบเคียงหยั่งให้
ถึงความหมายของศัพท์และประโยคไปโดยลำดับจริงๆ ไม่อ่านอย่าง
สะเพร่าลวกๆ หรือข้ามไปทั้งที่ไม่เข้าใจ, จึงจะมีความรู้จักตัวพระ
นิพพานชัดเจนเพิ่มขึ้นเป็นลำดับๆ. จนกว่าจะลู่ถึงได้จริงๆ ด้วย

การปฏิบัติธรรม ทางใจ. ต่อไปนี้เป็นแนวการ
คิดค้นหาความเข้าใจ หรือคุณค่าของพระนิพพาน เพื่อก่อให้เกิด
ฉันทะในการบรรลุพระนิพพานแรงกล้ายิ่งขึ้นบ้าง ไม่มากก็น้อย.

พระนิพพานไม่ใช่เป็นจิตต์, ไม่ใช่เป็นเจตสิกหรือสิ่งที่
เกิดขึ้นกับจิตต์ โดยอาศัยจิตต์นั้น, ไม่ใช่มีรูปร่าง เป็นก้อนเป็น
ตัวอันเป็นประเภทรูปธรรม, ไม่ใช่บ้านเมือง ไม่ใช่ดวงดาวหรือ
ดวงโลก โลกใดโลกหนึ่ง, และยิ่งกว่านั้น พระนิพพานไม่ใช่สิ่งที่
มีความเกิดขึ้นมา, ไม่ใช่สิ่งที่มีความดับลงไป, หรือทั้งเกิดและ
ดับสลับกันไปในตัว. แต่พระนิพพานเป็นสภาวะแห่งธรรมชาติ
ชนิดหนึ่ง และเป็นสิ่งเดียวเท่านั้น ที่ไม่ต้องตั้งต้นการมีของตนขึ้น
เหมือนสิ่งอื่น, แต่ก็มิอยู่ได้ตลอดไป และไม่รู้จักดับสูญ เพราะ
ไม่มีเวลาดับ หรือแม้แต่แปรปรวน.

สิ่งทั้งหลายอื่น ซึ่งมีอยู่, นอกจากพระนิพพาน, แล้ว; แรกที่สุด มันต้องมีการเกิดขึ้น มันจึงจะมีอยู่ได้ และต้องดับไปในที่สุด แม้จะช้านานสักเพียงไรก็ตาม และยังต้องแปรไปๆ ในท่ามกลางด้วย, เพราะสิ่งนั้นมันมีการเกิดขึ้น. แม้ที่สุดแต่ดวงอาทิตย์ ซึ่งวิทยาศาสตร์บอกว่ามีอยู่นานก่อนสิ่งใดในสากลจักรวาล มันก็ต้องกลายเป็นไม่มีไปสักวันหนึ่ง และเราจะไม่ได้เห็นมันในเวลาเช้า และลับหายจากสายตาไปในเวลาเย็นเช่นเดียวกัน, แม้ ดิน น้ำ ไฟหรือความร้อน ลมหรืออากาศก็เช่นกัน จักต้องถึงสมัยหนึ่ง ซึ่งมันจะไม่มีอยู่, เพราะสิ่งเหล่านี้ มีการเกิดขึ้นมา, และเกิดขึ้นได้ เบนขึ้นได้ โดยต้องอาศัยสิ่งอื่น.

ส่วนสิ่งที่เรียกว่า พระนิพพาน ไม่เป็นเช่นนั้น : ไม่มีการเกิดขึ้น ทำไมจะต้องมีการอาศัยสิ่งอื่น, เมื่อตัวเองมีของตัวเองได้ มันจึงไม่รู้จักดับ, และจะมีอยู่ตลอดไปโดยไม่มีที่สุดหรือเบื้องต้น และเหตุนี้เองพระนิพพานจึงไม่ใช่สิ่งที่ใครจะกล่าวได้อย่างมีเหตุผลเลยว่า พระนิพพานนั้นเป็นอดีต อนาคต หรือเป็นปัจจุบันนี้ได้เลย, ทั้งนี้ก็เพราะความมีอยู่แห่งพระนิพพานนั้น แปรกับความมีอยู่ของสิ่งอื่น อย่างสุดที่จะกำหนดมากกล่าวได้. พระนิพพานมีอยู่ตลอดกาลอันไม่มีที่สุด, มีเป็นของคู่เคียงกับกาลเวลาอันไม่มีที่สิ้นสุด, แต่หากว่ากาลหรือเวลาจะเป็นสิ่งที่สิ้นสุดลงในวันหนึ่งได้ พระนิพพานก็ยังมีหาเป็นเช่นนั้นไม่.

พระนิพพาน เป็นสิ่งที่เปิดโอกาสเตรียมพร้อมอยู่เสมอสำหรับที่จะพบกันเข้ากับดวงจิตต์ของคนเราทุกๆ คน, หากแต่ว่าดวงจิตต์ของเราตามธรรมดา มีอะไรบางอย่างเข้าเคลือบหุ้มเสียก่อน ไม่เปิดโอกาสให้พบกันได้กับพระนิพพานเท่านั้น,

พระนิพพานจึงไม่ปรากฏแก่เราว่ามีอยู่ที่ไหน ทั้งที่พระนิพพาน อาจเข้าไปมีได้ในที่ทั่วไป ยิ่งเสียดกว่าอากาศซึ่งเรากล่าวกันว่ามี ทั่วไปเสียอีก. เมื่อเราไม่อาจกำหนดหรือเคยพบกับพระนิพพาน ก็เลยคิดไปว่าพระนิพพานไม่ได้มีอยู่ดังที่ท่านกล่าว เข้าใจว่าเป็น การกล่าวอย่างเล่นสำนวนสนุกๆ ไป. คนตาบอดมาแต่กำเนิด ย่อมไม่รู้เรื่องแสงสว่างหรือสีขาวยาวแดงทั้งที่มันมีอยู่รอบตัว หรือ ถึงตัว ฉันทิด, ผู้บอดด้วยอริชาซึ่งห่อหุ้มดวงจิตต์ก็ไม่รู้เรื่อง พระนิพพาน ไม่อาจคาดคะเนพระนิพพานฉันทิดนั้น, จนกว่าเขาจะ หายบอด.

เราเกิดโผล่ออกมาจากท้องแม่สู่โลกนี้ บอดเหมือนกัน หมดทุกคน จึงไม่อาจรู้เรื่องพระนิพพานได้ตั้งแต่แรกเกิด. ยิ่ง ผู้ที่ตาเนื้อๆ ก็บอดเสียอีกด้วยแล้ว ไม่อาจรู้จักแสงหรือสี ก็ ยิ่งร้ายไปกว่านั้น. บอดตาไม่อาจรักษาได้ แต่บอดใจหรือ บอดต่อพระนิพพานนั้น รักษาได้. ผู้ที่บอดตา แต่ถ้าเขาหาย บอดใจ เขาก็ประเสริฐกว่าผู้ที่แม้ไม่บอดตา แต่บอดใจ. นี้ เราจะเห็นได้ชัดๆ ว่าแสงแห่งพระนิพพานส่องเข้าไปได้ถึงในที่ที่ แสงสว่างในโลกส่องเข้าไปไม่ถึง. ดวงจิตต์ของคนตาบอด อาจพบกับพระนิพพานได้ไม่ยากไปกว่าของคนตาดีๆ. แต่ว่า ทุกๆ คนที่ตาของเขาายังเห็นแสงและสีได้ ก็ไม่ยอมเชื่อหรือสำนึก ว่าตาของตนบอด, ตาข้างนอกของเขาแย่งเวลาทำงานเสียหมด ตาข้างในจึงไม่มีโอกาสทำงาน แม้ที่สุดแต่จะรู้สึกที่ว่าตาข้างใน ของฉันทิดยังบอดอยู่ ก็ทั้งยาก, และยิ่งขึ้นไปกว่านั้น อาจไม่รู้สึก ด้วยซ้ำไป ว่ามีตาข้างในอยู่อีกดวงหนึ่ง ซึ่งเป็นดวงสำคัญที่สุด ด้วย.

เมื่อเขาแก้ปัญหาคีวิตอันยุ่งเหยิง ซึ่งเป็นวิสัยส่วนของ ตานอกได้ หมดจดสั้นเชิง เขาก็ยังต้องพบกับความยุ่งยากอยู่อีก และเขาไม่ทราบว่ามันเป็นวิสัยส่วนของตาใน, ก็แก้ไขมันไม่ได้, ทำให้ว้าวุ่นไป โทษนั้นโทษนี้ เดาอย่างนั้น เดาอย่างนี้ ก็ไม่อาจพบกับความสุขอันแท้จริงเข้าได้เลย. นี่ ! จะเห็นได้แล้วว่า เพราะแก้มันไม่ถูก คือไม่ได้ใช้ตาในแก้, ที่ไม่ใช้เพราะ ตาในยังบอด, ที่ยังบอด เพราะตนยังไม่ได้รักษา, ที่ยังไม่ได้รักษา ก็เพราะตนยังไม่รู้เลยว่า ตาในมีอีกดวงหนึ่ง, —เป็นตา สำหรับพระนิพพาน หรือความสุขอันเยือกเย็นแท้จริงของชีวิต.

ใจของเราบอดเพราะอวิชชา คือความโง่หลงยิ่งกว่าโง่ หลงของเราเอง นั่นเอง. เปรียบเหมือนเปลือกฟองไข่ที่หุ้มตัว ลูกไก่ในไข่ไว้, เหมือนกะลามะพร้าวที่ครอบสัตว์ตัวน้อยๆ ซึ่งเกิด ภายใต้กะลานั้นไว้, ฯลฯ, เหมือนเปลือกแข็งของเมล็ดพืช ซึ่งหุ้มเยื่อสารในสำหรับงอกของเมล็ดไว้, แม้แสงสว่างมีอยู่ทั่วไป มันก็ไม่อาจส่องเข้าไปถึงสิ่งนั้น, จิตต์ที่ถูกอวิชชาเป็นผ้าห่อหุ้ม ก็ไม่อาจสัมผัสกับพระนิพพาน อันมีแสงอยู่อย่างเลียดยิ่งกว่า เลียด ในที่ทั่วไป ตลอดถึงที่ที่แสงอาทิตย์ส่องลงไปไม่ถึง, ฉันทไตก็ฉันทนั้น.

เมื่อใดเปลือกฟองไข่ กะลามะพร้าว เปลือกแข็งนั้นๆ ได้ถูกเพิกออก หรือทำลายลง, แสงสว่างก็เข้าถึงทั้งที่ไม่ต้องมีใครขอร้องอ้อนวอน หรือขู่เชิญบังคับมันเลย, นี่ฉันทไต. เมื่อผ้าของใจกล่าวคือ อวิชชา อุปาทาน ตัณหา อันเป็นผ้าทั้ง หนาและบาง ทั้งชั้นนอก ชั้นกลาง ชั้นใน ถูกลอกออกแล้วด้วย

“การปฏิบัติธรรม” แสงและรสแห่งพระนิพพานก็เข้า

สัมผัสกันได้กับจิตต์นั้นเมื่อนั้นฉันนั้น. เราจึงเห็นได้ชัดเจน, เห็นได้อย่างแจ่มแจ้งทันทีว่า พระนิพพานไม่ใช่จิตต์, ไม่ใช่เจตสิก อันเกิดจากจิตต์แก่จิตต์, ไม่ใช่รูปธรรม ไม่ใช่โลกบ้านเมือง, ไม่ใช่ดวงดาว, ไม่ใช่อยู่ในเรา, ไม่ใช่เกิดจากเรา, ไม่ใช่อะไร ประชึ้นทำขึ้น, มันเปนเพียงสิ่งที่เข้ามาสัมผัสดวงใจเรา ในเมื่อ เราได้ดำเนิน **การปฏิบัติธรรม** ถึงที่สุด เปนการเปิด โอกาศให้แก่พระนิพพานได้ เท่านั้น.

ตัวพระนิพพานคืออะไรเล่า ? เท่าที่กล่าวมาแล้ว กล่าวแต่ฝ่ายที่ไม่ใช่, ส่วนที่ใช้หรือลักษณะของพระนิพพานนั้นคือ อะไร. ในที่นี้ ก่อนอื่นทั้งหมด, ผู้อ่านต้องไม่เข้าใจว่าผู้บรรยาย เปนผู้ลู่ถึงพระนิพพาน หรือพบพระนิพพานแล้ว, พึ่งเข้าใจแต่เพียง ว่า เปนนักศึกษาค้นคว้าด้วยกันเท่านั้น. ถือเสียว่าเปนการสนทนา แลกเปลี่ยนความรู้แก่กันและกัน เท่าที่จะได้มาจากการค้นคว้า ภายในห้องทดลอง คือมันสมอง, และตามแนวแห่งพระบรมพุท-โธวาทของพระผู้มีพระภาคองค์อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็แล้ว กัน. พระนิพพานคืออะไรเล่า, พระนิพพานคือ สภาพชนิดหนึ่ง ซึ่งเปนตัวความบริสุทธิ์ ความว่าง ความเบา ความสุขอันแท้จริง, ความชุ่มชื้นเยือกเย็น ฯลฯ อย่างสุดยอด, เปนสภาพซึ่งแม้จะ พุดว่ามีอยู่ก่อนสิ่งทั้งปวง ก็ยังน้อยไป, พุดว่าอยู่คู่กับสิ่งทั้งปวง ก็ยังน้อยไป, เพราะเปนสภาพที่เปนอยู่เช่นนั้นโดยตัวเองจนตลอด อนันตกาล. เราจึงกล่าวว่าพระนิพพานคืออมตธรรม —สิ่งที่ไม่มีการตาย.

จิตต์ของเราพบกันเข้ากับอมตธรรมนี้ จริง, แต่จิตต์

นั้นหาใช่อมตธรรมไม่. พระนิพพานจึงคือสิ่งที่มีอยู่สำหรับให้ เราหรือจิตต์พบ มันจะได้เยือกเย็นเป็นสุขถึงยอดสุดเพราะเหตุ นั้นได้, และทุกคนควรพยายามทำเพื่อจะได้เสียก่อนแต่จะตายลง ไป. ถ้าจะปล่อยให้จิตต์ท่องเที่ยวไปด้วยความบอดของมัน มันก็เที่ยวไปด้วยอาการอันซ้าซาก กับที่เคยเที่ยวมาแล้วไม่รู้กี่ แสนชาติในวิภูฏสงสารอันยืดยาวนี้. การซ้าแล้วซ้าเล่าด้วยการ เกิดแล้วตายๆ และในระหว่างเกิดตายก็เต็มไปด้วยความกดทับนั้น มันจะดีอะไร, เพราะมันเป็นไปเองตามประสาความมืดบอด เช่นเดียวกับความลุ่มลुकคลูกหลานของตนคนตาบอด ซึ่งปราศจากไม้เท้าและผู้จูง. การลืมนตาและพบกับแสงสว่างกล่าวคือพระนิพพาน นั้นมัน เป็นยอดเยี่ยมที่สุดของความสุข, เป็นความหยุดจบลงของ ความอยากความปรารถนา, เป็นความหมดสิ้นของความสงสัยใน สิ่งที่ยากจะรู้, เป็นยอดสุดของความรู้ของทุกๆ โลก ทุกๆ สมัย และทุกๆ คน. เพราะฉะนั้นเพียงเท่านั้น ก็เป็นการแสดงให้เห็นได้ บ้างแล้วว่า พระนิพพาน —คือจุดปลายทางของชีวิตทุกคน, ถ้า ใครจะถาม ข้าพเจ้าก็ตอบดังนี้, เคยตอบมาแล้วก็ดังนี้, และ จะตอบต่อไปอีกก็ดังนี้.

ทุกคนต้องไปพระนิพพาน! ทุกคนต้องลูถึงพระนิพ- พานไม่วันใดก็วันหนึ่ง, ทั้งที่ในบัดนี้จะเป็นคนโง่หรือคนฉลาดก็ ตาม. ทุกคนจะจบการเดินทางของเขาลงในชาติที่บันลุพระ นิพพาน, ในชาติที่ตาภายในของเขาหายบอด, เพราะทุกคนมีที่ สุดแห่งสังสารวิภูฏ เว้นแต่จะซ้าหรือเร็วเท่านั้น. ทุกคนถูก ธรรมชาติฝ่ายสูงคอยๆ พุงเขาขึ้นๆ เรื่อยๆ แต่จะได้ซ้าหรือเร็ว นั้นแล้วแต่ความหนักมากหรือน้อยของเขา, มันเป็นน้ำหนักแห่ง

ความโง่หรือกิเลส, หรืออีกอย่างหนึ่งคือความบอดมากหรือบอดน้อย. เพราะฉะนั้นทุกคนแม้จะกลับมีการกลับตกต่ำบ้างทางกายหรือทางจิตต์ ในขณะที่ท่องเทียวไปในวัฏฏสงสาร, แต่ตารางที่แสดงงบยอดใหญ่ของเขา จะต้องเลื่อนสูงขึ้นๆ เสมอ แม้เขาจะเคยดิ่งลงสู่เวจีครั้งหนึ่งแล้ว หรือหลายครั้ง. ทุกคนไปตามคติและผลกรรมของตนเองก็จริง แต่ที่เขาเกิดครั้งหนึ่งนั้น มันเป็นการศึกษาของเขาทุกครั้ง, แม้ในบางชาติเขาจะเป็นเด็กดี แต่ในภายหลัง หรือชาติหลังเขาย่อมนะเข็ด ทั้งที่ตามธรรมเขารู้สึกราวจะว่า ชาตินั้นๆ ที่เขาเคยเกิดมาแล้ว ไม่มีอะไรติดต่อกับเนื่องกันเลย.

ตามกฎแห่งวิวัฒน์ (Evolution) ตามแนวแห่งวิทยาศาสตร์แผนปัจจุบันเช่นชีววิทยา (Biology) โดยเฉพะอย่างยิ่งคือลัทธิแห่งดาร์วิน ก็ตาม, ตามแนวแห่งพระพุทธศาสนาคือกฎแห่งปัจจัยสี่สืบสืประการ, ปฏิจจสมุปบาทก็ตาม, แม้ที่สุดแต่ตามที่เราจะสังเกตได้ง่ายๆ ทั่วไปว่า โลกนี้ค่อยๆ เลื่อนสู่ระดับสูงขึ้นๆ ไม่ทางฝ่ายรูปธรรม (Bodily Form) ก็ต้องฝ่ายจิตต์ (Spiritual), ที่จะหยุดนิ่งหรือตกต่ำลงนั้น เบนไม่มี, แล้วแต่ยุคนั้น ที่โลกจะยึดเอาฝ่ายจิตต์ หรือฝ่ายรูปเป็นส่วนสำคัญ, ก็ตาม, ทั้งหมดนี้ ย่อมแสดงว่า สัตถุชาติญาณที่เปนภายใน (Inherent) พร้อมทั้งสิ่งส่งเสริมข้างนอก (Environment) มันล้วนแต่จะดิ่งไปในฝ่ายดีขึ้นๆ เพราะค้นหาของหมู่สัตว์เปนเช่นนั้น. เมื่อใดพากันหนักไปในฝ่ายรูป ก็ถึงจุดปลายทางของฝ่ายรูป เช่นที่วิทยาศาสตร์แผนปัจจุบันกำลังก้าวพรวดๆ ไป, และเมื่อใดโลกพากันหนักไปในฝ่ายจิตต์ ก็จักพากันลุดถึงจุดปลาย

ทางฝ่ายจิตต์ เช่นเดียวกับยุคแห่งพระอรหันต์ที่ผ่านพ้นมาแล้ว. แต่อย่างไรก็ดี แม้โลกนี้จะเป่นเด็กคือ ต้นทุ้งไปในฝ่ายรูป เมื่อ “เซ็ดฟัน” เข้า ก็ยอมหมุนกลับไปสู่ฝ่ายจิตต์เอง. และในยุค นั้นแหละ จะมีสัตว์จำนวนมากจำนวนหนึ่ง ซึ่งหลุดพ้นออกไปจาก โลก (Ultra Mundane) ได้ ทุกคราวที่โลกหมุนมาสู่ราชนี. เมื่อ เราจะรวบเค้าความที่ใหญ่ที่สุดให้สั้นที่สุดแล้ว เราจะกล่าวได้ พร้อมทั้งเหตุผลว่า สัตว์ชาติของสัตว์โลกยอมหมุนไปหาฝ่ายดี ไม่ฝ่ายรูปก็ฝ่ายจิตต์ ดังกล่าวแล้ว สองอย่างนี้เท่านั้น.

เมื่อทุกคนมีอำนาจ “กายสิทธิ์” อันนี้อยู่ในตน มันก็แน่นอนว่าจะถูกดึงดูดไปหาสถานะที่ถึงหรือพบกับพระนิพพาน. ทุกคนเมื่อได้ออกโรงเป่นตัวละครคนโลก ในฉากที่เขาทะเยอทะยาน กระลุ่มกระเหลี่ยมใคร่จะแสดง ช้ำซากเข้าก็เปื่อโลก ซึ่งเรียกว่า “นิพพิทา” เข้าสักวันหนึ่ง. ในวันนั้นแหละ, เมื่อหน้ายก็คลาย ความกอดรัดยึดถือ, เมื่อไม่ยึดถือก็หลุดพ้น และพระนิพพาน เข้าสัมผัสจิตต์ของเขาได้เมื่อนั้น. เรา รู้จักตัวเราด้วยสายตาสั้นๆ แค่นี้ จึงจับตัวความอยากและความเปื่อที่มีสายสัมพันธ์ อันยาวยืดหลายร้อยชาติไม่ได้, ทั้งที่แม้เราจะเคยเห็นเด็กบางคน เกิดมาถึง ก็เปื่อกาม มีโลก โกรธ หลง น้อยกว่าธรรมดา, เราก็หาเข้าใจไปในการทำงานเป่นผลของชาติก่อนๆ ของเขาไม่, มิหนำซ้ำมีความเห็นไปในการทำงาน เด็กคนนั้นมีมันสมองไม่ สมบูรณ์เสียอีก โดยอ้างหลักจิตตวิทยาหรืออะไรที่ตนอยากอ้าง มาตามความอยากของตนเอง. ถ้าหากเรามีสายตายาว มองเห็นได้ข้ามชาติแล้ว เราก็ต้องฉลาดมากกว่านี้หลายเท่า นัก ถึง กระนั้นก็ยังไม่มีใครอยากสร้างสายตาชนิดนั้น เพราะไม่รู้จักบ้าง,

เพราะกลัวว่าโลกจะหมดรสชาติที่หอมหวานไปบ้าง. แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ที่เปิ่นเช่นนั้นแหละ ก็ตกอยู่ในจำพวกที่ถูกไปหาพระนิพพานดุษฎีกัน, เพราะไม่มีอะไรจะมามีอำนาจยิ่งไปกว่าผลกรรมอันปรุ้งแต่งสัญชาติญาณ และความจริงอันไม่รู้จักแปรผันไปได้นี้เลย.

ครั้งหนึ่ง มีผู้กล่าวแก่ข้าพเจ้าว่า ถ้าเราทุกคนแน่นอนว่าต้องถึงพระนิพพานวันยังค่ำแล้ว เราจะไปชวนชวายเป็นปฏิบัติธรรมให้เหนื่อยยากทำไม, หาความสุขในทางโลกเรื่อยๆ ไปจนกว่าจะถึงกำหนดที่ถึงเข้าเอง มิติดีกว่าหรือ, มิเป็นการฉลาดกว่า หรือ? ข้าพเจ้าตอบเขาว่า แน่แน่นอนที่ทุกคนกำลังเปิ่นอยู่เช่นนั้นเองแล้ว โดยไม่ต้องตั้งปัญหาหรือคิดว่าเราควรชวนกันดำเนินรูปนั้น, แต่เราไม่รู้สึกละเอง จึงมาตั้งปัญหาหรือคิดเพื่อทำเช่นนั้นทับลงไปอีก. เรายังตาบอด, ยังกำลังปล่อยให้เรื่อยไปตามใจของเรา. ไม่มีอะไรที่มีอำนาจมากไปกว่าความรู้สึกหรือเห็นแจ้งภายในจิตต์ของเราเอง, และสิ่งนั้นมันก็บังคับควบคุมให้เราดำเนินไปโดยรูปนั้นอยู่อย่างเต็มเปี่ยมแล้ว. การที่ทำตามความคิดแนวใหม่นั้น จึงไม่เป็นการดีกว่าหรือฉลาดกว่าเก่าแต่อย่างใดเลย นอกจากจะช่วยให้ซำยิ่งไปกว่าธรรมดา หรือที่ควรจะเป็นเสียอีก. ข้าพเจ้าลองถามเขาบ้างว่า “ถ้าหากว่ามีใครสักคนหนึ่ง อาจบันดาลให้ท่านถูกฉลากกินแบ่งรางวัลจำนวนล้านได้ตามแต่ที่ท่านจะประสงค์ให้ถูกเมื่อไร, เช่นนี้ ท่านจะขอร้องให้เขานำเงินไปเพื่อให้ท่านถูกพรุ่งนี้ หรือต่อเมื่ออีกสัก ๕๐ ชาติล่วงไปแล้ว?” เขายิ้มและละอายที่จะตอบว่า พรุ่งนี้.

เราจะเห็นได้สัไปเปิ่นลำดับว่า สิ่งที่เราอยากมากที่สุด

ก็คือสิ่งที่เราเข้าใจ (ผิดหรือถูกก็ตาม) ว่ามันดีหรืออวยที่สุดนั่นเอง. คนตาบอด มองไม่เห็นแสงแห่งนิพพาน จะปรารถนาพระนิพพานได้อย่างไร, จะเห็นคุณค่าของพระนิพพานว่าสูงกว่าสิ่งอื่นได้อย่างไร, ในเมื่อตาเนื้อๆ ของเขาซึ่งเอาเวลาไปรู้จักหรือแสวงหาเหยื่อในโลกเสียจนหมด. เขากำลังอยากมีเงินมากๆ เพื่อหานางบำเรอ (ซึ่งเขาเลียงอ้างว่าภรรยา) ตีกสววยๆ รถยนต์งามๆ ยศศักดิ์ชั้นหรูๆ ฯลฯ, พยายามเพื่อให้ได้ในชาตินี้ หรืออีกที่ชาติก็เอา ขอแต่ให้ได้ก็แล้วกัน, และขอย่าเพื่อให้พระนิพพานถลันเข้ามาขวางหน้าเสียก่อน. ถ้าเขารู้จักและเข้าใจพระนิพพานมาก เท่าที่เขาเข้าใจเงินรางวัลล้านบาทนั้นแล้ว เขาจะต้องขอให้ท่านผู้วิเศษบันดาล เพื่อลู่ถึงพระนิพพานในชาตินี้ทีเดียว แม้จะผิดพรุ่งนี้ ก็ยังไม่พอใจ, ถ้าเป็นไปได้.

มีพุทธบริษัทจำนวนมาก ที่ต้องการพระนิพพานทั้งที่ยังไม่ทราบว่าเป็นพระนิพพานคืออะไร แม้แต่น้อย. คราวหนึ่งได้ลองตั้งปัญหาซึ่งไม่ใช่ชื่อสิ่งต่างๆ ตามที่เรียกกันมาก่อน ถ้ามั่นใจในที่ประชุมแห่งหนึ่งว่า มีสถานที่สองแห่ง แห่งหนึ่งต้องการสิ่งของอะไรเป็นได้อย่างนั้นทันที. อีกแห่งหนึ่งจะทำให้ใจของผู้ไปถึงว่างเฉยเสียจากอารมณ์ทุกประการ จนดับหายไปอย่างไม่มีอะไรเหลือสำหรับมาเป็นอย่างนั้นอย่างนี้อีกต่อไป, เช่นนี้ ใครจะเลือกไปในที่ไหน ? ทุกคนที่ตอบว่าเอาแห่งแรก, อีกสองสามคนหนึ่ง, แต่ที่หนึ่งก็เพราะรู้ทันว่าเป็นปัญหาล่อถามของข้าพเจ้า, กลัวจะพลาดเลยหนึ่งเสีย, คาดว่าหากสองสามคนนี้ตอบก็คงตอบเช่นเดียวกัน. ถ้ามั่นใจต่อไปว่าเมื่อถึงที่นั่นแล้ว จะต้องทำอะไร ? เขาตอบว่าต้องการของดีๆ ที่สุด เพื่อทำบุญ

ให้สูงยิ่งสมใจรัก. ข้าพเจ้าถามอีกว่า เพื่ออะไรกัน ? บาง
คนตอบว่าเพื่อไปสวรรค์, บางคนเพื่อไปพระนิพพาน.

ขอให้ลองคิดดูทีหรือว่า สิ่งแรกในปัญหานั้นก็คือสวรรค์
อยู่แล้ว, พวกนี้ไม่รู้จักแม้แต่สวรรค์ที่ตนกำลังปรารถนาอยู่,
ไปถึงสวรรค์แล้ว กลับเสียสละเพื่อหวังสวรรค์อีกอย่างเดียวกัน,
เช่นนี้ จะไปสวรรค์ได้อย่างไร. สิ่งที่สองในปัญหานั้น ก็
คือพระนิพพานอยู่แล้ว เขายังไม่ต้องการ, แต่ต้องการบันได
สำหรับพาดขึ้นขึ้นพระนิพพาน. ข้าพเจ้ารู้สึกสลดใจในการที่
เขาทั้งหลายมีความอยากไปพระนิพพาน ทั้งไม่รู้จักพระนิพพาน,
หรือรู้บ้างน้อยเกินไป เพียงสักว่าชื่อศักดิ์สิทธิ์ชนิดหนึ่งซึ่งทุกๆ คนว่า
ดีที่สุด เท่านั้น. และได้เห็นชัดทีเดียวว่าสำหรับผู้ที่ยังไม่รู้จัก
พระนิพพานนั้น จะต้องถือว่ามีตัวมีตนและมีสิ่งที่ตนยึดถือไปก่อน
มิฉะนั้นก็จะวางๆ จับๆ อยู่แต่ในสิ่งที่ตนสงสัยนั่นเอง และเต็มไปด้วย
ความกลัวหรือความกลัวอันเป็นความทุกข์ และในที่สุดก็
ตายเปล่า, หรือกลับซ้ำกว่าผู้ที่ยึดถือสาวศิบเข้าไปข้างหน้า ตาม
ลำดับๆ, —ประโยชน์ โลกนี้, ประโยชน์ โลกหน้า, ประโยชน์
สูงสุด คือพระนิพพาน. ทั้งนี้ก็เพราะเขาไม่สามารถเข้าใจ
พระนิพพานอันมีนัยลึกลับ เช่นว่าไม่มีการเกิดขึ้น แต่มีอยู่ตลอด
อนันตกาล ดังนี้ เป็นต้น, จนกว่าเมื่อไรเขาจะได้บรรลุพระนิพพาน
นั้นเข้าจริงๆ. การรู้จักพระนิพพานโดยอนุमान หรือโดยอุป-
मान ไม่อาจมีได้เลย สำหรับผู้ที่มีปัญญาหรืออุปนิสัยเช่นนี้.

.....

ในที่จวนจะจบลงนี้ ขอสรุปกล่าวอย่างสั้นๆ อีกแนวหนึ่งว่า
พระนิพพานเป็นจุดปลายทางของทุกคน. ความดึงดูดเข้าหา

สถานะแห่งพระนิพพานย่อมมีอยู่เสมอ แต่ถูกอำนาจแทรกแซงบางอย่าง เช่น ผลกรรม เป็นต้น คอยเหนี่ยวออกนอกทางอยู่เสมอเหมือนกัน, เพราะตนเป็นผู้ตาบอด ไม่รู้จักทำความปลอดภัยแก่ตัวเอง หรือการเดินทางของตน.

กายเปรียบเหมือนลำเรือ, ใจเปรียบนายเรือ, สังสารวัฏฏ์เปรียบกับทะเลหลวง, โลกนั้นโลกนี้เปรียบเหมือนท่าเรือสำหรับการค้าขาย, ผลบุญหรือผลบาปในชาติหนึ่งๆ ในโลกหนึ่งคือการค้าขายของนายเรือ ที่ขาดทุนหรือได้กำไร ที่ท่าเรือแห่งหนึ่งๆ, การได้ถึง “เกาะ” แห่งหนึ่ง ซึ่งนายเรือพอใจถึงกับหยุดการท่องเที่ยวไปในทะเลอย่างเด็ดขาด นั่นคือพระนิพพาน.

เราทุกคน คือเรือรวมทั้งนายเรือ. เมื่อเราหรือโลกพากันสาละวนแต่เรื่องรูปหรือลำเรือ จนลืมใจหรือนายเรือ นายเรือก็จะตายเสียก่อนที่จะนำเรือไปพบเกาะที่ว่านั้น. แต่ถ้าสนใจในนายเรือหรือจิตต์ จนลืมลำเรือเสียทีเดียว เรือก็จะเปียกพังทำลายลงเสีย ก่อนที่นายเรือจะได้ใช้อาศัยไปถึงเกาะที่กล่าวนั้น. เพราะฉะนั้น พระพุทธองค์จึงทรงสอนให้ดำเนินสายกลาง อันเป็นสายแห่งปัญญา ไม่ประมาทไปในฝ่ายตั้ง หรือฝ่ายหย่อน.

ความจริงตัวเราไม่มี. ที่มีก็คือเบ็ญจขันธ์หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “กาย กับ จิตต์”, หรือเรือกับนายเรือเท่านั้น. นายเรือก็ไม่ใช่เรา, เพราะแม้มันจะได้ถึงเกาะคือพระนิพพานนั้นหรือไม่ก็ตาม มันยังคงไม่อยู่ในอำนาจของใคร, รังแต่จักแตกดับไปเป็นธรรมดาของมันเท่านั้น. เกาะหรือพระนิพพานนั้นเล่า ก็สักว่าเป็นเกาะหรือพระนิพพานของตัวมันเอง, รับรู้อะไรกับใครไม่ได้ เหมือนแสงสว่าง เมื่อเราเปิดหน้าต่างมันก็เข้ามาสว่างให้

เรา, ปิดเสียก็มีตอก, แต่แสงสว่างนั้นคงเป็นแสงสว่างอยู่นั่นเอง.

ถ้าสิ่งใดเป็นตัวตน, สิ่งนั้นต้องไม่รู้จักแตกดับ ไม่ต้องอาศัยผู้อื่นหรือสิ่งอื่น, และต้องอยู่ในบังคับ รั้งอะไรกันได้นี่ ! เมื่อมีแต่สิ่งทั้งหลายซึ่งล้วนแต่เป็นไปตามเรื่องของตนเหตุของตัวมันเองแล้ว มันก็ไม่มีตัวตน แม้กระทั่งพระนิพพาน. ถ้ามีเพราะอำนาจความรู้สึกบางชนิด มันหาใช่ตัวตนอันแท้จริงไม่, ยังเป็นฝักฝ่ายแห่งวิชาอยู่ดี. การลูถึงพระนิพพานจึงเป็นเพียงจุดปลายทางของทุกคนเท่านั้น.

เบ็ญจขันธ์ใด ยังมีวิชาอยู่ภายในตัวมัน เบ็ญจขันธ์นั้นก็มิอุปาทานอันเป็นเหตุให้ยึดถือตัวเองว่า เรา, เราเป็นเรา, ฉันทเป็นฉันท เป็นต้น. “เรา” จึงคงอาศัยมีอยู่ได้แต่เพียงในเบ็ญจขันธ์ที่ยังมีอุปาทานอยู่ภายใน. และเบ็ญจขันธ์ชนิดนี้ยังสัมผัสกันไม่ได้กับพระนิพพาน จึงต้องเต็มไปด้วยทุกข์และกลิ้งเกลือกไปในวัฏฏสงสาร อันสูงๆ ต่ำๆ ลุ่มๆ ดอนๆ ระเกะระกะไปด้วยของเสียบแทงเผาหลน.

เบ็ญจขันธ์ใด ภายหลังจากที่ได้ช่วยตัวมันเอง ด้วยการปฏิบัติธรรม, เป็นเบ็ญจขันธ์ที่วิชาและอุปาทานตั้งอยู่ไม่ได้แล้ว ก็ไม่มีเรา ในเบ็ญจขันธ์นั้น. เบ็ญจขันธ์นั้น เหมาะและดีพอสำหรับการสัมผัสเข้ากับพระนิพพาน, มันจึงได้รับรสคือความเยือกเย็นแสนที่จะเย็นของพระนิพพาน จนกว่ามันจะแตกดับไปอย่างไม่เหลือเชื้ออะไรไว้ สำหรับการเกิดอีก เช่นเบ็ญจขันธ์ที่ยังมีวิชาหรือมี ‘เรา’, มีความสำคัญว่า ‘เรา’.

เบ็ญจชั้นที่หมดอวิชา แต่ยังไม่แตกดับ ยังดีมีรสพระนิพพานอยู่นั้น, ภาวะอันนี้ เราเรียกว่า สอุปาทิเสสนิพพาน, หรือ นิพพานเฉยๆ. เมื่อใดเบ็ญจชั้นนั้นทำการแตกดับลงอย่างหมดเชื้อ, ภาวะอันนี้เราเรียกกันว่า อนุอุปาทิเสสนิพพาน, หรือ ปรินิพพาน.

การปฏิบัติธรรม หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อริยมัคค์มีองค์แปดนั้น เป็นตัวทางให้ถึงพระนิพพานนั้นๆ. ข้าพเจ้าหรือท่านผู้อ่านทุกคน จะยังอยู่ห่างไกลต่อพระนิพพานเพียงใด นั้นยากที่ผู้อื่นจะรู้แทนกันได้ นอกจากตัวเอง. เหตุนี้ ท่านจึงกล่าวไว้ อย่างน่าจับใจว่า ธรรมทั้งหลาย กระทั่งถึงพระนิพพานเป็นที่สุดนั้น เป็นสันติภูมิคือ **ของใครใครเห็น,** ดังนี้. สำหรับข้าพเจ้า, สามารถเพียงแต่ขอยืนยันว่า ทุกคนมีจุดปลายทางอยู่ที่พระนิพพานเท่านั้น.

๓๐ สิงหาคม ๒๕๙.

เรื่องนี้อุทิศแด่ “ผู้คนองธรรม”

สัตว์โลกเรียกมนุษย์ นี้
เลี้ยงอาตม์ อาชีพเยย
ว่างงาน แบ่งกาล สำ
สนทนา หาข้อแก้

มีธรรม ครอบแล,
คำเข้า,
หรับสู่ ธรรมแล.
ขจัดฉงน.

ครูเทพ (จากไทยเขมม)

นำเที่ยว จตุสังเวชนียสถาน

“พุทธโลกการมณจิตต์” แปล

จากสมุด PILGRIMS' GUIDE TO BUDDHA-GAYA. Sarnath,
Kusinara, and Lumbini, by Annagarika.

คำนำของผู้เขียน

พุทธศาสนิกชนผู้ไปนมัสการณะประเทศอินเดีย ย่อม
ได้รับความลำบากนานาประการ และที่เป็นอย่างยิ่ง ก็คือไม่รู้
อิโนหือเห่นของการคมนาคมในบ้านเมืองนี้. และมีอยู่บ่อย
ที่ถูกพวกปลิ้นปลอกเจตนาล่อลวงให้หลง เพื่อประโยชน์ตน.
ในสมุดเล่มเล็กนี้ ได้บรรยายเรื่องย่อๆ ว่าด้วยสถานที่ที่เขาจะไป
นมัสการ, รถยนต์ประจำทาง และรถม้าที่เปนพาหนะไปมา,
อัตราราคาที่พักสมควร, เวลารถไฟ, การเปลี่ยนรถ, ที่พักแรม
และ ฯลฯ

ข้าพเจ้าหวังว่า ผู้จาริกไปนมัสการ คงจะได้รับ
ความสะดวกสบายบ้าง จากคำบรรยายเรื่องนี้ของข้าพเจ้า. . . . .

อันนฆาริกะ

“สถานที่ศักดิ์สิทธิ์สี่แห่ง”

สถานที่ศักดิ์สิทธิ์สี่แห่ง ตามตำนานแห่งพระพุทธศาสนานั้น คือ :—

๑. สวณลุมพินี —ที่ซึ่งเจ้าชายสิทธัตถะประสูติ.

๒. พุทธคยา — ที่ซึ่งเจ้าชายสิทธัตถะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธรเจ้า.
 ๓. ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน — ที่ซึ่งพระพุทธรองค์ทรงแสดงปฐมเทศนา.
 ๔. กุสินารา — ที่ซึ่งพระพุทธรองค์ ปรีณิพพาน.

สมมุติว่าตามเจตนาของเราในที่นี้ เราจะตั้งต้นเดินทางนมัสการจากพุทธคยา และจบการเดินทางลงที่สวนลุมพินี.^๑

พุทธคยา

พุทธคยาเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สุดสำหรับพวกพุทธศาสนิกชน, เช่นเดียวกับ เมกกา สำหรับพวกหมัด, เยรูซาเล็มของพวกคริสเตียน, และเมืองกาสี กับพวก ฮินดู. จากทุกส่วนของโลก พุทธคยาได้รับการเยี่ยมชมเยื่อนของผู้จาริกนมัสการ และนักท่องเที่ยวโดยเท่าๆ กัน. ระยะทางจากสถานีรถไฟ(คยา) ไปถึงบริเวณพุทธคยาเจดีย์ ประมาณ ๗ ไมล์^๑ มีถนนอย่างดีเชื่อมถึงกัน. มีรถยนต์ประจำทาง รถยนต์เช่า, รถม้าที่มีประทุน, รถม้าเดี่ยวไม่มีประทุน ซึ่งผู้เดินทางจะเรียกเช่าโดยसानได้ด้วยราคาอันสมควร, สำหรับรถม้าคู่มีประทุน อย่างมากเที่ยวละ ๑ รูปี ๘ แอนนา, ไปและกลับ ๓ รูปี และรถม้าเดี่ยวไม่มีประทุน ราว ๑๒ แอนนาเท่านั้น.

ที่ใกล้สถานี, ระยะห่างเดินประมาณ ๑๐ นาที มีบ้านพักสำหรับพุทธบริษัท ที่ถนน แม็คเคลียด, พุทธบริษัทพักได้ฟรี. สำหรับผู้ที่ไม่มี

---

๑. ผู้เดินทางไปจากทางใต้ของอินเดีย เช่นสยาม พม่า จะต้องตั้งต้นการเดินทางตามที่กล่าวนี้, จะเดินตามลำดับตัวเลข ซึ่งท่านเรียกตามกาลของพระพุทธรองค์ ไม่สะดวก—เราจะต้องเดินทางไปให้ถึงกัลกัตตา อันเปนเมืองท่าก่อน แล้วจับรถไฟไปพุทธคยา ซึ่งเป็นจุดแรก—ผู้แปล

๑. หมายเหตุ : ๑ ไมล์ - ๔๐ เส้น

๑ รูปี - ๘๐ สตางค์(เทียบอัตราแลกเปลี่ยนปัจจุบัน)

๑ แอนนา - ๕ สตางค์ ” ”

เงินมากพอเช่ารถม้าคู่ อาจเดินเท้าประมาณ ๑ ไมล์ ครั้ง ไปที่ทางรวบ
ชั้นชั้วระ ใกล้ๆ กับวิฆนปาท และจากที่นั่นเขาอาจโดยสารรถม้าเดี่ยว ไป
พุทธคยาเจดีย์ โดยเสียค่าเพียงคนละ ๒ แอนนา เท่านั้น.

นอกจากพวกพุทธบริษัทที่มีใช้ชาวอินเดีย ซึ่งเดินทางไปนมัสการ
และพักอยู่ชั่วคราวแล้ว, ไม่มีพุทธบริษัทแม้แต่คนเดียว ที่อาศัยอยู่ที่
พุทธคยา. มีแต่พวกฮินดูที่จนๆ และหมัดบ้าง ไม่สู้มากนัก.

ก. พระเจดีย์ใหญ่

เมื่อผู้จาริกก้าวลงคันบันไดที่ประตู^๒ สิ่งแรกที่เขาจะสดุดตาพร้อมด้วย
ความตกตลึง ก็คือองค์พระเจดีย์ใหญ่ ซึ่งแวดล้อมไปด้วยสถูปต่างๆ โดย
รอบทุกด้าน, และลานสวน ซึ่งเต็มไปด้วยไม้ใบและไม้ดอก. พระมหา
เจดีย์อันงดงามนี้ สร้างขึ้นโดยพระเจ้าอโศกมหาราชราชาธิราช บนที่ซึ่งพระพุท
องค์ได้ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ. ผู้สังเกตจะเห็นได้ว่าสถาปัตย-
กรรมอันนี้ อยู่ในสถานะที่เคยถูกทอดทิ้งละเลย และคงจะพังสลายเสียนาน
แล้ว ถ้าหากว่าเมื่อประมาณ ๕๐ ปีมาแล้วมิได้รับการปฏิสังขรณ์ของรัฐบาล
อังกฤษ ให้ดีขึ้นเท่าที่เราเห็นกันอยู่ในปัจจุบันนี้. รูปร่างของพระมหา
เจดีย์นี้เป็นเจดีย์ทรงชั้นเดียว มีมุขรอบทุกด้าน เป็นสถาปัตยกรรมชั้นประณีต.
มีส่วนสูงจากพื้นดินถึงยอดสุด ประมาณ ๑๘๐ ฟิต, (๓๐วา).

ข. พระพุทธปฎิมา

สิ่งต่อไป ที่ผู้ไปนมัสการจะพึงสังเกต คือพระพุทธปฎิมา. เป็น
รูปแทนพระพุทธรองค์ ในท่านั่งขัดสมาธิ ผินพระพักตร์ทางทิศตะวันออก พระ

---

๒. พื้นที่ในบริเวณฐานพระเจดีย์ ต่ำกว่าแผ่นดินธรรมดา, น่าจะเป็นเพราะแผ่นดินข้าง
นอกสูงขึ้น --ผู้แปล.

หัตถ์ซ้ายวางแบบนพระเพลลา และพระหัตถ์ขวาพาดห้อยอยู่ที่พระชาณุ(เข่า) ข้างขวา, พระเนตร์ ล้อมครึ่งเดียว ตามลักษณะสมาธิ. พระกรรณยาว ย้อย พระเศียรปกคลุมไปด้วยพระเกษาหยิก มีมุ่นขมวดบนจอมยอด. ตรงหน้าพระแท่นเบื้องล่าง ท่านจะสังเกตเห็นว่ามีรูปปฏิมาของสัตว์สี่รูปร่าง เป็นรูปแท่นเทพเจ้าสี่องค์ของศาสนาฮินดู. เมื่อขึ้นไปบนชั้นบันไดกลางพระแท่น จะเห็นรูปปฏิมา ของพระนางมหามายา พระพุทธมารดา. โดยรอบของ मुख รอบ เต็มไปด้วยเทวรูปสัตว์ ซึ่งประดับตกแต่งด้วยผ้า.

ค. การบูชาของพวกฮินดู

พวกฮินดู สักการบูชาพระพุทธปฏิมา เช่นเดียวกับเป็นพระเจ้าของตนเอง. เขาอ้างว่า พระพุทธองค์เป็นอวตารปางที่เก้า ของพระวิษณุ เป็นเจ้า.

ในปัจจุบันนี้ พระมหาเจดีย์ตักпенกรรมสิทธิ์ของท่านมหันต์ (พระฮินดู) ผู้ซึ่งอ้างสิทธิว่าเป็นสินสมบัติที่ได้รับทอดจากบรรพบุรุษและว่าเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นโดย อมรเทพ สารมะ. ศิลจารึกมีอยู่ที่พุทธคยานั้น มีใจความว่า “มันเป็นที่ปรากฏแล้วแก่มหาชนที่มีการศึกษาว่าโดยแท้จริง ท่านได้สร้างพุทธนิवासสถานนี้ขึ้น, ข้าพเจ้าได้จารึกความมีสิทธิอันชอบธรรมในสถานที่นี้ ลงที่แผ่นศิลา, เพื่อจะได้เป็นพะยานยืนยันตัวมันเอง, เมื่อ “วันศุกร์,” จตุตถवारแห่งสुकข์ของเดือน มธู, ในสัตตมवारหรือวันพิธี “ดีกใหญ่” ของพระคณศร์เป็นเจ้า, และเป็นปีที่ ๑๐๐๕ แห่งศักราช วิกramaทิติ.”

ท่านธรรมปาละแห่งลังกาทวีป ผู้ซึ่งล่องกลับไปเมื่อไม่นานนักนี้ได้พยายามอย่างสุดขีด ในอันที่จะเอาพระมหาเจดีย์คืนกลับมาเป็นของพุทธศาสนิกชน แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ. ในปัจจุบันนี้ ทั้งฝ่ายฮินดู และพุทธ

ศาสนิกชน ต่างก็พอใจในความมีสิทธิเท่าๆ กัน ในอันที่จะเข้าไปสักการบูชา, ส่วนพระมหาเจดีย์ อยู่ภายใต้ความควบคุมของรัฐบาล.

ง. พระพุทธรูป

ทางเบื้องหลังของพระมหาเจดีย์ ผู้ไปนมัสการจะได้เห็นต้นมหาโพธิ มีสาขาแผ่ครีมีรอบต้นทุกด้าน ให้ความร่มเย็นแก่นักจาริกแสวงบุญผู้ซึ่งได้ใช้เวลาเป็นชั่วโมงๆ เพื่อนั่งสมาธิเคียงข้างที่อันศักดิ์สิทธิ์ คือที่ซึ่งพระพุทธรูปได้เคยประทับนั่ง และอธิษฐานจิตปล้นพระวาจาว่า “ให้ผิวหนัง และเส้นเอ็นเขียวแห้งไป ให้เนื้อและเลือดเหือดแห้งไปเถิด, แต่เราจะไม่ยอมลุกจากที่นี่ จนกว่าจะได้ บันลูนบุตรสัมมาสัมโพธิญาณ.”

พระพุทธรูป เป็นหินแผ่นใหญ่แกะสลัก, คงปรากฏอยู่ในภาวะที่จะเฉลิมสัทธาของผู้ไปเห็น, ตั้งอยู่ชิดกับกำแพงพระมหาเจดีย์. ทางเบื้องต่ำ มีรอยพระบาทขนาดใหญ่สองรอย, (นัยว่า) รอยหนึ่งของพระพุทธรูป และอีกรอยหนึ่งของพระวิษณุเป็นเจ้า สลักอยู่บนแผ่นหินเนื้อแข็ง.

จ. รั้ว

แต่เดิม, พระมหาเจดีย์ ทุกด้านแวดล้อมไปด้วยรั้วหินสลักอย่างงาม ซึ่งบัดนี้ได้หักพังลงเสียแล้ว. ผู้ไปเที่ยวจะได้เห็นรั้วบางส่วนซึ่งได้รับการซ่อมแซมให้ดีขึ้น ทางด้านทิศใต้ของพระวิหาร. นายพันตรี มาร์ช กิตโต (Markham Kittoe) ผู้เป็นคนแรกซึ่งได้ สังเกตเห็นศิลปะแห่งการแกะสลักที่รั้ว, พูดว่า “ฉันขอเชิญชวนให้มีการพิจารณาอย่างละเอียดลออ ต่อลวดลายต่างๆ เหล่านี้ ซึ่งภายในนั้นเราจะพบรูปสตรีกับรูปศิรัษะม้าหรือพา, และรูปพะบนฐานรอง, ตุ่มน้ำ, รูปคนสามคน — ผู้หญิงสองชายหนึ่ง, ดอกบัว, และรูปคนกำลังประเล้าประโลมกันอยู่อีกคู่หนึ่ง ซึ่ง

มีตุ่มน้ำวางอยู่ข้างๆ , รูปคนครึ่งท่อนเปนนสัตว์, วัวและม้า มีปีก, และรูป สฟิงซ์ ซึ่งทุกๆ ชิ้นชวนให้คิด และเต็มไปด้วยคติลึกลับ.

กล่าวกันมาว่า มีอยู่สมัยหนึ่ง ที่พวกภิกษุในพุทธศาสนาพากัน ประกาศสั่งสอนลัทธิเทพเจ้าแห่งกามารมณ์ (divine religion of sexology) หรือลัทธิเปลือยกาย ซึ่งได้ถูกขัดขวางโดยพวกฮินดู, และได้นำมาซึ่งความเสื่อมสูญแห่งพุทธศาสนา ในอินเดีย.

ฉ. “พุทธกุณฑ”

ประมาณ ๕๐ หลา ทางใต้ของพระวิหาร, ผู้ไปนมัสการจะเห็นอ่างใหญ่ซึ่งพระพุทธรูปเจ้าเคยทรงใช้เพื่อการสรงน้ำ.

อ่างนั้น มีกำแพงสูงล้อมรอบทั้งสี่ด้าน. ทางด้านหนึ่ง มีห้องเล็กๆ หลายห้อง ซึ่งเหล่าพระพุทธรูปสาวก ใช้พักหลังจากการสรงน้ำแล้ว เพื่อการเจริญสมาธิ.

พวกฮินดูอาบน้ำในอ่างนี้ ในเมื่อพิธี “ปิตตะ” (ทำบุญเพื่อผู้ตาย คราวตรุษสารท) ได้กระทำกันสิ้นสุดลงแล้ว.

ช. พระสถูป.

ทุกด้านของพระวิหาร, ผู้ไปนมัสการจะสังเกตเห็นพระสถูปมากหลาย แตกต่างกันทั้งโดยขนาดและทรวดทรง. บางองค์สลักเป็นลวดลายบรรยายเรื่องพระพุทธรูปประวัติอย่างงดงามมาก.

ภายใต้พระสถูปเหล่านั้น บันจกระดุก (หรือวัตถุอื่นๆ) อันเปนอนุสสาวรีย์ที่เหลืออยู่ ของเหล่าภิกษุ (เอระสำคัญที่ล่วงลับไปแล้ว). สถูปเหล่านี้ สร้างขึ้นโดยสัทธีวิหาริกอันเตวาสิกของท่านนั้นๆ เพื่อเป็นเครื่องอนุสรณ์อันศักดิ์สิทธิ์. กล่าวกันว่า พระอัญญาส่วนหนึ่งของพระเจ้าอโศก จักรพรรดิยาราช ก็ถูกบันจไว้เพื่อการบูชาที่พุทธคยานี้เหมือนกัน.

ช. สถานที่ศักดิ์สิทธิ์เจ็ดแห่ง

สมเด็จพระพุทธรองค์ ภายหลังจากการตรัสรู้แล้ว ทรงใช้เวลา เจ็ดสัปดาห์ ซ้ำซากอยู่ในอนุตตรภาพแห่งอมตมทานิพพาน (คือการลูถึงความดับสนิทของปวงทุกข์), ในสถานที่เจ็ดแห่ง (แห่งละหนึ่งสัปดาห์). เหล่าพุทธบริษัทที่มาจาก พม่า จีน ญี่ปุ่น ลังกา ธิเบต สยาม ฯลฯ ต่างก็ขนานนามสถานที่เจ็ดแห่งนี้ ตามภาษาของตนๆ. แต่ชื่อที่กล่าวต่อไปข้างล่างนี้ เปนชื่อตามในพระบาลีเดิม.

๑. โโพธิ ภายใต้อันโพธิ์นี้, พระพุทธรองค์ได้บรรลุถึงซึ่งสัมโพธิญาณ. และต้นโพธิ์นี้เป็นวัตถุสำคัญแห่งการท่อมุ่เถียงและวิวาท, ถูกทำลายลงโดยฝ่ายที่เป็นศัตรูสองครั้งมาแล้ว. แต่ที่ยังคงรักษาพันธ์สืบอายุของตนไว้ได้จนมาถึงบัดนี้ (โดยหน่อ). ท่านจะสังเกตุดเห็นได้ว่า อยู่ติดกับวิหารใหญ่ทีเดียว.

๒. อนิมมิส โลจาน ที่นี่, ในสัปดาห์ที่สอง, พระพุทธรองค์ประทับยืนแห่งต้นโพธิ์ และมีคารวจิตต์ต่อสันทิฏฐิทธิผล แห่งปรมัตถธรรมซึ่งพระองค์ได้บรรลุแล้ว.

บนเนินสูงทางทิศตะวันออก, ราว ๑๐ หลาจากพระวิหารใหญ่ ท่านจะได้เห็นวิหารเล็กๆ กลางป่าต้นไพล์ (มตุม), ซึ่งภายในมีรูปปฏิมา อันเรียกกันทั่วไปว่า “ตารา—เทวี.”

๓. จังกมนะ ในสัปดาห์ที่สาม, พระพุทธรองค์ฆ่าเวลาด้วยการเสด็จจงกรมไปมา ภายในสมาธิวิเวก, อิ่มเอิบด้วยสุขที่เกิดจากวิมุติภาพ.

มีรอยก้าวพระบาท ๑๙ รอย สร้างขึ้นเปนรูปดอกบัว แทน, ในฐานเป็นที่ๆ ทรงเหยียบเมื่อจงกรม. รอยก้าวเหล่านี้ ท่านจะได้เห็นมันอยู่ติดกับพระมหาวิหาร, ทางทิศเหนือ.

๔. รัตนขระ ในสัปดาห์ที่สี่, ที่นี่พระพุทธรองค์ได้ประทับนั่ง

ภายในรัตนพระ(เรือนแก้ว), ทรงระลึกถึงอภิธรรม และทรงครุ่นคิดว่า “เรา ได้รู้สึกซึมซาบธรรมอันลึกซึ้งที่สุด, เป็นของประเสริฐยิ่ง และอำนวยการดีสุดจริง แต่ว่ายากที่จะรู้ตามสำหรับผู้ซึ่งมีจิตต์วนเวียนอยู่ในวงแห่งความเพลิดเพลินในทางโลก และแสวงความเพลิดด้วยความทะเยอทะยานอย่างวิสัยโลก. ถ้าเราจะประกาศธรรม ก็จะไม่มีการเข้าใจ มันจะนำความเหินห่างเหินไปเปล่า และความวุ่นวายมาสู่เราเปล่าๆ.

ท่านจะได้เห็นรัตนพระนี้ อยู่ตรงหน้าต้นโพธิ์ ห่างกันเพียงไม่กี่ หลา ไปทางทิศเหนือ. เป็นวิหารไม่มีหลังคา อยู่ท่ามกลางหมู่ต้น“ปีป เป็ล,” ด้านหน้ามีประตูปรูปโค้งกลม ไม่มีรูปปฏิมาในวิหารนี้.

๕. อชपालะ เมื่อพระพุทธองค์ประทับนั่งใต้ต้นอชपालะ (ต้น ไทรเป็นที่พักแดดของเด็กเลี้ยงแพะ), ในสัปดาห์ที่ห้า พราหมณ์ผู้หนึ่ง ได้มาเฝ้าและทูลถามปัญหา ว่า คนจะเป็นพราหมณ์ได้โดยอย่างไร ? ตรัสตอบว่า :—

“มิใช่เพราะสายธูรา, มิใช่เพราะการบูชารูปเคารพ, มิใช่เพราะ การฆ่าแพะบูชาอัญญ, แต่ต้องเพราะเขาเป็นผู้ละขาดจากบาป ปราศจาก ความเยอหยิ่งถือตัวถือตน, เป็นผู้ซึ่งจบเวท กระทำกิจสี่อย่างเพื่อความ บริสุทธิ์ได้บริบูรณ์แล้ว, คนเช่นนี้แหละ ควรเรียกตัวเองว่าเป็นพราหมณ์ ได้โดยแท้.”

ผู้ไปนมัสการจะได้เห็นต้นไม้ต้นนี้ อยู่ต่อออกไปจากรัตนพระเล็ก น้อย, มีแผ่นอิฐล้อมรอบ และถึงกลางลำต้นของมัน, ที่นี่มีรูปปฏิมาสำหรับ พวกอินดูบูชา.

๖. สระมัจฉลินท์ ในสัปดาห์ที่หก เมื่อพระพุทธองค์ประทับนั่ง ภายใต้นจิกมีนามว่า มัจฉลินท์ มีฝนตกหนักตลอดหกวัน ปรากฏว่ามีพระยานาค มาป้องกันฝนให้พระองค์ด้วยพังพานของมัน.

สระนี้ อยู่ห่างจากพระมหาวิหารพุทธคยาไปทางทิศใต้ราว ๑ ๑/๒ ไมล์. มีทางเดินไปถึงสระนี้ ผ่านข้ามทุ่งนาไป. ในปัจจุบันนี้ ปรากฏอยู่แต่สระ ไกลๆ กับหินดูพีستی, (ไม่ปรากฏต้นจิก).

๗. ราชายตนะ ที่นี้พระพุทธรองค์ทรงประทับตลอดสี่ปาดาร์ที่เจ็ดสองพานิชนาม ตปุสสะ และภัลลุกะ ได้เป็นผู้เข้ารับถือนิสาสนาของพระองค์เป็นพวกแรก, เมื่อเขาปฏิญาณตนแล้ว พระองค์ได้เสด็จไปเพื่อแสดงธรรมที่อสิปตนะ มิคทายวัน (สารนาถ).

สถานที่นี้ ตั้งอยู่ ต่อจากสระมุจจลินท์ออกไปทางทิศใต้ ห่างกันราวครึ่งไมล์. บนลานโล่งดินแข็ง ล้อมรอบไปด้วยทุ่งนา ผู้ไปเที่ยวจะได้เห็นวิหารเล็กๆ ซึ่งข้างนอกมีพระพุทธรูปยืนอยู่รูปหนึ่ง.

ฉ. บ้านนางสุชาดา

ที่นี้ พระพุทธรองค์ได้รับข้าวหุงด้วยนม จากธิดาผู้มีตระกูลนางหนึ่งชื่อ สุชาดา. สถานที่นี้ โดยมากได้รับการเยี่ยมชมเยียนจากนักจาริก ที่มาจากพม่าและลังกา, ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของมหาวิหาร ห่างกันราว ๑ ไมล์. เมื่อได้ท่อน้ำข้ามปลายแม่น้ำเนรัญชรา ส่วนที่ตื้นแล้ว ท่านจะพบเนินดินสูงไกลๆ กับพีستی, มีนามว่าพักริว. จากเนินสูงนี้ ท่านอาจมองเห็นแม่น้ำอโนมา, หาดทรายอรุเวลา และภูเขาตุงคสารี.

ญ. ถ้ำตุงคสารี.

ที่นี้ พระพุทธรองค์ทรงฝึกจิตต์ ตลอดหกปี ก่อนการตรัสรู้เป็นพระพุทธรเจ้า. สถานที่นี้ ส่วนมาก ได้รับการเยี่ยมชมเยียนจากนักจาริกที่มาจากจีน ญี่ปุ่น และทิเบต, อยู่ห่างจากพุทธคยา ๖ ไมล์. สำหรับผู้ที่ไม่ชำนาญการเดินทาง ขอแจ้งให้ทราบ ว่า ควรทำความตกลงกับท่าน ฮินดู มหันต์ ซึ่งจะ

กรุณาให้ยืมข้างไปโดยไม่คิดมูลค่า. แต่สำหรับผู้สามารถเดิน และไม่มีสัมภาระหนักนั้น มีอีกวิธีหนึ่งคือ :

เมื่อเสร็จการนมัสการที่พุทธคยาแล้ว, แต่เข้าตรู เตรียมอาหารติดไปด้วย ออกเดินไปดุงคสารี ไม่ตั้งใจกลับไปที่พักคยาอีก จะถึงที่นั่นก่อนสิบนาฬิกาก่อนเที่ยง. เมื่อเสร็จการบูชาแล้ว ออกเดินทางระยะ ๒ ไมล์ ไปถึงสถานีรถไฟ พันธ. จากสถานีนี้ จะจับรถไฟไปบ้านพักตึกสวัสดิกะที่สถานีคยา หรือจะไปกัลกัตตาก็ได้. รถไฟออกไปคยาเวลา ๑๒.๓๐ นาฬิกา. สำหรับรายที่มีหีบห่อสัมภาระหนัก ควรจัดส่งมันไปที่สถานีคยา หรือตึกสวัสดิกะเสียก่อน (แต่จะออกเดินจากพระวิหารพุทธคยาไปดุงคสารี). วิธีนี้จะทุ่นเวลา ทุ่นเงิน และความลำบาก.

ก. เทียวเมืองราชคฤห์

ราชคฤห์ อยู่ห่างจากพุทธคยา ๔๕ ไมล์. ผู้ไปเที่ยวราชคฤห์ที่ไม่มีผู้นำ จะเดินทางผ่านปัตนะ เปลี่ยนรถที่ปั๊บเตียรปุระ และมาถึงคยา เป็นการอ้อมวงกลมใหญ่ทีเดียว. ทางที่ดีและง่ายที่สุดเป็นดังนี้ :

มีรถยนต์ประจำทางแล่นตรง จากหอนาฬิกาที่คยา (ผ่านเนาวทชะ) ไปถึงพิหาร. ค่าโดยสารคนละ ๑ รูปี ๔ แอนนา. จากพิหารจับรถไฟไปราชคฤห์. อีกทางหนึ่ง สำหรับผู้ที่สามารถเดินและทุ่นรายจ่าย, คือจับรถไฟ (จากคยา) ไปลงที่สถานีติลียะ, หรือไปโดยรถยนต์ประจำทาง สั้นระยะทาง ๒๖ ไมล์ ลงที่ใกล้ๆ ฮิสส์ บะซาร์. จากที่นี้ถึงราชคฤห์ห่างกัน ๑๒ ไมล์. ไปโดยรถยนต์ประจำทางอีก ๖ ไมล์ อีก ๖ ไมล์หลัง เดินเข้าข้ามภูเขาราชคฤห์. มีบ้านพักงดงามสร้างขึ้นโดยท่านพระโกทินหะ ซึ่งมาจากประเทศพม่า. นาลันทา อยู่ห่างราชคฤห์ ๖ ไมล์ เป็นสถานที่ที่จะได้รับผลคุ้มค่าที่ไปดู. มีพิพิธภัณฑ์เล็กๆ, สถานที่ที่จะไปเยี่ยมคือ

ภูเขาศิชมภู, ภูเขาอิสสิคิลิ, สถานที่โบราณหักพัง, ที่ซึ่งพระเจ้าพิมพิสาร พบกับพระพุทธองค์ และถ้ำสัตตปิณฑิคุหา, อาบน้ำที่น้ำพุร้อน.

พาราณสี

ชื่อปัจจุบันของตำบล อีสิปตนะ คือ สารนาถ. อยู่ห่างจากคยา ๑๓๔ ไมล์. มีรถเร็วออกจากคยาสองขบวน, ขบวนหนึ่งออกเวลาเช้า ๖.๓๕ น., อีกขบวนหนึ่งค่ำ ๑๑.๓๐น. รถคนโดยสารธรรมดา ออกจากคยา เวลาเช้า ๕.๐๕ น., และบ่าย ๖ น. ตัวไปคยา ราคา ๒ รูปี ๕ แอนนา.

ผู้ท่องเที่ยว ควรออกจากบริเวณวิหารพุทธคยา เวลาเย็น ๕ น. มาพักอยู่ที่ตึกสวัสดิกะ หรือจะเลยไปถึงสถานีคยาที่เดียวก็ได้. รถด่วนกลางคืน (ขบวน เดลฮี เอกซเพรส) ออกจากคยาเวลา ๑๑.๓๐ น. กลางคืน, ถึงพาราณสีคานต์ เข้า ๔ น. มีการเปลี่ยนรถ ที่สถานี โมฆุลสาเรีย. รถด่วนขบวนเช้า (เทห์รดูน เอกซเพรส) ออกจากคยาเวลาเช้า ๖.๓๕ น. ถึงพาราณสี เวลาเช้า ๑๑ น., ไม่มีการเปลี่ยนรถ.

ระยะทางจากพาราณสี ไปถึงสารนาถ ห่างกัน ๕ ไมล์. รถม้า กูบ และรถม้าเดี่ยว มีเรียกได้ตลอดเวลา. ราคาที่พอสมควร สำหรับรถม้า กูบคันละ ๑ รูปี ๘ แอนนา.

ที่สารนาถมีบ้านพักสามแห่ง. แห่งหนึ่งเป็นของสมาคมมหาโพธิ. อีกแห่งหนึ่งของคณะพม่า, และอีกแห่งหนึ่งเป็นของคณะโซไนเซ, ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้รับการรับรองที่พอใจ.

ที่นี่ มีสถานีรถไฟ เรียกว่า สถานีสารนาถ ของบริษัทรถไฟสาย

B. & N. W. ระยะทางจากสถานีนี้ ไปถึงโบราณสถาน ห่างกันเกือบ ๑ ไมล์.

สถานที่ที่ควรเที่ยวเยี่ยมชมที่สารนาถคือ :—

ฉาคันทีสถูป	วิหารไชนะ
พิพิธภัณฑ	วิหารพุทธหลังใหม่
พระแท่นใหญ่	ระฆังทอง
เสาสีลาพระเจ้าอโศก	ภาพเขียนฝีมือญี่ปุ่น
อุโมงค์	ห้องสมุด
ธรรมเมกสถูป	ถ้ำของท่านพุทธทาส

ในเมืองพาราณสี

ที่ควรเที่ยวในเมืองพาราณสี (ปัจจุบันนี้) คือ ร้านใหม่, ร้านทำเครื่องทองเหลือง, วิหารทอง, วิหารของคณะเนปาล, มหาวิทยาลัยฮินดู, แม่น้ำคงคา. เสียค่าคนละสองแอนนา ก็จะได้ลอยเรือกลางแม่น้ำดูเมือง.

ในเมืองพาราณสี มีบ้านพักของพวกพุทธบริษัท และห้องอ่านหนังสือฟรี อยู่ติดกับ K 61/26, พุละนะละ.

ท่านพระภิกษุ อุ. กุถาลสวะ อยู่ที่นั่นประจำ. ผู้มีธุระต่างๆ จะเขียนจดหมายถึงท่านได้ ตามที่พักข้างบนนั้น.

กุสินารา

นครกุสินารา ที่รู้จักกันเดี๋ยวนี้ เรียกว่า กาเซีย, แต่ที่เรียกกันอย่างพื้นเมืองที่สุดเรียกว่า มตะ กุมวาระ. นครนี้อยู่ห่างนครพาราณสีขึ้นไปทางทิศเหนือ ๑๒๘ ไมล์. มีรถไฟออกจากสถานีสารนาถ เวลาค่ำ ๑๐ น. ถึงสถานี ตะลิล โดเรีย เข้า ๖ น. ตั๋วราคา ๑ รูปี ๕ แอนนา.

ระยะทาง จากโตเรีย ถึงกาเซีย ๒๐ ไมล์, รถยนต์ประจำทางเก็บค่าโดยสารคนละ ๘ แอนนา. จากกาเซียไปถึง (จุดที่ปรินิพพาน) ที่ มตะ กุมวาระห่างกัน ๒ ไมล์. ท่านจะไปโดยรถม้าเดี่ยวก็ได้, หรือจะไปโดยตกลงกับผู้ขับรถยนต์ประจำทาง ให้หยุดให้ที่บ้านพักก็ได้. ท่านพระภิกษุจันทรมณี อยู่ที่นั่นประจำ.

สถานที่ที่ควรเยี่ยม คือ พระพุทธปฏิมาปางมหาปรินิพพานยาว ๑๘ ฟิต, หลุมที่พุทธบริษัทควักเอาดินมาเป็นที่ระลึก, และสถาน มตะ กุมวาระ.

มีพระโยคีชาวจีน อยู่ที่ รามะ บารฮะ กระทำสมาธิกลางอากาศ นั่งอยู่บนยอดต้นปีปาล, (pipal tree)

ลุมพินี

นามปัจจุบันของลุมพินี เรียกกันว่า รูเปนเดวี (Rupendevi) ตั้งอยู่ในเขต เนปาล สราย ห่างจากนครกุสินาราไปทางตะวันตก ประมาณ ๙๐ ไมล์.

ผู้ท่องเที่ยว จะต้องออกเดินทาง (จากกาเซีย) ไป โครักปุระ ตั้งแต่เช้าตรู่ หรือมิฉะนั้นก็บ่าย ๑ น. การเดินทางตอนบ่ายเหมาะกว่า. มีรถยนต์เก็บค่าโดยสารคนละ ๑๒ แอนนา สำหรับระยะทาง ๓๐ ไมล์.

เมืองสาวัตถี จากโครักปุระ ควรไปเมืองสาวัตถี, มีทางไปสองทาง. ทางที่ไปกันมาก ไปถึงโกนทะ แล้วต่อจากนั้นไปสาวัตถี โดยรถยนต์ประจำทาง. ท่านอาจเดินทางเลี้ยวต่อไปจนเปลืองกลมเลยไป พลรามโปร์ได้ด้วย. สาวัตถีอยู่ห่าง พลรามโปร์ (Balrampore) ๑๐ ไมล์. เดินทางสายนี้เหมาะมาก. มีบ้านพักดงามและมีพระภิกษุพม่า (pongghi) อยู่

ประจำ. ควรเยี่ยมโบราณวัตถุสองแห่ง คือ สเฮต และมเฮต (สาวัตถิโบราณ).

จากโครักปุระ ผู้ท่องเที่ยวจับรถไฟไปเนาตันวา เวลาค่า ๗.๓๐ น. ถึงที่นั่นเวลาเที่ยงคืน. มีห้องพัก, ค่าโดยสาร ๑๑ แอนนา สำหรับระยะทาง ๕๐ ไมล์.

จากสถานีเนาตันวา ไปลุมพินี ระยะราว ๑๐ ไมล์ นายสถานีจะช่วยอธิบายวิธีเดินทางให้. รถไปลุมพินีและกลับเนาตันวาได้ในวันนั้น. บางทีมีผู้ท่องเที่ยวไปลุมพินี โดยลงผ่านสถานีเนาการ์ห์ โดยจะได้ข้ามแม่น้ำโรหิณีตอนที่ตื่นๆ. แต่การเดินทางนี้ยาวและซ้ำๆ. ทางที่ง่ายคือผ่านทางเนาตันวา, ผู้ท่องเที่ยวที่รู้ตัว จะเตรียมถอดรองเท้าออกและท่อน้ำลึกลับแค่เข้า.

มีเรือนบังโคล ทันสมัย สร้างขึ้นใหม่ๆ โดยรัฐบาลเนปาล. เมื่อสองสามปีมาแล้ว ลุมพินีปนป่ารก. บัดนี้สถานที่ถูกตกแต่งให้น่าชม สมนามว่า สวนลุมพินี แล้ว.

นครกบิลพัสดุ์ อยู่ห่างจากลุมพินีประมาณ ๗ ไมล์. ไม่มีอะไรที่น่าดูคุ้มค่าไปดู นอกจากเสาศิลาพระเจ้าอโศกและคำจารึก, หักพังลงอยู่ในบริเวณบ่อใหญ่. ผู้ประสงค์จะไปเที่ยวกบิลพัสดุ์ ควรแจ้งความประสงค์แก่บาบรู สีตาราม เซาธี เพื่อจัดช้างให้.

“โอสหาย, เดียวนี้การจารึกของเราได้มาถึงสิ้นสุดลงณที่นี้แล้ว.”

“ก็เราจะไปที่ไหนต่อไปอีกเล่า ?”

“พระนิพพาน !”

ชาวสวรรค์ !

เรื่องชวนคิดและชวนหัว ของ

“ท่านางสังข์” ชุมพร

กลางคืนวันหนึ่งเวลา ๒.๓๐ น. ท่านอธิการสุ่มตื่นขึ้นหิบบคมโธ นำมารินใส่แก้วบัวปาก ล้างหน้า สวดมนต์ภาวนา พิจารณาอดีตปัจจุเวกข์เสร็จแล้ว หิบบตำราหมอดูมาอ่าน กำลังอ่านได้ยินรถไฟต่วนคึกๆ แล่นล่องลงมาจากรุงเทพฯ ท่านนึกแต่ในใจว่า พຼຸ່งนี้ได้อ่านหนังสือพิมพ์รายวันอีก เพราะท่านรับหนังสือพิมพ์รายวันฉบับหนึ่ง. ครั้นอ่านตำราแล้วก็กลับไปอีกตอนหนึ่ง.

รุ่งขึ้นเวลา ๑๓.๓๐ น. บุรุษไปรษณีย์นั่งรถจักรยานนำหนังสือพิมพ์รายวันมาส่ง ท่านรับมาเปิดออกอ่าน ชาวไม่ชวนอ่านในหน้า ๑-๒ ฯลฯ เปิดเลยไปจนถึงหน้ากลาง เหลือบดูตรงที่พาดหัวเรื่อง เห็นคำว่า “เทวดาบนสวรรค์ไม่มี” เข้า ก็เกิดความกระหายที่จะอ่านเป็นอย่างยิ่ง ขึ้นมาทันที.

หนังสือพิมพ์ฉบับนั้น พรรณานำเรื่องนี้ไปใจความว่า ที่ว่าเทวดาเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าถามปัญหาเวลากลางคืนตอนมัชฌิมยาม และมีรัศมีรุ่งโรจน์แสงสว่างสุกใสทั่วไปทั้งอารามนั้น คือ “สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินหรืออิศรชนบางพวก”นั่นเอง มิใช่เทวดาลงมาจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ดังที่มันหมายกันอยู่ในใจของผู้ใคร่สวรรค์ชนิดนั้น ส่วนรัศมีและแสงสว่างนั้น คือแสงประทีปและคบเพลิงต่างๆ ไม่ใช่รัศมีพลຸ່งออกมาจากตัวเทวดา เพราะเจ้านายนิยมไปฟังธรรมและถามปัญหาแก่พระพุทธเจ้าเวลากลางคืน ต้องมีประทีปนำทาง และ

ให้สว่างทั่วไปทั้งอาราม(สวนป่า) เพื่อตำรวจทหารคอยตรวจตราระวังเหตุการ แต่เราฟังกันไม่ถึงใจความ เข้าใจกันไปว่าเทวดาลงมาจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพราะใช้ศัพท์ว่าเทวดา, เช่นในคำว่า อณูตราเทวดา เป็นต้น. ในประเทศอินเดียจะโดยอะไรก็ตาม ชาวเมืองถือลัทธิว่ามีเทวดา พระอินทร์ พระพรหม ฯลฯ เป็นผู้สูงสุด มีภาพแห่งมนโคติอยู่ในใจของเขาทุกๆ คน เขาจึงสมมติให้เจ้านายของเขาสูงเหมือนเทวดาเหล่านั้นบ้าง จึงนำเอาคำว่า เทว มาใช้กะเจ้านายของตนเป็นประเพณีสืบมาก่อนพุทธกาลนานนัก. ถ้าใครเชื่อว่าเทวดามีเหมือนดังกล่าวในบท สักเค^๑ แล้ว ผู้เขียนเห็นว่าเป็นคนเชื่ออย่างงมงาย ไม่ใช่ศิษย์พระพุทเจ้า.

ท่านอธิการสุ่มนึกคุณอยู่แต่ในใจ อ่านไปตรองไปตามแนวความรู้ทางพุทธศาสนาอย่างโบราณของท่าน ที่เคยใช้เทศนาให้อุบาสกอุบาสิกาฟังมากกว่า ๒๐ พรรษา. หนังสือที่ท่านใช้ในการนั้น ล้วนแต่กล่าวถึงลักษณะเทวดาบนสวรรค์ชั้นฟ้าทั้งสิ้น เช่นเรื่องมฆมาณพกับสหาย ๓๒ คน ทำการกุศลสร้างถนนหนทางและสร้างศาลา ตายแล้วไปเกิดบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และเรื่องพระศรีอารยอันมียอยู่ในเรื่องพระมาลัย เป็นต้น. ท่านอ่านจบแล้วจบอีก ตรีกตรองทบทวนหลายครั้งหลายหน ก็ยังไม่ลงมติเห็นด้วย ตามความเห็นของผู้เขียนเรื่องนั้น ทันใดนั้น ประจวบกับทิตลี้กใหม่หลานชายของท่านมาเยี่ยม ท่านอธิการสุ่มก็ส่งหนังสือพิมพ์ให้ทิตใหม่หลานชายอ่าน เมื่อเขาได้ทำความเคารพท่านลงและนั่งลงเสร็จแล้ว.

หลานชายรับหนังสือพิมพ์มาแล้ว เผิดูอ่านตรงหน้าเดียวกันกับที่หลวงลุงของเขาอ่าน จบแล้วถวายคืน.

“อย่างไรเธอ, เธอเชื่อว่าเทวดาบนสวรรค์ไม่มีตามที่กล่าวใน

---

๑ เรื่องสักเคนี้ พระองค์ปรารถนาใคร เหตุไร ตรัสที่ไหน ตรัสเองหรือสาวกองค์ใดที่เป็นพระอรียเจ้าแต่งตั้ง มีเรื่องอยู่ในพระไตรปิฎกเล่มไหน ควรผู้ที่เชื่อหรือถึงกับยืนยันว่า สักเคเป็นพุทธานุสิต จะอธิบายกันสืบไป -นี่เป็นจุดสำคัญของหนังสือพิมพ์ในวันนั้น.

หนังสือพิมพ์ฉบับนี้หรือ ?” ท่านอธิการถามในทันที ที่รับหนังสือคืน.

“แน่นอน, ไม่มีขอรับ.” ทิตหลานชายตอบ.

“เอ๊ะ, นี่เองเชื่อตามหนังสือพิมพ์ฉบับนี้กล่าว หรือเองไปเรียนรู้มาจากไหน ?” ท่านซึกจะฉุนหลานชาย.

“เปล่า, ผมไม่ได้ศึกษาและเรียนรู้มาจากครูอาจารย์ที่ไหนดอก เปนแต่ผมได้ความรู้เกิดขึ้นใหม่ มันเกิดผลออกมาจากความรู้ที่เรียนมาแล้วก่อนๆ, สาสนธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั่นเอง ที่บอกผมว่า เทวดาบนสวรรค์ไม่มี ขอรับ.”

“ฉันบวชมานาน ๓๐ พรรษาว่าได้เล่าเรียนศึกษาความรู้ในสาสนธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามากมายเหมือนกัน แต่ไม่เห็นบอกฉันบ้างเลยว่า เทวดาบนสวรรค์ไม่มี มีแต่บอกว่า มีแทบทุกเรื่อง เฉพาะที่เป็นหลักฐานสำคัญ เช่นเรื่องพระศรีอารยและพระมาลัยเปนต้น, มีมากมายแทบทุกวัด มากกว่าพระไตรปิฎกเสียอีก.”

“จริงขอรับ, หลวงลุงบวชนานและได้ศึกษามากก็จริง แต่น่าจะมีอะไรๆ อยู่สักอย่างกระมังครับ, เรื่องพระมาลัยนั้น หลวงลุงวิจารณ์ถึงอรรถรสและความจริง จริงๆ หรือขอรับ.”

“แน่นอน, เปนเรื่องที่ฉันสนใจอยู่เสมอ เทพบุตรแต่ละองค์ล้วนแต่มีเทพธิดาเปนบริวารมากมาย นับจำนวนหมื่นจำนวนแสนทีเดียว เฉพาะของเทพบุตรโพธิสัตว์ พระศรีอารยแล้ว น่าเลื่อมใสนัก.”

“ดีทีเดียว ถ้าอย่างนั้นหลวงลุงโปรดอ่านฉันท์พระมาลัยตอนสำคัญให้ผมใคร่ครวญในบัดนี้สักสองสามกลอน จะได้ไหมครับ ?”

“ได้ซี, ฉันจะอ่านให้ฟัง เธอตั้งใจฟังให้ดี ให้สมกันนะ, (อ่าน) —

“เมื่อนั้นพระศรีอารย มีบริวารล้วนสาวศรี

แสนโกฏิได้สี่ที	หุ้มแห่ห้อมล้อมท่านมา
เบื้องหน้าได้แสนโกฏิ	เบื้องหลังโสดดุจเดียวนา
นางนั้งามโสภา	ในไตรภพเปรียบปาน
เบื้องขวาสร้อยสมโพธิ	ได้แสนโกฏิเปนบริวาร
เบื้องซ้ายพระศรีอารย์	ถ้วนแสนโกฏิล้วนนางสวรรค์ . . . .”

“แม่เจ้าไฉน, นี่มันมีมากมายเหลือเกินไปนักหรือขอรับ ก็ผู้หญิงที่ไหนเล่า ตามไปเกิดบนสวรรค์เปนบริวารของพระศรีอารย์มากมายทีเดียว สี่แสนโกฏิอย่างนี้ (๔,๐๐๐,๐๐๐,๐๐๐,๐๐๐,) จำนวนตัวเลขถึง ๑๓ ตัว ถ้านับด้วยจำนวนล้านแล้ว คำนวณได้สี่ล้านล้านเช่นนี้มากมายเหลือเกิน มนุษย์ในโลกทั้งชายหญิงทั้งหมดมีจำนวนประมาณ ๒ พันล้านเศษเท่านั้น เอาสองพันล้านลบสี่ล้านล้าน คงเหลือตั้ง ๓,๙๙๘,๐๐๐,๐๐๐,๐๐๐. บริวารของพระศรีอารย์ยังมากกว่าจำนวนมนุษย์ในโลกตั้งหลายพันเท่า สามโนครวัฏโลกที่จะทวีมากขึ้นต่อไปข้างหน้านั้น อย่าว่าแต่ร้อยปีเลย ต่อให้พันปี ก็ไม่มากเท่าจำนวนนางฟ้าที่เปนบริวารของพระศรีอารย์. เมื่อวันธรรมสวณะเดือนก่อน หลวงลุงเทศน์ให้อุบาสกอุบาสิกาฟัง ตอนหนึ่งว่าพระอานนท์ทูลถามพระพุทธเจ้า ว่ามนุษย์ตายไปเกิดในนรกมากหรือบนสวรรค์มาก พระพุทธเจ้าท่านตอบเปนความเปรียบว่า ที่ตายไปเกิดบนสวรรค์นั้น เปรียบกับเขาโค (ตัวหนึ่งมีสองเขา) ที่ตายไปเกิดในนรก เปรียบเหมือนชนโค (ตัวหนึ่งจำนวนล้าน) แต่ทำไมนางฟ้าบริวารของพระศรีอารย์หรือชาวสวรรค์ จึงมากมายตั้งสี่ล้านๆ สำหรับเทพบุตรองค์หนึ่งเล่า ดูมันออกจะยังไงๆ อยู่กระมังขอรับ ?

นางฟ้ามิใช่มีแต่ของพระศรีอารย์ ของพระอินทร์ก็มี เทพบุตรองค์อื่นๆ ก็มี ล้วนแต่มาๆ ด้วยกันทั้งนั้น ยิ่งขึ้นไปถึงชั้นยามา ดุสิต นิมมา ปรนิมม แล้วยิ่งมากขึ้นตามชั้น ถ้ารวมกันทั้งหมด คงมากกว่าจำนวนบริวารของ

พระศรีอารยหลายท่านัก ก็มนุษย์เรามีจำนวนนิดเดียว ราวสองพันล้านเท่านั้น ซ้ำมนุษย์ที่ตายไปเกิดบนสวรรค์มีน้อยเหมือนเขาโคด้วยแล้ว ทำไมพวกเทวดา จึงมีมากนักล่าخورบ หรือมดปลวกก็ตายไปเกิดเป็นเทวดากับเขาเหมือนกัน ?

ความเห็นของผมว่า ถ้ามนุษย์ที่ไปเกิดบนสวรรค์น้อยเปรียบเหมือน เขาโคแล้ว ชาวสวรรค์ควรจะมีจำนวนน้อยกว่ามนุษย์ตั้งหลายหมื่นเท่า นี้ กลับตรงกันข้าม. โปรดอภัยผมหน่อยนะครับ ลานพระเกษจุหามณีเจดีย์ นั้น กว้างยาวเท่าไร ถึงกับนางฟ้าจำนวนสี่ล้านคนนั่งกันخورบ ?”

ท่านอธิการได้ฟังทิตสมัยใหม่หลานชายกล่าวถามขึ้นดังนี้ ออกจะ พั่นเสียยิ่งขึ้น ตอบคำถามออกมาอย่างห้วนๆ ว่า “ไม่รู้จ๊ะ ! เขาไม่ ได้เขียนไว้ในตำรา.”

“เอาเถอะครับ ไหนๆ ก็ได้พูดถึงเรื่องบริวารของพระศรีอารยกัน มาแล้ว เลยพูดถึงเรื่องศาสนาของท่าน ให้จบเรื่องของท่านเสียก่อน แล้วจะ ได้พูดเรื่องเทวดากันภายหลัง ผมเห็นอุบาสกอุบาสิกาชาวบ้านทำบุญ ให้ท่าน รักษาสี่ลกันแล้ว พวกกันอุทิศอธิษฐาน ขอให้เกิดทันศาสนาพระศรีอารยกัน ทุกคน หลวงลุงได้โปรดเล่าเรื่องพระมาลัย ตอนสนทนากับพระศรีอารยแต่ ย่อยๆ ให้ผมฟังทีเถอะครับ.”

“ได้, ฉันจะเล่าให้ฟัง แต่เธอต้องจำไว้จริงๆนะ เรื่องสำคัญ เช่นนี้ : เดิวนี่ศาสนาของพระพุทธเจ้าของเราล่วงมาแล้วได้ ๒๔๘๐ ปี และ ล่วงไปจนเหลือน้อยเข้าทุกที ดังที่พูดกันว่าศาสนาเรียว จนหมดศาสนาเมื่อ ครบ ๕๐๐๐ ปี. สำหรับเวลานั้นและต่อไป มนุษย์เรายังหนาไปด้วยราคา โทสะ โมหะ ไม่มีหิริโอตตัปปะ ทำกรรมที่เป็นบาปมากขึ้นโดยลำดับ จนที่สุด แม่กับลูกก็สมัครรักใคร่เป็นผิวเมียกัน. เมื่อมนุษย์เราเป็นกันถึงเพียงนี้ อายุก็ น้อยถอยลงทุกที ที่สุดมีอายุช้อยอย่างมาก ๑๐ ปีเท่านั้น เวลานั้นเด็กชายหญิง อายุเพียงสี่ห้าเดือนก็เป็นหนุ่มสาว ทำการสมรสเป็นผิวเมียมีลูกมี . . . .”

“โปรดหยุดประเดี้ยวครับ, ผมอยากทราบข้อนี้สักเล็กน้อยว่า เมื่อมนุษย์มีอายุเพียง ๑๐ ปีก็ตายกันอย่างนี้แล้ว ร่างกายมีเล็กกะจ้อยร่อยยิ่งกว่าคนแคระในสมัยนี้อีกหรือขอรับ”

“ตำรามิได้กล่าวถึง. เพนแต่ฉันเคยได้ยินอุปุจฉาจารย์ อาจารย์พูดว่า ต่อไปมนุษย์จะเล็กเรียวยาวไปทุกที จนศิระชะเท่าผลมะตูม แม้แต่เพียงเข้าป่าหญ้าคา ก็หลงกัน ร้องกู่หากันเสียงสนั่นหวั่นไหว.”

“ก็ถ้าหาก้าคามิได้เล็กลงด้วยแล้ว ช้าง เสือ สิงโต จำพวกสัตว์ร้ายต่างๆ เหล่านี้ ร่างกายของมันเรียวยาวเล็กตามมนุษย์ลงมาด้วยหรือเปล่า หรือมันจะยังคงเติบโตเท่าที่เพนอยู่ในบัดนี้ขอรับ ?”

“ข้อนี้ ตำรามิได้กล่าวถึงเหมือนกัน.”

“ถ้าหากเจ้าพวกเหล่านั้นไม่เล็กตามมนุษย์ลงมาแล้ว ความเห็นของผมว่ามนุษย์เราแย่นั่นละขอรับ แม้มนุษย์เราจะมีความฉลาดปานใดก็ตาม จะเอากำลังที่ไหนมาฆ่ามันให้ตายได้ เพนเหยื่อของมันหมด แม้จะทำรังอยู่บนปลายไม้ ก็ถูกเจ้าพวกลิงค่างรังแกอีก น่าปลาตอยู่นะครับ, นิมนต์หลวงลุงเล่าต่ออีกเถอะครับ.”

ท่านอธิการเล่าต่อ “เวลานั้นแม้มนุษย์จะมีอายุเพียง ๑๐ ปีตายก็จริง ก็ยังมีความประมาททำกรรมที่เพนบาปหนักขึ้น ต่อมาเกิด “มิกส์ญญี” คือคนเรามองดูกันและกันเห็นเพนหมูเพนกวาง จะจับถืออะไรอยู่ในมือเวลานั้น กลายเป็นเครื่องสาตราวุธหมด เลยเกิดการฆ่าฟันกันอยู่ตลอดเวลา ๗ วัน (สงครามมหาประลัยโลกในอนาคต ?) ตายกันเพนระนาว ศพนอนซ้อนสุมกันเหมือนกองฟืน เต็มไปทุกแห่ง. ขณะที่กำลังประหารกันอยู่นั้น มีมนุษย์บางคนมีสติตริตรองทัน วิ่งหนีเข้าป่าพงไปซ่อนตัวอยู่ตามซอกห้วยและระหว่างภูเขา เมื่อการฆ่าฟันกันสงบลงแล้ว มนุษย์เดนนตายเหล่านั้นต่างก็ออกมาจากที่ซ่อนเร้น พบกันเข้าก็เกิดความรักใคร่สนิทสนมกัน มีจิตต์ปลงธรรมสังเวช

สลดใจด้วยกันทุกคน ชวนกันสมათานสี่ลเจริญภาวนารักษาพรหมวิหาร ด้วยอำนาจบุญกุศลของมนุษย์เดนตายเหล่านี้ มหาเมฆตั้งขึ้น ฝนตกหนักน้ำท่วมนองแผ่นดิน พัดพาเอาซากศพให้ไหลลอยออกทะเลหมด ต่อมาฝนเครื่องหอม ฝนข้าวเปลือกข้าวสาร ฝนอาหารต่างๆ และฝนแก้วแหวนเงินทองก็ตกตามกัน ลงมาเปนลำดับ มนุษย์เดนตายเหล่านั้นได้รับความสุข ก็ชวนกันรักษาสีลเจริญเมตตภาวนามากขึ้น ต่อมาลูกหลานเหลนโหลน ก็ค่อยมีอายุยืนขึ้นๆ เปนลำดับ ตั้งแต่ ๒๐ ปีขึ้นไป จนถึงร้อย พัน หมื่น แสน โกฏิ ปี ยิ่งขึ้นไปจนถึงอสงไขย ยืนขึ้นไปจนถึงไม่มีใครรู้จักความตาย.....”

“โปรดหยุดประเดี๋ยวขอรับ, ก็เมื่อมนุษย์มีอายุยืนตั้งอสงไขยปี เช่นนี้ ผู้หญิงคนหนึ่งจะมีลูกได้สักกี่หมื่นคน สามโนคร้วคนทั้งโลกจะมีสักกี่อสงไขยครับ ?”

“ตอนนี้ตำราก็มิได้กล่าวถึงอีก กล่าวแต่ว่ามีอายุยืนถึงอสงไขยและไม่มีมนุษย์คนไหนตายเลย ผู้หญิงจะมีลูกกี่คน ฉันบอกไม่ได้ดอก.”

“หลวงลุงอย่าหาว่าผมเป็นคนซอกแซก เอาเรื่องอะไรต่อมิอะไรมาถาม ก็เรื่องมันชวนให้ผมคิดเช่นนั้นผมจึงถามหรือพูดไปตามเรื่อง. บัดนี้มนุษย์เรามีอายุยืนอย่างมากเพียง ๑๐๐ ปี ผู้หญิงคนหนึ่ง คิดเฉลี่ยกัน มีบุตรได้ราว ๑๐ คน เมื่ออายุของมนุษย์ยิ่งยืนขึ้น ผู้หญิงจะมีลูกได้ตามอัตรานี้ :

มนุษย์มีอายุยืน	ร้อย ปี	ผู้หญิงมีลูกได้	๑๐ คน
เมื่อ ”	พัน	”	๑๐๐ ”
”	หมื่น	”	๑๐๐๐ ”
”	แสน	”	๑๐,๐๐๐ ”
”	ล้าน	”	๑๐๐,๐๐๐ ”
”	โกฏิ	”	๑,๐๐๐,๐๐๐ ”
	ฯลฯ		ฯลฯ

ยิ่งในเวลานั้นมนุษย์ไม่มีใครตายท่ามกลางอายุ เกิดเท่าใดรอดเท่านั้น มันมี
ยัดเยียดแออัดกันนักหรือ คณะฟัสซิสหรือนาซี จะแสวงเมืองขึ้นให้ราษฎร
ของคนที่ไหนกันหนอ แม้โลกจะขยายตัวโตออกอีกสักพันเท่า ก็ไม่ทันกับจำนวน
ของพลโลก ผมหนักใจอยู่มาก นิมนต์หลวงลุงเล่าต่อไปอีกเถาะครับ.”

“ตามใจเธอ, เมื่อมนุษย์ยืนถึงอสงไขยจนไม่มีใครตายในที่สุด
แล้ว มนุษย์เกิดพุดกันด้วยความประมาทว่า “เออเดี๋ยวนี้ เราไม่เคยเห็น
คนตาย”, เมื่อพุดประมาทกันเช่นนี้ อายุก็ถอยลงมาโดยเร็วกระทั่งแปดหมื่นปี
หยุดถอยเพียงเท่านี้ ระหว่างนี้แหละ ท่านพระศรีอารีย์ท่านจะลงมาตรัส!”

“ตอนนี้เป็นเวลาสำคัญ ผมขอให้หลวงลุงอ่านฉันทน์ที่เป็นตัวบท
เดิมให้ผมฟังสักหน่อย ถึงคนอื่นที่เขาอยากฟังก็มีอยู่หลายคน นิมนต์หลวง
ลุงอ่านให้เพราะด้วยนะขอรับ.”

“ได้ซี เปนไรไป, สำหรับเรื่องพระมาลัยแล้ว เปนเรื่องที่ฉันทน์
ชำนาญไม่มีเรื่องไหนเหมือน ชั่วแต่คัดลอกบางตอนให้อุบาสะอุบาสิกาเขา
บ่อยๆ ก็จำได้ถนัดชัดเจนไม่รู้สีกตัว จะให้เล่าเรื่อง หรืออ่านโดยไม่ต้อง
ใช้หนังสือ ก็ได้ทั้งสองอย่าง เชิญตั้งใจฟัง : (อ่าน)

เมื่อนั้นชาวชมพู	ชื่นชมอยู่สุขทั้งผอง
บริบูรณ์ด้วยเงินทอง	เกิดทุนทรัพย์กลับมั่งมี
แผ่นดินเหมือนดังปราบ	สมอราบหน้ากลองศรี
หญ้าสูงสีองคูลี	เขียวขจีงามบรรจง
น้ำไหลขึ้นข้างหนึ่ง	ฟากข้างหนึ่งนั้นไหลลง
เต็มเปี่ยมเหลื่อมสระสรง	เพียงขอบฝั่งเปนอาจฉิม
ไม่พร่องไม่ล้นป่า	แต่พอกากัมลงกิน
เต็มอยู่เปนนิจ สิ้นธุ์,	ใสบริสุทธิเห็นตัวปลา

“ไมตรี”เจ้าใสสุทธี	หน่อพระพุทธรูปจะลงมา
ตรัสเปนพระสาสดา	โปรดสัตว์ โล กะนิกร
ฝูงคนจะได้ฟัง	คำพระเจ้าเทศน์สั่งสอน
จะถึงพระโลกุตระ	บรรลุประนิพพานไป
เมื่อนั้นพระไมตรี	ตรัสคดีแก่พระมาลัย
ในกาลเมื่อขณะใด	ถึงวันตฤดู
ฝนตก ห่าวันตก	ห่าวันตกเปนเที่ยงอยู่
ครั้นถึงเหมันตฤดู	สิบห่าวันตก เปนนรินทร์
ครั้นถึงคิมฤดู	เที่ยงแท้ยู่สิบห่าวัน
จึงตกเปนเที่ยงธรรม	มีกำหนดตั้งนี้ไซ้
ตกแต่คำถึงเที่ยงคืน	ครั้นดึกตื่นก็แล้งให้
เปนธรรมดาอัตร่าไป	แม้ตั้งนี้บ่ปรวนแปร
เปนปรกติดังนี้ไซ้	พระเมตไตรยจะมาแล
พระองค์ จะเผยแผ่	ไซ้คลังธรรมเทศนา . . . . .”

“โปรดหยุดอ่านประเดี้ยวเถอะขอรับ, ผมฟังได้ความว่าบ้านเมืองสงบราบคาบ มนุษย์มีความสมบูรณ์พูนสุข มีเงินทองและอยู่เย็นเปนสุขอย่างเหลือเฟือเพื่อกันอยู่ก่อนแล้วพระศรีอารย์จึงลงมาตรัสต่อภายหลัง อย่างนี้ถูกหรือไม่ขอรับ ?”

“ถูกแล้ว ถ้าบ้านเมืองยังไม่สงบราบคาบ มนุษย์ยังอัตคัดขัดสนกันอยู่แล้ว พระศรีอารย์ ท่านไม่ลงมาตรัสเปนแน่นอน.”

“ผมได้ยินผู้ใหญ่บางคนกล่าวว่า เมื่อพระศรีอารย์ท่านลงมาตรัส ท่านจะสั่งสอนให้มนุษย์เปนอยู่กันด้วยความสงบราบคาบ สมบูรณ์พูนสุขด้วยอำนาจบุญบารมีของพระศรีอารย์ ไม่ใช่อย่างนี้ดอกหรือขอรับ ?”

“ไม่ใช่อย่างนั้น เธอเข้าใจผิดตรงกันข้าม.”

“ถ้าอย่างนั้นธรรมเทศนาของท่านเลียดสุขุม เหมาะสำหรับ
คนรำรวยมีหัวใจขึ้นบานพวกเดียวกระมัง ครับ?”

“ไม่ใช่, เธอเข้าใจผิดตรงกันข้ามเสียหมด ฟังให้ดีๆ ซี้ เนื้อความ
ตอนต่อไปนี้จะแสดงให้เห็นชัดทีเดียว ฉันจะอ่านต่อ :

เมื่อใดแลต้นไม้	มีกิ่งใบและสาขา
ออกลูกพันธุ์ นานา (ในต้นเดียว)	รสเอมโอชหอมชื่นใจ
มนุษย์ เปนสุขา	ตั้งนี้หนาพระมาลัย
เมื่อนั้นโยมจะไป	โปรดหมูสัตว์เขานิพพาน
ผู้ใดใคร่เห็นหน้า	ใคร่เกิดถ้าพระศรีอารย์
ให้เจริญสีลและทาน	ภาวนาจงทุกวัน
เมื่อใดชาวชมพู	ระรื่นอยู่ เกื่อนหากัน
รักสนิทดังพงศ์พันธุ์	เหมือนห้องเดียวร่วมเกิดมา
เมื่อนั้นข้าจะไป	พระมาลัยอย่าสงกา
จะโปรดฝูงประชา	ให้บรรลुพระนิพพาน.
อย่างไร ที่นี้เข้าใจไหม?”	ท่านอธิการหยุดถาม.
“อ้อ อย่างนี้เองดอกหรือ	พระศรีอารย์ท่านรอกาโอกาสเหมาะ
จึงลงมาตรัส	โปรดต่ออีกเถอะครับ.”

“เมื่อใดคนทั้งหลาย	อยู่สบายสุขสำราญ
เสพโภชนาหาร	อันสำราญรจนา
ฝูงคนสิ้นทั้งหลาย	ไม่เบียดเบียนไม่หิงสา
ไม่ทำโทษลงอาชญา	มีทุนทรัพย์แบ่งให้กัน
เมื่อนั้นโยมจะไป	พระมาลัยหน่ออรหันต์
จะโปรดฝูงสัตว์นั้น	ให้พ้นทุกข์สุขสำราญ

เมื่อใดผิวและเมียบ	ไม่ทิ้งเสียอยู่กันนาน
ผิวเมียบเดียวร่วมสงสาร	รักร่วมห้องไม่หมองกัน
ร้อยวันมิรู้เถียง	เรียงหน้าสู่อยู่ทุกวัน
มากน้อยกินด้วยกัน	เปนสุขเกษมเปรมปรีดา
เมื่อนั้นข้าจะไป	พระมาลัยณหัวอา
ข้าพเจ้าจะเทศนา	ให้หมู่สัตว์ลุนิพพาน
เมื่อใดกาและนกเค้า	เข้าอยู่เคล้าบ่เบียนผลาญ
แมวกับหนูอยู่สำราญ	ไม่ปีตาขบฆ่ากัน
ฟังพอนกับงูเห่า	ไม่ขบกัดพันละวัน
รักสนิทจิตรผูกพัน	อยู่ด้วยกันสุขสำราญ
เมื่อนั้นโยมจะไป	พระมาลัยไม่ช้านาน
จะโปรดสัตว์สงสาร	ให้ได้ผ่านนิพพานพลัน
เมื่อใดสิงโตเสื่อ	ไม่กินเนื้อหมูกว้างกัน
ฝูงสัตว์ร่วมผูกพัน	อยู่ด้วยกันสุขสำราญ
เมื่อนั้นข้าจะไป	พระมาลัยไม่ช้านาน
จะโปรดสัตว์สงสาร	เข้านิพพานพ้นทุกข์ภัย
ผู้ใดจะใคร่พบ	จะประสพพระเมตไตรย
อย่าทำซึ่งทุกข์ภัย	ให้แก่ท่านไร้อับจน
เมื่อใดคนในดินแดน	บ่ได้แคลนโสภักคน
พยาริไม่เบียนตน	ทั้งชี้เรื่อนเกลื่อนกลางผี
หูไม่หนวกตาไม่บอด	รูปไม่คอดค่อมกระลี
ไม่เปนอ่างใบ้บ้าปี	ไม่ง่อยเพลี่ยเปลี้ยงวยง
เมื่อนั้นโยมจะไป	พระมาลัยผู้เปนสงฆ์
จะโปรดสัตว์ด้วยบรรจง	ให้ลุถึงอรหัตต์

ผู้ใดใคร่เพนซี   ด้วยไมตรีเจ้าจอมธรรม...

“นี่ต่อเมื่อใด เสือสิงโตมันจะไม่กินหมูกวางควายกันแล้ว พระศรีอารย่ท่านลงมาตร้อย่างนั้นหรือขอรับ ผมเข้าใจดังนี้ ถูกแน่ๆ นะขอรับ?”

“อย่างนั้นซี ถ้าไม่เช่นนั้น ท่านไม่ลงมาตร้อย่าง?”

“ก็เมื่อสิงโตไม่กินเนื้อเพนอาหารแล้ว มันจะได้อะไรกินกันเล่าขอรับ?”

“.....เอ! ชอบกล, ชอบกล! ความเห็นฉันว่า มันก็กินใบไม้ใบหญ้าเพนอาหารกันซีแก.”

“เออ, ความเห็นของหลวงลุงถูกต้องกับของผมเผงทีเดียวครับ ผมก็คิดว่ามันจะกินอื่นไม่ได้เหมือนกัน เพราะไม่มี. ถ้ามนุษย์เราเห็นมันกินหญ้ากันเมื่อใดแล้ว คงดีใจกันมากนะครับ ศานติสุขอย่างยิ่ง! โลกแห่งความไม่เบียดเบียน. แต่ว่าผมอดอั้นตันสมองเหลือเกิน เรื่องเสือกินหญ้านี่นะครับ, ผมเห็นว่าท่านจะหมายความอะไรสักอย่างหนึ่ง อ้อ, ว่าแต่ว่าเนื้อความที่หลวงลุงนำมาอ่านนี่นะจำมาไม่ผิดพลาดแน่นอนนะครับ?”

“เอเจ้านี่, ถ้าเองยังสงสัยก็ไปยิ้มฉบับของใครๆ มาอ่านสอบสวนซี มีอยู่ทุกวัดนี่เธอ ไม่ถูกค้อยมาด่าฉัน.”

“หามิได้ครับ, พิโท! ก่อนนี้ผมเข้าใจผิดอย่างตรงกันข้าม ผมเข้าใจว่าพระศรีอารย่ท่านพาความสุขสำราญมาประทานให้มนุษย์ เพิ่งทราบเดี๋ยวนี้เองว่ามันมีอยู่ก่อนท่านมาตรัส และท่านก็มาหาสุขในโลกมนุษย์นี้ด้วย แท้จริงความสุขของมนุษย์ต่างหากลากพา หรือตั้งดูเอาพระศรีอารย่ลงมาในเมืองมนุษย์ คำที่พูดกันว่าท่านลงมาโปรดสัตว์ มีฟังดูชอบกลๆ อยู่หรือครับ? ผมเห็นว่ามันจะไม่เป็นผลดีแก่มนุษย์เลย น่าจะเป็นผลดีเฉพาะองค์ท่านเองกระมังครับ?”

“ก็ท่านมาสอนเรื่อง มรรคผลนิพพานซี.”

“จริงอยู่แหละครับ แต่เมื่อเขาปฏิบัติธรรมกันอยู่แล้ว มันก็ลู่ถึงมรรคผลเข้าเองโดยลำดับ แม้หากท่านไม่มาตรัส ก็ที่เขาประพฤติกันอยู่ก่อนหน้าท่านมานั้น เขาเอามาจากไหนกันเล่า พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า ถ้ามนุษย์ตั้งอยู่ในแนวมัชฌิมาปฏิปทาแล้ว โลกก็ไม่ว่างเปล่าจากพระอรหันต์. เขาพูดกันว่า พระศรีอารยมีคุณงามความดียิ่งกว่าพระพุทธเจ้าของเราหลายเท่านี้ แต่ผมขอกล่าวว่า คุณงามความดีของพระศรีอารยสู้อของพระพุทธเจ้าของเราไม่ได้เด็ดๆ. เราจะหวังในพระพุทธเจ้าองค์นี้ของเราดี หรือหวังในพระศรีอารยดีครับ?”

“ไหน ที่ว่าสู้ไม่ได้นะ สู้ไม่ได้อย่างไรว่ามาก่อนเออะ.”

“สำหรับพระศรีอารยนะ ท่านลงมาสั่งสอนมนุษย์ที่เขามีใจบุญสุนทรทานอยู่แล้ว เปนสัมมาทิฐิกับบุคคลกันทั่วบ้านทั่วเมืองแล้ว ส่วนพระพุทธเจ้าของเราท่านมาช่วยคนที่กำลังตกอยู่ในอันตราย คือเปนมิฉนาทิฐิกร์ เช่นพวกนับถือผีสง เทวดาศาสนาเหลวแหลก ถือไสยศาสตร์โชคชตาเปนต้น ยิ่งกว่านั้น มนุษย์ที่มีมุททุศีลเช่น องคุลิมาลโจร และอาหวกัยกษั ฯลฯ พระองค์ยังสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติได้. ผมเห็นอย่างนี้เอง จึงว่าท่านมีความสามารถและคุณงามความดียิ่งกว่าพระศรีอารยขอรับ.”

ท่านอธิการยกมือขึ้นไหว้ท่วมหัว ระลึกถึงพระพุทธคุณแล้วกล่าวอุทานว่า “สาธุ.” จริงเทียว คำพูดของเธอถูกต้องนักหนา เรื่องพระศรีอารยเราลงเอวอวสานกันเสียทีเถอะ เรื่องเทวดาบนสวรรค์ยังคงค้างอยู่ ก็พระมาลัยพระอินทร์และพระศรีอารยสามท่านนี้มานั่งประชุมสนทนาพูดจากันอยู่ณะพระเกษจุพามณีเจดีย์บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ไม่ใช่หรือ เธอเอาอะไรมาว่า ว่าเทวดาบนสวรรค์ไม่มี?”

“ก็ถ้าหลวงลุงยกเอาเรื่องพระมาลัยนี้อ้างเปนหลักตัดสินแล้ว มันก็

มีตามเรื่องพระมาลัยว่า แต่ถ้าผมมีเรื่องอื่นที่สกิดเข้ามา หลวงลุงจะว่าอะไร, หลวงลุงว่าพระอินทร์เธอเหาะได้ด้วยหรือขอรับ? เธอมีเมียหรือเปล่า?”

“อู่วะ ถ้ามได้ใครๆ เขาก็รู้กันทั้งประเทศสยามว่าพระอินทร์มีเมียและเหาะได้ เมียหลวงของเธอสี่คน ชื่อนางสุชาดา สุธรรมา สุนันทา สุจิตรา เมียน้อยและนางฟ้าที่เปนนางบำเรออีกหลายสิบล้าน.”

“ก็เมื่อพระอินทร์มีเมียเยอะแยะเช่นนี้ เธอก็เป็นคนมักมากในกามอย่างดีก็เป็นคนบริโศกคามเหมือนผมซิขอรับ ทำไมเธอจึงเหาะได้ ผมยังไม่เคยได้ยินผู้รู้หลักนักปราชญ์คนไหนพูดกันว่า บุคคลที่มักมากในกามเช่นนี้เหาะได้ ทราบแต่ว่าพระอริยเจ้าและผู้เว้นจากกามเท่านั้น ที่เหาะได้.”

“เธอนี้เอาใหญ่เสียแล้ว, ทำไมจะเกณฑ์ให้พระอินทร์มาเป็นมนุษย์ธรรมดาด้วยเล่า พระอินทร์เพนเทพ หรือสัตว์ชนิดหนึ่งที่เหาะได้ โดยสัญชาติ เช่นนกที่บินได้ มันเพนธรรมดานิยมของพระอินทร์เอง.”

“ถ้าอย่างนั้นนิมนต์หลวงลุงเล่าเรื่องตอนที่ท่านเหาะ ให้ผมฟังสักตอนเถอะครับ ผมจะได้ยกเอาเป็นเรื่องที่จะวินิจฉัยหาหลักตัดสิน ตามความรู้ของผม.”

“ตอนเสด็จเหาะไปรับสุชาดา ในพิภพของอสูรได้ไหม?”

“ได้ดีทีเดียว นิมนต์เล่าเถอะครับ.”

เล่า : ครั้งหนึ่งท่านท้าวเวปจิตตอสูรอินทร์จะให้นางสุชาดาเลือกคู่ประกาศให้ประชุมพวกอสูรทั้งสิ้น และมีกระแสน้ำรับสั่งให้นางเลือกด้วยวิธีเสียงพวงมาลัย.

ขณะนั้นท้าวสักกรินทร์เทวราชทรงทราบด้วยทิพเนตร จึงจำแลงเพศเพนอสูรแก่ไปยืนอยู่นอกที่ประชุม (นอกวง). เมื่อนางสุชาดาเดินเลือกคู่ได้เหลือบไปเห็นก็เกิดความรักอย่างแรงกล้า มีความรักท่วมหัวใจเหมือนน้ำท่วมปากจนพูดไม่ได้ ด้วยอำนาจบุพเพสันนิวาส จึงโยนพวงมาลัยไปพร้อม

กับกล่าวว่า นั่นเป็นสามีของเรา. พวกกอสูรที่มาประชุมในที่นั้นก็รู้สึกสะอิดสะเอียนใจ เพราะลูกสาวนายของตนได้สามีแก่กว่าปู่ของตนเสียอีก.

ฝ่ายพระอินทร์แปลง ก็ตรงเข้าไปจับแขนนางสุชาดา แล้วประกาศว่าตัวเราคือท้าวสักกรินทร์เทวราชๆ ครั้นประกาศอย่างนี้แล้ว ก็พานางเหาะขึ้นอากาศ. เมื่อพวกกอสูรเห็นดังนั้น ก็ยกพลอสูรติดตามด้วยความโกรธแค้น.

ฝ่ายพระอินทร์ครั้นเหาะไปได้ครึ่งทาง พอดีพบเวชยันตรถซึ่งพระมาตลีสารถิเทพนำไปคอยรับเสด็จ พระอินทร์พานางขึ้นรถแล้ว ให้ขับพายพระภักตร์ไปสู่เทพนคร ผ่าเข้าไปในป่าไม้จ้าว ลูกครุฑอ่อนๆ บนรังในป่าไม้จ้าวได้ยินเสียงล้อรถก็ร้องขึ้นด้วยความกลัว พระอินทร์เห็นว่าถ้าขึ้นผ่านเข้าไปทางนั้น ลูกครุฑจะถึงความพินาศหมด รับสั่งให้พระมาตลีกลับรถเลี้ยวไปทางอื่น แม้จะถูกพวกกอสูรจับได้ก็ไม่ว่า พระมาตลีเตือนม้าสินธพ^๑ ทิ้งพันด้วยแห่ให้วกกลับ พวกกอสูรเห็นพระอินทร์วกกลับก็เข้าใจว่าพระอินทร์มีกองทัพหนุนยกมาช่วยทันท่วงที กลัวจะสู้ไม่ได้พากันถอยกลับไปเมืองอสูรโดยเร็ว. พระอินทร์ถึงเทพนครโดยสวัสดิภาพ . . . . .”

“ทำไมพระอินทร์อุ้มนางเหาะแล้ว ยังต้องลงมาขึ้นรถขับไปตามพื้นดินเล่าขอรับ หรือว่าในอากาศก็มีต้นไม้งอกได้ ? อีกอย่างหนึ่งทำไมจะต้องขึ้นรถเลี้ยวรถอยู่ละขอรับ เหาะลิว่ไปสู่เทพนครเสียที่เดียวมิดีกว่าหรือ จะต้องเที่ยวหลงทางอยู่ทำไม เดชะบุญพวกกอสูรเข้าใจผิด มิฉะนั้นพระอินทร์คงจบเห่กันคราวนี้เอง.

“เธอว่าพระอินทร์หลงทางอย่างไร ?” ท่านอธิการรุก.

“หลงเข้าป่าไม้จ้าวขอรับ เมื่อเข้าไปพระมาตลีขับรถไปทางไหนไม่ทราบ แต่ผมไม่ได้ยินว่าผ่านไปทางป่าไม้จ้าว ได้ยินแต่เมื่อขากลับ, ต่างว่าหลวงลุงเป็นพระอินทร์พานางสุชาดาเหาะหนีพวกกอสูร พบรถกลางทาง จะขึ้นรถ

๑. ม้าพันธ์ุ ที่เกิดณะแม่น้ำสินธุ

วกไปวกมาอย่างนี้อยู่หรือ หรือจะรีบไปรวดเดียวถึงเสียโดยเร็ว ?”

“จริงละหว่า, ถ้าเป็นข้า ข้าก็รีบไปโดยรีบร้อนпенแน่.”

“ก็นั่นนะซีขอรับ หลวงลุงยังมีความпенเช่นนั้น พระอินทร์เป็นคน
ยังไงๆ อยู่มากนะครับ. เรื่องอย่างนี้ฝรั่งเขาเรียกว่า “เฟเบิล” เป็นเทพ
นิยายปรุงออกมาจากเค้าเรื่องพงษาวดารโบราณอะไรเล็กๆ น้อยๆ ให้พิศดาร
สนุกขบขันยิ่งกว่าที่เป็นจริง, ไว้เล่ากันยามว่าง หรือเล่าให้เด็กฟังแก้วง
นอนเท่านั้น มิใช่เป็นนิทานิกธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า หลวงลุงจำมาจาก
ไหนขอรับ ?”

“จากคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทซี เป็นหลักสูตรสนามหลวงเปรียญ
๓ ประโยคด้วย.”

“อ้อ, นั้นไม่แปลก การศึกษาของพวกเปรียญ เขาเรียนภาษาถิ่น
ต่างหาก เขาใช้เรื่องนิยายเช่นนั้นเรียนภาษาบาลี มิใช่เรียนเอาเรื่องของมัน
ตะพึดไป. ฉวยคนแรกผิดพลาด ร้อยกรองเข้าไว้ด้วยความโง่เง่าหรือความ
ประสงค์อย่างอื่นหรือไปยืมของใครมา พวกหลังก็คลานตามกันหมด. นี่
หลวงลุงมิใช่เทศน์สอนอุบาสกอุบาสิกาเชื่อกันпенแถวละหรือ ขอรับ ?”

“пенไร, ฉันทเทศน์บ่อยไป เขาชอบฟังกันเสียด้วย ทุกคนชอบ
เนื้อชอบใจпенนักหนา.”

“ดูเถิดครับ การศึกษาของพุทธบริษัทเรา มาติดตั้งอยู่แค่นี้ จะไม่
ให้เขาว่าติดแค่เปลือกแค่กะพื้ออย่างไรเล่า. เอาละ ผมจะขยายของผมบ้าง
ให้หลวงลุงฟังเล่นแก้รำคาญใจ แต่โปรดฟังให้ตื่นะครับ (อ่านทำนอง) —

เรื่องราวในพระอภิธรรม	หลวงลุงควรสำ—
เหนียกไว้ให้รู้ประเด็น	
เรื่องเล่าว่าเจ้าสามเณร	สมาธิจัดเจน
ได้สำเร็จฉกานโลกีย์	

เหาะทยานผ่านพื้นเมฆี	ด้วยอิทธิฤทธิ์
เร็วกว่าอากาศยาน	
วันหนึ่งสามเณรเข้ามา	เหิรขึ้นคัคณานต์
เปรียบปานสภาพวาทา	
กำลังสามเณรเหาะมา	ได้เสาวณา
เสียงเพลงขับของมาตุคาม	
จิตต์ประวัติคนี้ถึงกาม	ก่อกวณชวนความ
ประติพัทธกามะ สเนหา	
ฉานเชื่อมตงตรงลงมา	ต่ำไม่มรณา
กายาเบาเหมือนสำลี	
หลงไหลกำหนดสัตรี	เหาะไม่ได้, ลี—
ลาศเดิน ระเห็จเตร็ดมา.	

หริตตะพระดาบส	ประพฤติพรตพรหมจรรยา
ประลูณานท่านเหาะมา	ฉันบิณฑบาตในราชฐาน
ราชาพาราณสี	จะนับปีก็ประมาณ
พารสะ ^๑ พรรษากาล	จำเดิมท่านแรกฉันมา.
ปัจฉันตชนบท	ทรยตกบถกล้า
ภูวนารถ ๖ ยাত্রา	ไปปราบพวกทรยด
๖ สิ้นุชนาฏ	ให้อังคาสพระดาบส
ภุญชಾಯ่าให้อัด	กว่าผัวรักจักกลับมา.
ดาบสเหาะมาฉัน	ทุกๆวันเหาะกลับป่า
วันหนึ่งเผอินมา	เห็นของลับพระเทวี

๑. พารสะ = ๑๒

กามกวนชวนกำหนด
 ฝ่ายข้างพระเทวี
 ร่วมรักกับนักพรต
 ฌานเสื่อมต้องครลไ
 พระอินทร์อุ้มเมียเหาะ
 บ้าน, วัด, ล้วนสัทธา
 อุ้มนุชสุชาดา
 เชื้อกันโดยไม่เงิน—
 สามเณรจิตต์ประหวัด
 แต่กะนั้นยังคมา
 ดาบสเหาะไม่ได้
 อุทาหรณ์สองเรื่องนี้
 คนมีเมียเหาะเห็นได้
 ครั้งปฐมผมก็เคย
 เรื่องพระยาชมพู
 ประพันธ์เพื่อฉันทาน !

บดิพัทธ์ในมารศรี
 ดาบสกวนยียวนใจ
 พระดาบสเหาะไม่ได้
 เดินกลับวัดชดเซมา.
 นำชมเปาะหัวเราะรำ
 พุดกันว่าท้าวสักกรินทร์
 เหาะคลาเคลื่อนเหมือนเรือบิน
 ตนาคิดพินิจธรรม
 มิใช่หัตถ์ได้ลูบลำ
 คว่าลงมายังปลถพี
 เพราะรักใคร่พระเทวี
 ในพระอภิธรรม^๑ เวย
 คัมภีร์ไม่ได้กล่าวเลย
 เชื่อเพราะโมหโง่งอยู่นาน
 นักปราชญ์ครูแต่ก่อนกาล
 ให้สำราญบานใจเอย.

อย่างไรขอรับ โปรตใคร่ครวญเรื่องสามเณรกับเรื่องหาริตดาบส
 อุทาหรณ์สองเรื่องนี้ดู เทียบเคียงกับเรื่องพระอินทร์อุ้มเมียเหาะของหลวง
 ลุงดู มันยังจะพอเดินตามหลังกันได้หรือไม่ ?”

อ้าอึ้งอยู่หลายนาที จึงมีคำตอบของหลวงลุงอย่างกระอ้อมกระอ้อม
 หลุดออกมาว่า “เออ, มันตามหลังกันไม่ได้เสียแล้วละแกเอ๋ย เรื่องมันไป

---

๑. อภิธรรมชนิดแปลร้อยภาษาไทย ชักมาจากอรรถกถาอภิธรรมปิฎก, แต่ยังคงเรียก
 กันว่า พระอภิธรรม.

กันเสียคนละทาง ตรงกันข้าม ฉันจะยอมจำนนเธอ เมื่อบุดูชนบริโภคกาม เหาะไม่ได้ เหมือนเรื่องของสามเณรและหริตดาบสแล้ว ทำไมเรื่องพระอินทร์ อุ่มเมี้ยเหาะ จึงผ่าเข้าไปอยู่ในคัมภีร์ ธัมมปทัฏฐกถาทิ้งเรื่องใหญ่ ก็ไม่รู้?”

“คำถามของหลวงลุงข้อนี้ ผมก็ยอมจำนนเหมือนกัน ผมไม่มีความรู้พอที่จะอธิบายให้หลวงลุงฟัง แทนท่านผู้แต่งคัมภีร์เรื่องนี้, แต่มีพระบาลี อยู่สุดตหนึ่งที่ผมจำได้ ชื่อ“กาลามสูตร,” พระพุทธเจ้าท่านสั่งสอนกาลามชนไม่ให้เชื่อถือโดยอาการ ๑๐ อย่าง. อย่างหนึ่งในสิบอย่างนั้น มีที่พระองค์ทรงห้ามมิให้เชื่อถือสิ่งใดโดยเหตุสักแต่ว่ามีมาในตำราของเก่า (ปิฎก) ต้องพิจารณาให้เห็นเหตุผล ให้ความจริงรับรองกันเองไปมาอยู่อย่างแจ่มชัดเสียก่อน จึงค่อยเชื่อ. ที่หลวงลุงเชื่อว่าเทวดาบนสวรรค์มีตามหนังสือพระมาลัยกล่าว ก็เป็นการเชื่ออย่างเข้าบาทที่ว่า เชื่อตำราของเก่าตายไป โดยเว้นโยนิโสมนสิการธรรมเสียนั่นเอง.”

“เอาละ, เป็นอันว่าฉันยอมจำนนให้ในเรื่องพระอินทร์, แต่เอา, ก็เมื่อเรื่องพระอินทร์ เป็นเรื่องเทพนิยายเหลวไหลสำหรับเป็นแบบสอนอ่าน หรือหัดเรียนภาษาแล้ว เรื่องเทวดาเทวบุตรบนสวรรค์ยังมีอีกร้อยแปดพันเรื่อง มิเป็นเรื่องเทพนิยายไปหมดหรือ?”

“ความเห็นของผมว่า เรื่องเหล่านั้น มันก็ต้องพิพากษาให้ตกไปตามกันกับเรื่องของพระอินทร์ นะซิขอรับ!”

ณะบัดนี้ไม่มีเสียงตอบ มีแต่ภาพท่านหลวงลุงผงกศีรษะผิงผิงก้อยู่ไปมา มีสีหน้าและอาการแสดงว่าเสียตายอะไรอยู่มาๆ.

“โอ. เวลาเย็นมากแล้วครับ, ผมกราบลาหลวงลุงไปก่อนละครับ.”

ข่าวการเคลื่อนไหวของพระพุทธศาสนา ในอินเดีย

“สามเณรไทยสารนาถ”

รวบรวม

นับตั้งแต่ท่านภิกขุสุครีเทวมิตตะระธัมมปาละได้ย่างเข้าไปในอินเดีย และได้เริ่มทำการรื้อฟื้นพระพุทธศาสนาขึ้นอีกนั้น เวลานี้ก็ร่วม ๔๐ ปีแล้ว. ในบัดนี้ประชาชนชาวอินเดีย เริ่มจะรู้จักคุณค่าอันสูงสุดของพระพุทธศาสนาขึ้นเรื่อยๆ และกำลังกระตือรือร้นที่จะนำประทีปดวงนี้มาเป้นแสงสว่างแห่งการครองชีพของตนในภายหน้า เราชาวพุทธมามกะทั้งหลาย ทั้งในอินเดียและอื่นๆ ย่อมรู้สึกขอบคุณและอนุโมทนาในท่านพระภิกขุราหุล สังกฤตยายนะ และท่านอานันทะ เกาศัลยายนะ เปนอย่างมาก ในการที่ท่านทั้งสองนี้ได้มีความอุตสาหะ พยายามจัดการแปลพระไตรปิฎกตอนสำคัญๆ ลงพิมพ์ เปนภาษาฮินดูจนเป้นผลสำเร็จ เช่น : ทีฆนิกาย มัชฌิมนิกาย ธรรมบท พุทธจริยา ชาดก วินัยปิฎก, อภิธรรมโกษ (สันสกฤต) อารติกาลังการ, (สันสกฤต) ฯลฯ และที่ได้ถ่ายจากภาษาบาลีมาลงพิมพ์ โดยใช้อักษรเทวนาครีก็มี เช่น ขุททกนิกาย. นอกจากนี้ยังมีหนังสือที่แปลและแต่งขึ้นโดยผู้อื่นอีกหลายเล่ม เปนที่หวังกันอยู่ทั่วไปว่า ในอีกไม่กี่สิบปี พระพุทธศาสนาจะต้องกลับเจริญรุ่งเรืองขึ้นในประเทศอินเดียอีก ดังที่เคยเป้นมาแล้วในหนหลัง

เฉพาะช่วงเวลา ๕-๖ เดือนที่แล้วมานี้ เราจะได้เห็นเหตุการณ์และความเคลื่อนไหวต่างๆ ที่เกี่ยวกับความเจริญของพระพุทธศาสนา เรื่อยๆ มา

พระวิหารใหม่ที่คิดสร้างขึ้นในกรุงเดลี (ตุลาคม)

เมื่อวันเสาร์ที่ ๓๐ ตุลาคม ศกก่อนนี้ ได้มีการฝังรากพระวิหารที่คิดจะสร้างกันขึ้นที่ถนนรีดดิ้ง ในกรุงเดลีใหม่ ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศอินเดีย. นาย เค. โยเนชวา กงซุลเจนรัลของญี่ปุ่นประจำเมืองกัลกัตตา ได้ถูกเชิญไปเป็นผู้ฝังรากพระวิหารมีประชาชนไปร่วมด้วยเป็นอันมาก. ทางสมาคมมหาโพธิ์ได้ส่งท่านอานันท์เกาศัลยานะและพระภิกษุอีกสองรูปไปร่วมด้วย. ก่อนการฝังรากพระวิหาร ได้มีการแสดงสุนทรพจน์ท่ามกลางประชาชนหลายร้อย ผู้แสดงมีหลายท่านเช่น นายเค. โยเนชวา, นาย อี. พรมานันท์ รองประธานอินดูมหาสภา, นายเซ็ท จุกอลกิสซอ บิรล่า, นายเทวะ ปริยะ วาลิสันท์ เลขาธิการสมาคมมหาโพธิ์. ท่านอานันท์เกาศัลยานะ และผู้อื่นอีกหลายท่าน. เสร็จจากการแสดงสุนทรพจน์แล้ว นายโยเนชวาก็เริ่มประกอบพิธีฝังรากพระวิหาร ต่อจากนั้นได้มีการเลี้ยงน้ำชากัน.

ในกรุงเดลี มีโบสถ์วิหารของแทบทุกศาสนาเว้นแต่พุทธศาสนาเราเท่านั้น. บันดาพุทธศาสนิกชนที่อาศัยอยู่ในเมืองนี้ เห็นความจำเป็นเข้าจึงได้ขอร้องให้ทางรัฐบาลเพื่อให้ที่ดินสำหรับจะสร้างพระวิหาร ดังที่รัฐบาลเคยประพฤติมาแล้วต่อศาสนิกเหล่าอื่นๆ. รัฐบาลได้ยินยอมในข้อนี้ ได้ให้ที่ดินแก่พุทธศาสนิกชนประมาณครึ่งเอเคอร์ ดังนี้สมาคมมหาโพธิ์จึงได้รับภาระเป็นผู้จัดการในเรื่องนี้. เงินสำหรับก่อสร้างพระวิหารนี้ ทราบว่าสมาคมจะได้เรียรายจากพุทธบริษัทต่างชาติ เวลานี้การก่อสร้างยังมิได้ลงมือเลย เมื่อไรเงินเพียงพอจึงจะเริ่มการก่อสร้างได้. การก่อสร้างนี้ได้ประมาณกันว่า จะใช้เงินจำนวนหลายหมื่นรูปี หวังว่าเมื่อพุทธมามกะชาวสยามทราบเรื่องนี้แล้วคงจะมีความยินดีและช่วยเหลือการกุศลนี้ ตามสามารถเป็นแน่. ในบ้านเมืองเรามีโบสถ์วิหารออกเคลื่อนกลาดไป แต่ในประเทศอินเดียซึ่งเป็น

มาตุภูมิของพุทธศาสนาแท้ๆ จะหาสักโบสถ์เดียวก็ทั้งยาก นอกจากมูลคันธกุฎีวิหารแล้ว เราไม่มีอะไรจะอวดเขาอีกเลย.

งานฉลองมูลคันธกุฎีวิหารครั้งที่ ๕ (พฤศจิกายน)

งานฉลองมูลคันธกุฎีวิหาร สารนาถ ที่ได้เคยกระทำกันมาทุกปี นั้น ปีนี้สมาคมมหาโพธิ์ก็ได้จัดขึ้นตามเคย เมื่อวันที่ ๒๘-๒๙-๓๐ พฤศจิกายน มีพุทธศาสนิกชนจากประเทศต่างๆ เช่นจีน ญี่ปุ่น ญวน พม่า ลังกา สิงคโปร์ ธิเบต จิตตกอง เนปาล ฯลฯ ไปร่วมด้วยประมาณ ๒๐๐ กว่าคน. พระวิหารและสถานที่รอบๆ เช่น หอสมุด ธรรมศาลา ดิสเปนซารี ได้ถูกตกแต่งให้งดงามด้วยธงต่างสี ประชาชนจากที่ต่างๆ ได้พักอยู่ในธรรมศาลา ซึ่งสร้างขึ้นโดย นายเซีท จุกอลกิสซ่อ บริลา ซึ่งอยู่ห่างจากพระวิหารประมาณ ๑ เส้น ผิดกับปีก่อนซึ่งเขาต้องพักอยู่ในเตนท์กลางแจ้ง.

ตอนเช้าวันที่ ๒๘ ซึ่งเป็นวันแรกของงาน เวลา ๑๐ น. ท่านภิกขุราหุล สังกริตายานะ ได้ทำการเปิดค่ายของกองลูกเสือประจำจังหวัดเบนาเรสมิ ลูกเสือไปชุมนุมประมาณสองร้อยคน, ตอนบ่ายเวลา ๒ น. ชะบวนแห่ซึ่งมีพระธาตุบนหลังช้าง อยู่กลางชะบวน ก็รีบเคลื่อนจากพระวิหาร มุ่งตรงไปยังอัมเมกสฎูป และหลังจากได้ทำการทักษิณาวรรต ๓ รอบแล้ว ก็เริ่มเดินต่อไปยังวัดพม่า และวกกลับทางถนนใหญ่ ผ่านพิพิธภัณฑสถานของรัฐบาล กลับมายังพระวิหารอีก เมื่อเวียนพระวิหารได้ ๓ รอบแล้ว ก็อัญเชิญพระธาตุเข้าไปข้างในวิหาร เปิดให้มหาชนเข้านมัสการได้จนถึงเวลากลางคืน. ในชะบวนแห่นี้ นอกจากพุทธศาสนิกชนหลายชาติหลายภาษาแล้ว ยังมีลูกเสือและประชาชนเข้าร่วมด้วย, ค่าโดยสารรถไฟได้ลดลงเป็นพิเศษในงานนี้ ดังนั้นจึงมีประชาชนจากจังหวัดอื่นๆ เข้าร่วมด้วยเป็นอันมาก. เวลา ๓.๓๐ น.

ข่าวการเคลื่อนไหวของพระพุทธศาสนาในอินเดีย ๑๒๕

ได้มีการประชุมในเต็นท์กลางแจ้งมีพระภิกษุกัสสป เอ็ม. เอ เปนประธาน. มีผู้แสดงสุนทรพจน์หลายท่าน เช่นภิกษุอานันทะเกาศัลยายนะ(อินเดีย), ภิกษุ วรสัมโพธิ(พม่า), ภิกษุโสมะโลกติสสะ และภิกษุรัตนโชติ(ลังกา), ภิกษุ ส. ัมมรังสี(จิตตกอง), ภิกษุอินใจ(จีน), นายเอ็ม. ตาเกตตา(ญี่ปุ่น), นายโยชิกามิ (เกาะฮาวาย) นายเกซีลา(ธิเบต), ภิกษุัมมขันทะ และนาย กุมารัน(มาลาบาร์). สิ้นเวลาประมาณ ๓ ชั่วโมงในการประชุมนี้. ตอน กลางคืนลูกเสือจังหวัด เบนารส มีการเล่นรอบกองไฟ. เปนอันจบงาน วันแรก.

วันที่ ๒๙. วันนี้ตอนเช้าประมาณ ๘ น. ได้มีการประชุมพุทธ-บริษัทที่ได้เดินทางไปจากประเทศต่างๆ ในมุลคันธกุวิหาร, พุทธบริษัท แทบทั้งหมดได้เข้าร่วมประชุมด้วย. ในการประชุมนี้มีการผ่านญัตติ ๔ ข้อ ข้อสำคัญที่สุดคือข้อ ๑ มีว่ารัฐบาลควรจะมีวันหยุดงาน (โฮลิดย์) ในวัน วิสาขะ ซึ่งเป็นวันสำคัญยิ่งสำหรับพุทธบริษัททั้งหลาย, ดังที่รัฐบาลได้เคย กระทำมาแล้วแก่ศาสนิกชนเหล่าอื่น เช่น ฮินดู, มุสลิม. ญัตติข้อนี้ท่าน อานันทเกาศัลยายนะ เปนผู้เสนอ. ญัตติต่างๆ ที่ได้ผ่านการประชุมนี้ได้ จัดส่งไปให้รัฐบาลแล้ว. ตอนบ่ายเวลา ๒.๓๐ น. ได้มีการเปิดฟรีดิสเพน-ซารี(ให้ยาเปนทาน) ที่สมาคมมหาโพธิ์ได้เปิดขึ้นเพื่อช่วยเหลือชาวชนบท ใดๆ ซึ่งอาศัยอยู่รอบสารนาถ, ค่าสร้างตึกดิสเพนซารีนี้ นาย ชาน เซง เหลียง เศรษฐีจีนในเมืองย่างกุ้งเปนผู้ให้. นายปันนาลาล คอมมิชชันเนอร์ แห่งเมืองเบนารส เปนผู้ทำพิธีเปิด.

ตอน ๑๗ น. นายปันนาลาล ได้แจกรางวัลแก่ลูกเสือที่เล่นรอบกอง ไฟเมื่อคืนวานนี้. ตอนค่ำวันนี้พุทธศาสนิกชาวลังกาประมาณร้อยคนได้ออก เดินทางต่อ ไปนมัสการปูชนียสถานต่างๆ โดยมี ส. ณ. ธรรมโชติเปนผู้นำ.

วันที่ ๓๐ วันนี้เปนวันสุดท้ายของงาน ตอนเช้าเวลาประมาณ ๘ น.

อภิวินิจฉัยของท่านภิกษุสิริเทวมิตต ธรรมปาละ ภายในโกฏิเงินได้ถูกนำมาบรรจุไว้ในพระเจดีย์หินขนาดย่อมในมุลกัณทกุฏิวิหาร, โดยภิกษุราหุลสังกริต ยายนเป็นผู้นำมา. หลังจากการแสดงสุนทรพจน์สรรเสริญคุณความดีของท่านผู้ล่วงลับไปแล้วนั้น ประชาชนก็พากันกลับ.

เวลา ๑๕.๓๐ น. มีการฉลองโรงเรียนโพธิวิทยาลัย มีนายโชติภวนัยเป็นประธาน. ตอนเย็นคณะกายกรรมแห่งเมืองพาราณสีแสดงให้ประชาชนชม.

ข่าวพระพุทธศาสนา

๑. พระภิกษุไทยเดินทางแพร่พระพุทธศาสนา ในประเทศต่างๆ โดยไม่มีทุนรอนเลย

การประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งเราได้เห็นอยู่ทุกวันนี้ ก็มีคณะมิชชันนารีอเมริกันกับโรมัน คาธอลิก ลิกนิกาย ได้ลงทุนรอนกระทำการกันแพร่หลายเกือบจะทั่วทุกจังหวัดในประเทศไทย ทั้งนี้ก็เพื่อ แนะนำ ชักชวน ให้ประชาชน ถึงแม้ว่าจะนับถือศาสนาใดๆ อยู่แล้ว แต่ไม่ใช่ลัทธิของเขา ให้เห็นพ้องเปลี่ยนใจกลับไปนิยมลัทธิศาสนานั้นๆ ดังที่เราท่านได้เห็นอยู่ตามโรงเรียนและตามสถานที่ที่สร้างขึ้น เพื่อประกาศศาสนาของเขาตามถนนต่างๆ ในพระนครก็หลายแห่งกับตามจังหวัดต่างๆ อีกมาก แต่การ ประกาศ เผยแพร่พระพุทธศาสนาของเราโดยท่านองนี้ ยังไม่เคยปรากฏว่ามีขึ้นเลย นอกจาก

ผู้รู้ทางพระธรรมจะได้ปุจฉาวิสัชนาธรรมสากัจฉากัน ฉะเพาะผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาด้วยกันเท่านั้น.

บัดนี้ได้ทราบข่าวที่น่าปีติยินดีว่า พระภิกษุจำรัส(จิตตเลโข) ผู้ซึ่งมีความตั้งใจอย่างแน่วแน่มานานแล้วว่าจะได้จาริกไปในประเทศต่างๆ เพื่อประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนา จนกระทั่งได้เตรียมการเดินทางพร้อมเสร็จเรียบร้อย และโดยสารรถไฟสายอรัญญประเทศออกจากพระนครแล้วแต่เมื่อวันที่ ๑๖ เดือนนี้ เวลา ๑๖ นาฬิกา.

ระยะทางที่พระภิกษุจำรัสจะเดินทางผ่านไปในครั้งนี้ ในขั้นต้นจะไปลงที่ฉะเชิงเทรา, ปราจีน, กระบี่นทรและอรัญญประเทศ จากอรัญญประเทศจะไปยังนครวัด, พะตะบอง, พนมเปญ, ไช้่งอน, และฮานอย.

จากฮานอยจะโดยสารเรือไฟไปยังฮ่องกง แล้วขึ้นเดินทางต่อไปตามจังหวัดต่างๆ ในประเทศจีน จากนั้นแล้วจึงจะตรงไปยังประเทศญี่ปุ่น.

เมื่อได้ประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนาในญี่ปุ่น ตามจังหวัดต่างๆ ทัวแล้ว จะได้หารือมายังพุทธธรรมสมาคมว่า ถ้าเป็นการสมควรก็จะได้เลยไปจนถึงอเมริกาและยุโรป วกกลับคืนสู่ประเทศสยามทางทวีปเอเชียตามลำดับมา.

การไปของพระภิกษุจำรัสครั้งนี้ พระภิกษุจำรัสได้ไปลาและแสดงความประสงค์ขออนุโมทนาในกิจที่ได้กระทำต่อบุคคลสำคัญ และสำนักงานต่างๆ หลายแห่ง อาทิเช่นสมเด็จพระสังฆราชเจ้า พระองค์อาทิตยทิพอาพา และสำนักงานหนังสือพิมพ์หลายฉบับ ทั้งบรรดาสมาคมต่างๆ ก็ได้มอบจดหมายให้ความสะดวกในการเดินทางแก่พระภิกษุจำรัส หลายแห่งด้วยกัน.

ในการเดินทางครั้งนี้ พระภิกษุจำรัสแจ้งว่า ไม่มีทุนรอน และมีได้รับจากผู้ใดเลย นอกจากผู้มีใจศรัทธาจะซื้อตั๋วรถไฟหรือเรือไฟให้เท่านั้น ถ้าหากไม่มีใครให้ก็จะเดินไป และได้ตั้งใจไว้ว่า ตามตำบลที่ได้ไปประกาศ

สอนพระศาสนานั้น ถ้าหากที่ใดมีผู้อุปการะซึ่งพอจะจัดการสร้างวัดขึ้นได้ก็จะได้จัดสร้างขึ้น.

ในที่สุดท้ายพระภิกษุจรัลส ขอให้เราช่วยแจ้งคำอำลาแก่บรรดาพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย และขอฝากโอวาทสุดท้ายไว้ ณ ที่นี้ด้วยว่า “จงทำแต่ความดี พึงละเว้นความชั่ว และอย่าขาดเสียซึ่งสติ.”

เราเมื่อได้รับข่าวนี้ รู้สึกมีความยินดีในความพยายามและความตั้งใจจริงของพระภิกษุจรัลสในโอกาสนี้ด้วย ขอให้การเดินทางของท่านจงปราศจากอุปสรรคทั้งมวล บรรลุถึงซึ่งความสำเร็จสมโนรสดังปรารถนา ทุกประการ.

พระภิกษุจรัลสรูปนี้ เคยได้จาริกไปยังประเทศพม่าและอินเดียพร้อมกับพระโลกนารถ และสอบไล่บุดติสมมิชชันนารี ได้ที่ประเทศพม่ากลับมากรุงเทพฯ เมื่อ พ. ศ. ๒๔๗๘ เพื่อเตรียมการเดินทางดังได้กล่าวมาแล้วนี้.

สำเนาลายพระหัตถ์ของพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา

ในการที่พระภิกษุจรัลสจะจาริกไปต่างประเทศ เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น เปนความตั้งใจที่นับว่าดีสมควรสรรเสริญ ข้าพเจ้าจึงขออนุโมทนาและขอให้ท่านเดินทาง โดยความสวัสดิภาพ สำเร็จกิจตามความจำนงหมายทุกประการเทอญ

อาทิตย์ ทิพอาภา

๑๖ ม. ค. ๗๙

วังสวนกุหลาบ

ความเห็นสมเด็จพระสังฆราชเจ้า

สมเด็จพระสังฆราชได้ทรงทราบแล้ว และได้ทรงอนุโมทนาด้วย

พระมหาทองเจือ แทน

คัดจากหนังสือพิมพ์รายวัน สยามราษฎร์ ๑๙/๑๐/๗๙

.....

๒. สุภาพสตรีชาวยุโรปบวชเป็นนางชี ที่อิลิปตนมฤคทายวัน

เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๕ ธันวาคม พ. ศ. ๒๔๗๙ พรหมจารินี อีฟลิน จี. โรบินสัน ได้บวชเป็นนางชี (อุบาสิกาสมาทานทศศีล) รับศีลจากท่านดี.สาสน-
สิริเถระ ที่มูลคันธกุฎวิหาร, ท่ามกลางที่ประชุมผู้อาศัย และผู้มาจากที่อื่น มี
ม. รាយา เหวาวิทาร์น สมาชิกรัฐสภาลังกา, ดร. และนางชานี แห่งเมือง
ลักเนา. พรหมจารินี โรบินสัน ได้เตรียมตัวบวช ตั้งแต่แรกมาถึงลังกา,
จากประเทศอังกฤษ, และเธอได้เดินทางมาโดยเฉาะเพื่อการบวช. ท่าน
สาสนสิริ เป็นผู้ให้ศีลสืบ ต่อจากนั้นท่านอานันทะเกาศ์ลายานะ, ท่านชคทิกษ
ก็สยป และพรหมจารีโควินทะ ได้กล่าวสุนทรพจน์แสดงความยินดี. พิธีบวช
ได้จบลงด้วยการสวดพระปริตต์ โดยหมู่พระสงฆ์ที่มาประชุม.

นางสาวโรบินสัน เป็นบุตรคนเดียวของ เซอร์ เออร์เนส วิลเลียม
โรบินสัน เกิดที่เมือง เนนิตัล(ในอินเดีย). เธอได้รับการศึกษาจากประเทศ
อังกฤษ, ซึ่งเธอเคยได้รับรางวัลในทางประวัติศาสตร์และศาสนา. ทุกๆ คน
ในตระกูลของเธอได้ติดต่อกับประเทศอินเดีย นับตั้งแต่สมัยเซอร์ริงกปาตัม,
บรรพบุรุษของเธอเป็นเลขานุการส่วนตัว ของท่าน ลอร์ด คอนวัลลิส.
พรหมจารินีโรบินสัน ได้ทราบเรื่องพุทธศาสนาเป็นครั้งแรกจากป่าของเธอ
ชื่อนางเปอริน นักประพันธ์เรื่องเกี่ยวกับชีวิตของชาวอินเดียผู้มีชื่อ. นางสาว

โรบินสัน กล่าวว่ามันเป็นความคิดเกิดขึ้นในใจของเธอเอง ที่ชักนำให้เธอได้ติดต่อกับ สมาคมมหาโพธิ ในประเทศอังกฤษ และเธอได้เป็นสมาชิกผู้ชวนขายมากผู้หนึ่ง.

เธอมีนามเมื่อบวชแล้วว่า วชิระ, และได้เดินทางกลับไปยังเมืองกันตีในลังกา ในวันที่ ๒๗ ธันวาคมแล้ว. เธอได้สร้างกระท่อมไว้แห่งหนึ่งในที่ซึ่งมองเห็นทะเลสาบกัณฑ์อันงดงามได้, และจะพักอยู่ที่กระท่อมนี้ตลอดเวลาที่ยังอยู่ในลังกา. เราขออวยพรให้น้องหญิงวชิระจงบรรลุผลสำเร็จในวิถีชีวิตอันสูงยิ่ง ที่เธอได้ตัดสินใจเลือก.

จาก Maha Bodhi, มกราคม ๒๔๗๙

.....

๓. ทำพิธีวันอุโบสถ ที่พุทธสถานกรุงเบอร์ลิน

พิธีวันอุโบสถ วันสุดท้ายสำหรับระดูไปไม่ร่วง ซึ่งจัดมีที่พุทธสถานกรุงเบอร์ลิน เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน พ. ศ. ๒๔๗๙ นั้น ได้ลุล่วงไปเป็นอย่างดี.

สมาชิกสมาคม เยอรมัน—อินเดียยมมหาโพธิ ได้เชิญผู้แทนสมาคมมหาโพธิประจำทวีปยุโรป, มร. ทยะ เหวาวิทาร์น จากลอนดอนมาเข้าร่วมและแสดงสุนทรภคาแก่มีประชุม, มร. เหวาวิทาร์น ได้เดินทางโดยอากาศยานเนื่องจากมีภาระงานทางกรุงลอนดอนอยู่มาก จึงไม่มีเวลานานพอ.

ในเวลาเช้าวันอาทิตย์อันเป็นวันกระทำพิธีนี้ มร. เหวาวิทาร์น ได้ช่วยเหลือในการตกแต่งห้องประชุมด้วยดอกไม้ด้วย.

เวลา ๘ ล. ท. เมื่อเสียงฆ้องกังวาลขึ้น ๕ ครั้ง บอกเวลาเปิดประชุม ห้องประชุมก็เนืองแน่น ชาวพุทธสถานผู้หนึ่งได้กล่าวแนะนำขึ้น,

มร. เหวาวิตาร์นก็เข้านั่งเก้าอี้สำหรับผู้เป่นประธาน.

ท่านผู้นี้แต่งตัวด้วยเครื่องชาวตามแบบชาวลังกา เปนที่ดูดีถึงความสนใจแก่ผู้ได้เห็นเป่นอย่างมาก, ได้กล่าวเปิดประชุมขึ้นเป่นภาษาอังกฤษ มีสุภาพบุรุษชาวเยอรมันเป่นผู้แปล, แต่สุนทรพจน์ของท่านให้ชื่อเรื่อง “วิถีครองชีวิตอย่างชาวพุทธ” นั้น ได้กล่าวเป่นภาษาเยอรมันอย่างชัดเจน. มร. เหวาวิตาร์น ซึ่งกำเนิดเป่นชาวสิงหล, ได้พูดภาษาเยอรมันและออกเสียงได้ถูกต้องอย่างน่าปลาตใจ. นี่เป่นสิ่งแสดงสัมพันธภาพแห่งชาติอรยัน ของพวกเราอันแท้จริง!

ต่อจาก มร. เหวาวิตาร์น, ดร. ฟอน เม็ง ผู้แทนคณะพุทธ-สถานได้แสดงปาฐกถาเรื่อง “คำสั่งสอนข้อสำคัญๆ ในพุทธศาสนา” ตามแนวหนังสือเล่มหนึ่งแต่งโดย ดร. ปอล ดาลเค เวลานี้จำหน่วยหมดไปแล้วเมื่อจบปาฐกถา มร. เหวาวิตาร์นได้สวดเป่นภาษาบาลี และเยอรมันซึ่งทำให้ผู้ประชุมยินดีที่ได้ฟังภาษาบาลีเป่นอย่างยิ่ง.

จาก Maha Bodhi มกราคม ๗๙.

.....

๔. พระไตรปิฎกแปลไทย ของสำนัก นายเมฆ อ่ำไพจิตร

คณะเราได้รับและได้อ่านหนังสือพระไตรปิฎกแปล ของนายเมฆ อ่ำไพจิตร ซึ่งเจ้าของได้ส่งมาให้ในฐานะเป่นเพื่อนสำนักเผยแผ่พระศาสนาด้วยกันแล้ว ด้วยความยินดีอย่างยิ่ง. ทั้งนี้ก็เพราะเราสำนักอยู่เสมอว่าการที่ประเทศของเรายังไม่มีพระไตรปิฎกแปลไทย อันครบถ้วนบริบูรณ์นั้น เป่นเหมือนภูเขาสูงใหญ่ที่ขวางหน้าเรา ในการที่จะร่วมมือช่วยกันทำความ

เจริญให้แก่พระศาสนา. ในภาษาอังกฤษ เขามีพระไตรปิฎกที่แปลออก
 เปนภาษานั้นแล้ว แม้ไม่ทั้งหมดก็พอใช้สำหรับนักศึกษา ข้อนี้ทำให้เกิดผลอัน
 ใหญ่หลวงหลายประการ โดยเฉาะอย่างยิ่งนั้นคือ ผู้มีศิลปะในการประพันธ์
 ร้อยกรองได้ อาศัยเก็บหลักฐานหนังสืออื่นๆ มาร้อยกรองแปลตำราชี้หัวใจของ
 พระพุทธศาสนาให้ผู้อื่นศึกษาหรือเข้าใจซึมซาบได้ **ทั้งที่เขามีความรู้
 ในภาษาบาลีเลย.** คนเราบางคนถนัดในการแปลภาษา แต่ไม่มีศิลปะใน
 การร้อยกรองข้อความนั้นแปลตำรา, บางคนมีศิลปะอันนี้ แต่มิได้รู้ภาษา
 บางภาษา จึงร่วมมือกันมิได้. เพราะฉะนั้นการที่เรามีพระไตรปิฎกแปลไทย
 ขึ้นนี้ จึงเป็นการพังทลายภูเขาสูงที่วานั้น ให้ราบลงที่ละน้อยนั่นเอง เราขอ
 แสดงความยินดีต่อ นายเมฆ อำไพจิตร เปนอย่างยิ่งมาในที่นี้ด้วย.

แม้ว่าเท่าที่ท่านผู้นี้ทำมาแล้ว จะเปนเพียงส่วนหนึ่ง แต่ก็น่าสรรเสริญ
 มาก ที่ท่านได้เลือกผู้ที่ควรแปลออกก่อน. เราหวังว่าเพื่อนพุทธบริษัท
 ทั้งหลาย ที่มองเห็นความจำเป็นที่ประเทศเราควรมีพระไตรปิฎกแปลเสีย
 โดยเร็วนั้น จะช่วยร่วมมือกันส่งเสริมให้งานของท่านผู้นี้คงดำเนินไปได้
 จนตลอดเปนแน่. สำนักงานของท่านผู้นี้ อยู่ที่

เจตนาอนุกุล เยื้องที่ทำการรกราง สามแยก พระนคร.

โปรดชักชวนมิตรสหายของท่านให้อ่าน

หนังสือพิมพ์พระพุทธศาสนา

ยังมีมิตรสหายของท่านบางคน ยังมิได้อ่านหนังสือพิมพ์นี้
 หากได้อ่านแล้วจะเป็นประโยชน์อย่างใหญ่หลวงแก่เขาได้, และได้
 ชื่อว่า ได้สืบต่อแสงสว่างแห่งสัจธรรมให้รุ่งเรืองแพร่หลายไป.

“ชาวพุทธ”

ส่วนหนึ่งของโครงการส่งเสริมปฏิบัติธรรม
ที่ตรงกับความต้องการของมนุษย์ปัจจุบัน
เริ่มการเคลื่อนไหวตั้งแต่ต้น พ. ศ. ๒๔๘๐ เป็นต้นไป

การปฏิบัติธรรม คือการปฏิบัติตนเป็นคนดีมีความสุขสม่ำเสมอ ทั้งกายและใจ ตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา เท่าที่ปฏิบัติกันมา ยังไม่ได้ จัดให้มีการอบรมและร่วมมือช่วยเหลือกันอย่างรัดกุม ทันทับความชุกเฉี่ย ของสมัย คณะธรรมทานจึงขอถือโอกาสเสนอ “โครงการชาวพุทธ” แต่ ท่านทั้งหลาย ผู้เป็นพุทธศาสนิกชน มาในที่นี้.

การปฏิบัติธรรมในพุทธศาสนา ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ควรจะได้รับการส่งเสริม โฆษณาอบรมยิ่งกว่าหรืออย่างน้อยก็เท่าๆ กับกิจการสมัยใหม่ที่เราเห็นกันว่าดีทั้งหลาย เป็นต้นว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตย, การ แต่งตัวแบบสากล (เครื่องหมายของการไม่ถือชาติ ฯลฯ), มัชชวริรัช ของชาวยุวคริสเตียน ฯลฯ. พุทธศาสนิกชนที่สนใจในความเป็นพุทธะของตน, ที่อิมใจและรู้สึกเป็นสุขในความเป็นพุทธะ ควรจะรวบรวมกันเข้าเป็น หมู่ชาวพุทธหรือพุทธนิคมเล็กๆ ซึ่งจะได้ช่วยเหลือ ส่งเสริมกันและกันในการปฏิบัติธรรม ตลอดจนการหาเลี้ยงชีพ, การจัดให้มีโรงงาน โรงเรียน ร้านขายของ ของชาวพุทธขึ้นเป็นพิเศษ เพื่อแจกแจงส่งเสริมเชิดชูความหมายของคำว่า พุทธะ โรงงานของชาวพุทธ, โรงเรียนของชาวพุทธ,

ค. ๓๕ ๑๓๓

ร้านขายของชาวพุทธ, สวนของชาวพุทธ, เหล่านี้ จะเป็นตัวอย่าง ความดี และ **ความสุข** แก่ชาวโลกที่มีได้เป็นพุทธมามกะ หรือเป็น แต่ยังไม่รู้จักความหมายของคำว่า **พุทธ** ได้เป็นอย่างดี. ครอบครัวชาวพุทธ บิดามารดาชาวพุทธ สามิภรรยาชาวพุทธจะเป็นตัวอย่าง ครอบครัวที่มีความสุข บิดามารดาที่มีความสุข สามิภรรยาที่มีความสุข ให้โลกเห็นคุณานุภาพอันสูงส่งของการปฏิบัติธรรมในพุทธศาสนา.

กฎของชาวพุทธ

ชาวพุทธคือผู้ต้องการความสุขสม่ำเสมอทั้งกายและใจ จึงเต็มใจปฏิบัติตน ในเบื้องต้นตามกฎต่อไปนี้

- ๑ เว้นของเสพติดทุกชนิด (หมาก พลู บุหรี่ สุรา ฯลฯ)
- ๒ เว้นการพนันทุกชนิด
- ๓ มีความมัธยัสถ์ (ใช้จ่ายแต่เป็นประโยชน์ ไม่ฟุ่มเฟือย)
- ๔ มีความพากเพียรในการทำงาน (ทำงานได้ทุกชนิดด้วยความเพียร)
- ๕ ประพฤติและมีหลักในส่วนตัว ตรงตามหลักธรรมในพุทธศาสนา (ไม่ยึดมั่นในความเห็นผิดๆ ของตน ไม่มีความลึงเลใจในเรื่องความสุข ไม่ยึดถือในโชคกลาง และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ฯลฯ.)

(ชาวพุทธชั้นผู้นำ ปฏิบัติบริบูรณ์ทั้ง ๕ ข้อ, ผู้สมัครใหม่ นักเรียนคนงาน กวดขันเพียง ๔ ข้อต้น)

สาส์นไมตรีจิตต์

เพื่อเป็นการส่งเสริมกำลังน้ำใจในการปฏิบัติธรรม ของชาวพุทธทั้งหลาย คณะกรรมการขอชักชวนท่านทั้งที่มีน้ำใจเป็นชาวพุทธ และยินดีร่วมมือกันส่งเสริมความเป็นพุทธะให้แพร่หลาย ได้โปรดเขียนสาส์นไมตรีจิตต์ตามตัวอย่างดังต่อไปนี้ ส่งไปยังคณะกรรมการ เพื่อนำโฆษณาในหนังสือพระพุทธานุสาสนา ถ้าไม่ต้องการให้เปิดเผยนามจริงจะใช้นามแฝงในสาส์นนั้นก็ได้ แต่ต้องแจ้งนามจริงให้คณะกรรมการทราบเสมอ ข้อความที่จะให้เป็นการส่งเสริมปฏิบัติธรรม และชักชวนให้ร่ำเรียนยติในการปฏิบัติธรรมนั้น สุดแต่จะนึกเขียนเอา ต้องเขียนหรือพิมพ์ดีดโดยตนเอง แผ่นหนึ่งเขียนหน้าเดียวๆ ในกระดาษอย่างดีขนาดฟูลสแก็บ เพื่อคณะกรรมการจะได้เก็บรักษาไว้เป็นของถาวร ไว้แสดงแก่บัณฑิต ผู้เป็นเจ้าของสาส์นไมตรีจิตต์ทั้งหลาย (ไม่เปิดเผยต้นฉบับให้แก่คนนอก) คุณภาพของสาส์น การเขียน และเนื้อความจะเป็นเครื่องแสดงเจตนาของผู้เขียน จะเป็นบุญกุศลมากหรือน้อย ก็สุดแต่กำลังน้ำใจของผู้เขียน ถ้าไม่มีกำลังน้ำใจที่จะเขียนให้ดีที่สุดโปรดรอไว้ก่อน จนกว่าจะมีกำลังใจเพียงพอ.

(ตัวอย่าง)

สาส์นไมตรีจิตต์
ส่งเสริมกำลังน้ำใจชาวพุทธทั้งหลาย

เขียนที่ . . . . .
วันที่ . . . . . พ. ศ. . . . .
ข้าพเจ้า . . . . . (ชื่อนามสกุล)
อาชีพ . . . . .

ที่อยู่ . . . . .

มีความยินดีที่จะร่วมมือ ส่งเสริมความเป็น พุทธะ ให้แพร่หลาย
ข้าพเจ้าได้เคยปฏิบัติตนครบถ้วนตามกฎหมายของชาวพุทธมาเป็นเวลา . . . . .ปี
แล้ว, และตั้งใจว่าจะปฏิบัติต่อไปจนตลอดชีพ คือ ข้าพเจ้า

- ๑. ไม่เสพของเสพติดของมีนเมาทุกชนิด
- ๒. ไม่เล่นการพนันทุกชนิด
- ๓. มีความมັธยัสถ์ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยในสิ่งไม่เปนประโยชน์
- ๔. มีความพากเพียรในการงาน และหน้าที่ของตน
- ๕. ถือหลักทางใจ และความประพฤติเปนสัมมาทิฐิอุทิศบุคคล

ตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา.

ข้าพเจ้าได้ไตร่ตรองโดยถี่ถ้วนแล้ว ข้าพเจ้าไม่บกพร่องในข้อหนึ่ง
ข้อใด, โดยเฉพาะ ข้อ ๑ การดื่มน้ำเมา ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย
ทั้ง**ชั้นสูง**และ**ชั้นต่ำ**, การกินหมากสูบบุหรี่ ซึ่งนิยมเปนประเพณีกันโดยมาก
ตลอดถึง**บรรพชิต** ข้าพเจ้างดเว้นได้เด็ดขาด. ข้อ ๒ ข้าพเจ้าเห็นว่า การ
พนันเปนสิ่งที่นำไปสู่ความทุกข์มากกว่าความสุข มากมายหลายเท่านัก. ข้อ ๓
ข้าพเจ้าเห็นว่า ยังมีมनुสส์และสัตว์ในโลกนี้อีกเปนจำนวนมาก ต้องการให้
ช่วยเหลือ ในกำลังทรัพย์และกำลังน้ำใจ ข้าพเจ้าจึงควรใช้จ่ายแต่ที่จำเป็น
เพื่อประหยัดไว้แบ่งให้แก่ผู้อื่น ที่ต้องการสิ่งที่จำเป็นจริง ตามที่อาจช่วยได้.
ข้อ ๔ การละเลยหน้าที่และการงานของตน เปนการกระทำที่เอาเปรียบ
มनुสส์ผู้อื่น ! ข้าพเจ้าระลึกรู้เสมอ. ข้อ ๕ ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตนเปน
บิดา(มารดา)ที่ดี เปนสามี(ภรรยา)ที่ดี เปนบุตรที่กตัญญูต่อบุพพการี, อบรม
ตนเปนฝักฝ่ายข้าง ความดี ความจริง ความยุติธรรมอยู่เสมอ.

. . . . .
. . . . . (เพิ่มตามที่เห็นควร) . . . . .

. . . . .

ข้าพเจ้าหวังว่าศาสน์นี้จะเปนประโยชน์ ในการส่งเสริมกำลังน้ำใจ
พี่น้องชาวพุทธให้ปฏิบัติธรรมก้าวหน้ายิ่งขึ้น ได้เป็นอย่างดี และข้าพเจ้ามั่นใจ
แล้วว่า ตนเองมีน้ำใจเปนชาวพุทธครบถ้วน จึงเขียน(พิมพ์ดีด)ศาสน์นี้ด้วยตน
เอง อย่างประณีตบรรจง ในเวลาที่มีจิตตั้งใจแจ่มใสและสงบ. ข้าพเจ้า
รู้สึกดีว่า ถ้าหากผู้ใดเขียนศาสน์ชนิดนี้ ด้วยประสงค์จะหลอกลวงผู้อ่าน เล่น
สนุกๆ แล้ว จะเปนบาปเพียงไร. ท่านผู้มีใจเปนชาวพุทธบริสุทธิ์ทั้งหลาย
คงสามารถพิจารณา เจตนาของข้าพเจ้าได้ จากความเรียบร้อยของศาสน์นี้.

ขอมอบศาสน์ไมตรีจิตต์ ถึงชาวพุทธ ไร่แก่คณะธรรมทาน
อนุญาติให้แสดงเฉพาะแก่ชาวพุทธ ผู้ที่เคยส่งศาสน์ไมตรีจิตต์มาให้คณะ
ธรรมทานรักษาไว้เท่านั้น.

จากพี่น้องร่วมศาสนธรรม

(ลงนาม) . . . . .

ป. ล. อนุญาต (หรือไม่อนุญาต) ให้นำโฆษณาในหนังสือ
พระพุทธศาสนา.

[ต้องเขียนหรือพิมพ์ดีดโดยตนเอง ในกระดาษขนาดฟูลสเก็บบอย่างดี
เขียนหน้าเดียว คุณภาพของศาสน์จะเปนเครื่องวัดน้ำใจของผู้เขียน และจะ
เปนบุญกุศลมากน้อยตามกำลังน้ำใจของผู้เขียน พอใจจะเขียนอะไรเพิ่มเติม
บ้างสุดแต่เห็นว่าจะเปนประโยชน์. ถ้าจะเอื้อเพื่อเปนพิเศษจะปิดรูปถ่ายของ
ท่านลงไว้ที่สุดแห่งศาสน์ด้วย ก็จะเป็นผลดีบางอย่างเพิ่มขึ้นอีก]

แถลงการณ์ของคณะกรรมการ

๑. งบยอดการรับจ่ายของคณะกรรมการ ประจำปี พ. ศ. ๒๔๗๘

คณะกรรมการได้รับเงินจากดอกผลต้นทุนตระกูลพานิช และเงินจากผู้มีสิทธิาบริจาคร่วมทำบุญในกิจการทั่วไป ดังต่อไปนี้ :—

รับเงินอนุโมทนาร่วมทำบุญจาก

นายนาถ วิชัยดิฐ โรงพิมพ์สาส์นพานิช บ้านดอน	๑ .๐๐	บาท
นายเพ็ชร พูนขาว บ้านควนปิ่นแต่ สถานีแหลมตะโหนด พัทลุง	๑ .๐๐	”
นายใจ บ้านเนินสูง ตำบลเลม็ด อำเภอเมืองไชยา	๑ .๐๐	”
นายกสิน เพ็ชรรัตน์ ตลาดบางนรา นราธิวาส	๕ .๐๐	”
นายเลื่อน บุญชูช่วย ตลาดท่าข้าม สุราษฎร์ธานี	๒ .๐๐	”
นางเอม บ้านดอนพด อำเภอเมืองไชยา	—.๗๕	”
นายวุฒิ สุวรรณรักษ์ นายอำเภอเมือง นครศรีธรรมราช	๒ .๐๐	”
นางเซ็ง ร้านยี่หื้อเหยียกเซ็ง ราชบุรี	๕ .๐๐	”
แม่ซีเทศ ฼ตักั่วทุ่ง วัดต้นแซก อำเภอทุ่งคา ภูเก็ต	๕ .๐๐	”
ไม่ให้แสดงนาม ๑ ราย	๑ .๕๐	”
นางเคลือบ เรืองสวัสดิ์ ตำบลเลม็ด ไชยา	๑ .๐๐	”
แม่ซีอ่อน แม่ซีเขียว แม่ซีพัด ตำบลตลิ่งพัง เกาะสมุย	๑๐ .๐๐	”
แม่ซีโย บ้านตำบลตลิ่งพัง เกาะสมุย	๒ .๐๐	”
แม่ชีนวล แม่ชีอยู่ แม่ชีคง แม่ชีหิดนุ้ย นางหิดนุ้ย ตำบลตลิ่งพัง เกาะสมุย รายละ ๑ บาท รวม	๕ .๐๐	”
แม่ชีชื่น แม่ชีหิด ตำบลตลิ่งพัง เกาะสมุย รายละ ๕๐ สตางค์	๑ .๐๐	”

แถลงการของคณะกรรมการ

๑๓๙

นายก ใจเสื่อ ตำบลตลิ่งพัง เกาะสมุย	๑ .๕๐	บาท
แม่ชีห้อย แม่ชีจำปี จังหวัดลพบุรี	— .๒๐	”
รวมเงินอนุโมทนาร่วมทำบุญ	๔๔.๙๕	บาท
ดอกผลได้รับจาก ทุนต้นตระกูลพานิช		
๑ เมษายน ๗๙. ถึง ๑ มีนาคม ๗๙.	๑๑๐ .๐๐	บาท
รวมเงินรายรับ ของคณะกรรมการ	๑๕๔ .๙๕	บาท

หมายเหตุ ในพ. ศ. ๒๔๗๙ นี้ ได้รวบรวมบัญชีในเดือนกุมภาพันธ์ เงินดอกเบี้ยจาก
ทุนต้นตระกูลพานิช ยังไม่ได้นำส่งโดยมาก เงินรายรับประเภทนี้จึงน้อยกว่าปีก่อน.

คณะกรรมการได้ใช้จ่ายดังต่อไปนี้ : —

ใช้ที่สวนโมกขพลาราม ถึงสิ้นเดือนกุมภาพันธ์ ๗๙	๗๐ .๐๐	บาท
ใช้ที่ห้องกรรมการ ทำบันได ซื่อหนังสือ	๒๕ .๐๐	”
แบ่งไปช่วยทุนหนังสือพิมพ์พุทธศาสนา ปีที่ ๔	๕๙ .๙๕	”
รวมเงินรายจ่ายของคณะกรรมการ	๑๕๔ .๙๕	”

**๒ การจัดออกหนังสือพิมพ์พระพุทธศาสนาปีที่ ๔
มีบัญชีรายรับจ่ายดังนี้**

รายรับ

ผู้อุ้มชู บริจาคเงินส่วนตัว และเงินรายรับของคณะกรรมการ ช่วยอุดหนุนการออกหนังสือพิมพ์		
พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์ บ้านคลองเตย พระนคร	๒๕ .๐๐	บาท

พระคุณยานายพิจิตร ผู้พิพากษา จังหวัดอยุธยา	๔๑ .๐๐ บาท
พระยาอรรณวิรัชวาท เศรษฐี บ้านตำบลในเมือง อุบล	๑๐ .๐๐ ”
พระยาปริदानุเบศร์ สำนักงานปริดาและบุตร พระนคร	๕ .๐๐ ”
ไม่ให้แสดงนาม ๑ ราย	๕ .๐๐ ”
ไม่ให้แสดงนาม ๑ ราย	๕ .๐๐ ”
ไม่ให้แสดงนาม ๑ ราย	๒ .๐๐ ”
ได้รับเงินอุดหนุนจากรายรับของคณะธรรมทาน	๕๙ .๙๕ ”
(ผู้อุ้มชูประเภทเป็นหัวหน้าชักชวนผู้อื่นรวมกันรับนั้น รวมอยู่ ในค่าบำรุงรายปี และประเภทถาวร โดยแยกเป็นรายบุคคล)	

รวมเงินอุดหนุนหนังสือพิมพ์ ๑๕๒ .๙๕ ”

ได้รับเงินค่าบำรุงประเภทถาวร ๓๗-๗๔	๑๙๖ .๐๐ ”
ได้รับค่าบำรุงรายปีและทางสาขาจำหน่าย	๔๒๘ .๐๓ ”
รับค่าบำรุงทางมหามงกุฎราชวิทยาลัย	๑๔๕ .๐๖ ”

รวมรับ ๙๒๒ .๐๔ ”

รายจ่าย

หนี้จากปีที่ ๓	๙๕ .๒๕ บาท
ค่าพิมพ์หนังสือเล่ม ๑ พันเล่ม	๒๓๒ .๕๐ ”
ค่าพิมพ์หนังสือเล่ม ๒ พันเล่ม	๑๘๔ .๕๐ ”
ค่าพิมพ์หนังสือเล่ม ๓ ๑๐๕๐ เล่ม	๑๙๑ .๕๐ ”
ค่าพิมพ์หนังสือเล่ม ๔ พันเล่ม	๑๘๒ .๕๐ ”
ค่าแสดมภ์ ค่าส่งทางรถไฟ และเบ็ดเตล็ด	๒๒๗ .๗๑ ”

รวมจ่าย ๑๑๑๓ .๙๖ ”

หักแล้วคงขาดเงิน ๑๙๑ .๙๒ ”

หมายเหตุ ค่าพิมพ์หนังสือพระพุทธศาสนา ประมาณยกละ ๑๒ บาท แพงกว่าค่าพิมพ์ในกรุงเทพฯ บ้างเล็กน้อย เนื่องจาก มีค่าไสหุ้ย ในการซื้อกระดาษและของใช้มากขึ้นไป และรวมทั้งค่าปล้อกรุป ปกพิมพ์ หมึกสี นอกจากนี้โรงพิมพ์ธรรมทานมีแท่นขนาดเล็ก พิมพ์วันละครั้งยก และใช้เวลานานเพื่อความเรียบร้อยงดงาม.

๓ ผู้เอื้อเพื่อให้หนังสือแก่ห้องสมุดคณะธรรมทาน

สามเณรกรุณา สารนาถ เมืองพาราณสี อินเดีย ให้ A Guide to the Observatories at Delhi Jaipur Ujjain Benares by G. R. Kaye. นายเมฆ อำไพจริต ให้หนังสือพระไตรปิฎกแปลสุดตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต ฉบับ ๑ ถึง ฉบับ ๒๐ รวม ๒๐ เล่ม พระยาภะรตราชสุพิช ให้ หนังสือปรัชญาฝ้ายโยคะ โดยศาสตราจารย์ สวามี สัตยานันทบุรี ๑ เล่ม. พระมหาแก้ว กุณโตะภาโส วัดเบญจมบพิตร พระนคร ให้หนังสือผู้หลัก ผู้ใหญ่ ๑ เล่ม, ธรรมเตโช กับ หลักการปกครอง ๑ เล่ม. ร.ท. ประยูร บุณนาค บ.ก. กรมพลาธิการทหารบกพระนคร ให้หนังสือลักษณะ คนสงบ ๑ เล่ม.

คณะธรรมทานขอขอบคุณในความเอื้อเพื่อ และขออนุโมทนา

ขอขอบคุณและอนุโมทนา

ท่านเจ้าของ และผู้จัดการหนังสือพิมพ์ต่างๆ ได้เอื้อเฟื้อส่ง
หนังสือพิมพ์มาให้แก่ห้องสมุดคณะธรรมทาน เป็นการร่วมทำบุญ
เป็นประจำ ดังต่อไปนี้.

หนังสือพิมพ์ ประชาชาติ รายวัน สำนักงาน โรงพิมพ์ประชาชาติ ถนนหลานหลวง

” ประชาชาติ รายสัปดาห์	” โรงพิมพ์ประชาชาติ ถนนหลานหลวง
” ไทยใหม่ รายวัน	” โรงพิมพ์ไทยใหม่ ตรอกกักตันบุช
” สยามราชฤทธิ์ รายวัน	” โรงพิมพ์ศรีกรุง เชียงพานมอญ
” ประมวลสารรายสัปดาห์	” โรงพิมพ์ประมวลมารค ถนนประมวล
” ทหารบก รายเดือน	” โรงพิมพ์กรมยุทธศึกษาทหารบก
” นาวิกศาสตร์ รายเดือน	” ราชนาวิกสภา จังหวัดธนบุรี
” กสิกร สองเดือนครั้ง	” กรมเกษตร ถนนหลานหลวง
” ตำรวจ สองเดือนครั้ง	” กองโรงเรียนตำรวจ อำเภอประทุมวัน
” ธรรมจักรุ รายเดือน	” หอสมุดมหามกุฏราชวิทยาลัย
” แลกเปลี่ยนคณะสงฆ์	” กรมธรรมการ กระทรวงธรรมการ
” กษัตริย์ รายเดือน	” ที่ว่าการสภาภาษาสยาม
” วิทยาจารย์ รายเดือน	” สามัคยาจารย์สมาคม
” ข่าวแพทย์ รายเดือน	” แพทย์สมาคม ถนนบำรุงเมือง
” สอนกุลลาบวิทยาลัย	” โรงเรียนสอนกุลลาบวิทยาลัย
” มหาวิทยาลัย	” จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ระเบียบการ

หนังสือพิมพ์พระพุทธศาสนา ของคณะธรรมทาน

บรรณาธิการและผู้จัดการ : นายธรรมทาส พานิช (ยี่เก้าย พานิช)

สำนักงาน : ห้องธรรมทาน ริมทางรถไฟ สถานีไชยา

กำหนดออก : ออกเป็นรายไตรมาส ในเดือน พฤษภาคม สิงหาคม พฤศจิกายน กุมภาพันธ์. (ปีละ ๔ เล่ม หรือสามเดือนครั้ง) เล่มแรกออกในเดือน พฤษภาคม.

อัตราค่าบำรุง ส่งทางไปรษณีย์ธรรมดา ปีละ ๑ บาท. ส่งไปต่างประเทศ ปีละ ๑ บาท ๒๕ สตางค์. รัับที่ห้องธรรมทาน(ไม่มีค่าส่ง) ปีละ ๗๕ สตางค์. รัับประเภทถาวร ส่งค่าบำรุงอย่างต่ำครั้งละ ๕ บาท(สำหรับตลอด ๕ ปี) รัับประเภทกระดาษดีพิเศษ เสียค่าบำรุงสองเท่า, คือทางไปรษณีย์ธรรมดา ปีละ ๒ บาท ประเภทถาวรกระดาษดี ส่งค่าบำรุง ๑๐ บาท (สำหรับตลอดห้าปี).

การส่งเงิน ต้องส่งเงินพร้อมกับบอกรับ—เงินจำนวนน้อยโปรดส่งธนบัตรหนึ่งบาท ต้องริยิสเตอร์ของจดหมายนั้นด้วย, ควรส่งรวมกันหลายราย จึงจะเป็นการทุนค่าส่ง อย่าส่งธนบัตรในซองจดหมายที่ส่งโดยธรรมดา. เงินจำนวนมากต้องส่งทางธนาคาร ในนามนายธรรมทาส พานิช ผู้จัดการคณะธรรมทาน อำเภอเมืองไชยา เป็นผู้รัับ ส่งจ่ายเงินที่ทำการธนาคารจังหวัดสุราษฎร์ธานี. เฉพาะในกรุงเทพฯ และธนบุรี จะส่งเงินบอกรับได้ที่ร้านมหามกุฏราชวิทยาลัย หน้าวัดบวรนิเวศ, ศึกษานุมิตรสมาคม สีแยกวัดตึก, ร้านมณีศรีภัทร ๖๓๗ ถนนบำรุงเมือง.

ใบรับเงินและความรับผิดชอบ เมื่อคณะได้รับเงินค่าบำรุง หรือได้รับ
ใบแจ้งจากผู้รับเงินแทน ก็จะส่งใบรับ
เงินมีลายเซ็นนามผู้จัดการ มาพร้อมด้วยหนังสือเล่มแรกโดยทันที. คณะไม่
รับผิดชอบในค่าบำรุงที่ส่งไปไม่ถึง. ผู้ชำระค่าบำรุงแล้ว จะได้รับใบรับเงิน
ไว้เป็นสำคัญเสมอ. ท่านที่รับหนังสือทางสาขาจำหน่าย เมื่อไม่ได้รับหนังสือ
เล่มใด โปรดทวงที่สาขาชำระเงินไว้ คณะกรรมการไม่รับผิดชอบในการ
เงิน และการจัดส่งหนังสือทางสาขาจำหน่าย. บำรุงประเภทถาวร และรับ
หนังสือกระดาษดี โปรดรับจากคณะกรรมการโดยเฉพาะ. เพื่อเป็นที่มั่นใจ
ของท่าน คณะขอแถลงไว้ว่า หนังสือพิมพ์นี้จะไม่หยุดออกเป็นอันขาด ถ้าหาก
มีความจำเป็นด้วยประการใด จะได้แจ้งให้ทราบทั่วกันโดยทางหนังสือนี้ หรือ
ใบแจ้งความ.

บางท่านอาจได้รับหนังสือล่าช้าไปบ้าง เป็นเพราะไซยาเป็นบ้านนอก
การไปรษณีย์ และการจัดส่งหนังสือขึ้นรถไฟล่าช้า บางทีก็ต้องแยกส่ง
สองครั้ง. เพราะฉะนั้นท่านที่ได้รับช้า โปรดรอเมลล์ต่อไป.

โรงเรียนพุทธนิคม

ของคณะธรรมทาน

เปิดสอนชั้นมัธยมตอนต้น
ในวันที่ ๑ พฤษภาคม พ. ศ. ๒๔๘๐

โรงเรียนพุทธนิคม มีความมุ่งหมายที่จะอบรมนักเรียน
เป็นชาวพุทธ ให้สมกับที่เมืองไทยเป็นเมืองพุทธ

กิจการของโรงเรียนดำเนินไปประการใด จะได้
รวบรวม นำลงโฆษณาสู่ท่านทั้งหลายผู้สนใจ ในเล่ม
ต่อไป. โรงเรียนยินดีที่จะได้รับคำแนะนำและ
ความเห็นในการจัดอบรมความรู้ ความประพฤติตาม
ทางพุทธศาสนา. ถ้าท่านผู้ใดจะกรุณาชี้แจงระเบียบ
การสั่งสอนของมิชชันนารีคริสตศาสนา ให้ทราบ
เพื่อเป็นหนทางเทียบเคียง ก็จะเป็นประโยชน์มาก.

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ นี้ โรงเรียนยังไม่ได้จัดรับ
นักเรียนประจำ (กินอยู่ที่โรงเรียน) นักเรียนมาจากที่อื่น
ต้องอาศัยฝากไว้ตามบ้านต่างๆ. เมื่อโรงเรียนสามารถ
รับนักเรียนประจำได้ จะได้แจ้งให้ทราบ.